

**T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN SOSYOLOJİSİ BİLİM DALI**

**KADINA KARŞI ŞİDDETE
DİNİN POZİTİF VE NEGATİF ETKİLERİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Arif TOPUZ

ŞANLIURFA - 2013

T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Sosyolojisi Bilim Dalı'nda 115227006 numaralı Arif TOPUZ' un hazırladığı "Kadına Karşı Şiddete Dinin Pozitif Ve Negatif Etkileri" konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 25/06/2013 tarihinde, saat 10.00'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

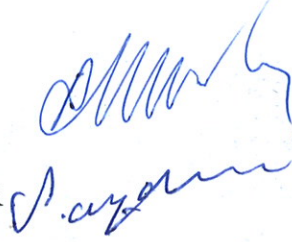
25/06/2013

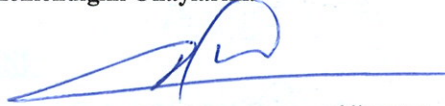
Sınav Komisyonu Başkanı
Prof. Dr. Murat AKGÜNDÜZ

Üye
Doç. Dr. Celil ABUZER

Üye (Danışmanı)
Yrd. Doç. Dr. Salih AYDEMİR

Bu Tezin Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

Prof. Dr. Recep ÇİĞDEM
Enstitü Müdürü

27.10.2013

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntıların, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Enstitünüz Felsefe Ve Din Bilimleri Anabilim Dalına bağılı Din Sosyolojisi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisiyim. Hazırlamış olduğum “Kadına Karşı Şiddete Dinin Pozitif Ve Negatif Etkileri” konulu tezdeki bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

27/06/2013

Arif TOPUZ

YAZIŞMA ADRESİ:

Hamidiye Mahallesi 254 Sokak No:5/4 Şanlıurfa

Tlf. Kod. (0.505) 6793087

ÖNSÖZ

Kadına karşı şiddet sadece ülkemizde değil tüm dünyada son günlerin en önemli sorunu olarak tartışılmaktadır. Çalışmamızın kaynağını oluşturan bu tartışma ortamında en çok kadına karşı şiddeti etkileyen faktörler ve şiddeti önlemenin çözüm yolları araştırılmaktadır. Şiddet ve günümüzde şiddetin en çok karşımıza çıkan türü olarak kadına karşı şiddet olgusu, sebep ve sonuçları ile ihmal edilemeyecek derecede önemlidir. Kadına karşı şiddeti etkileyen faktörler tam anlamıyla tespit edilebilir ve bu faktörler ortadan kaldırılabilirse insan olarak kadının toplumdaki gerçek yeri ve değeri daha iyi anlaşılacaktır.

Çalışmamızda kadına karşı aile içi şiddeti etkileyen nedenlerden biri olarak görülen din faktörü üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Kadına karşı şiddete dinin pozitif ve negatif etkileri üzerine yapılan çalışmamızın alanının sınırlı tutulması gerektiği için örneklem olarak seçilen Şanlıurfa il merkezinde yaşayan, kendilerini Müslüman olarak tanımlayan şiddet mağduru kadınlarla yapılan karşılıklı görüşmeler sonucunda yapılandırılmış görüşme formları düzenlenerek, elde edilen veriler analiz edilmiştir. Bu veriler ışığında, kendilerini dindar olarak tanımlayan bireylerin kadına karşı aile içi şiddete bakışları, dinin kadına karşı şiddet konusunda ne derece etkili olduğu ve olumlu ya da olumsuz etkileri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tezin yürütülmesi ve tamamlanması sürecinde, sonsuz katkı ve yardımlarını esirgemeyen yüksek lisans tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Salih AYDEMİR'e ve yüksek lisans eğitimim boyunca engin bilgilerini aktaran değerli hocalarıma, desteklerini hep yanımda hissettiğim aileme ve bu süreçte, bana her konuda hoşgörüsüyle yaklaşan sevgili eşime çok şükranlarımı sunarım.

Haziran 2013

Arif TOPUZ

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
KISALTMALAR	IV
TABLO LİSTESİ	V
TÜRKÇE ÖZET	VI
İNGİLİZCE ÖZET	VII
GİRİŞ	1
1. Araştırmanın Konusu	1
2. Araştırmanın Amacı Ve Önemi	2
3. Araştırmanın Yöntemi	3
4. Araştırmanın Kapsam Ve Sınırlılıkları	4
1. BÖLÜM	
ŞİDDET KAVRAMI VE TOPLUMSAL İLİŞKİLERDE ŞİDDET ALANLARI	
1.1. Şiddet Kavramı	6
1.1.1. Türk Toplumunda Aile Ve Şiddet	8
1.1.2. Aile İçi Şiddet	15
1.1.3. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet	17
1.1.3.1. Fiziksel Şiddet	21
1.1.3.2. Sözel Şiddet	25
1.1.3.3. Ekonomik Şiddet	27
1.1.3.4. Cinsel Şiddet	28
1.1.3.5. Psikolojik Şiddet	31
1.2. Kadına Karşı Şiddeti Etkileyen Faktörler	33
1.2.1. Kadınların Şiddete Bakışı	34
1.2.2. Şiddet Ortamında Büyüyen Çocuklar	37
2. BÖLÜM DİN İLE İLGİLİ GENEL KAVRAMLAR	
2.1. Din Kavramı	40
2.1.1. Sosyolojik Açıdan Din	41
2.1.2. Toplumsal Cinsiyetin Oluşmasında Etkin Unsur Olarak Din	43
2.1.3. Dini İnanç Ve Davranışlar	45

2.2. Aile İçi Şiddete Dinin Etkileri	46
2.2.1. Kadına Karşı Şiddet Ve Dindarlık	46
2.2.2. Dinlerde Aile Ve Kadının Yeri	50
2.2.3. İslamiyet'te Aile Ve Kadın	54
2.2.4. Dindarlık Ve Şiddet	60
2.2.5. Kadına Karşı Şiddete Dinin Pozitif Ve Negatif Etkileri	61
2.2.6. Aile İçi Şiddet Olgusu Ve İslam	65
3. BÖLÜM BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ	
3.1. Şanlıurfa İlinde Aile İçi Şiddet İle İlgili Genel Bilgiler	78
3.2. Şiddet Gören Kadınların Farklı Açılardan Sosyal Statüleri	98
3.2.1. Eğitim Durumları	98
3.2.2. Ekonomik Durumları	99
3.3. Şiddet Uygulayan Ve Şiddete Uğrayanlar Arasındaki İlişki Biçimleri İle İlgili Bulguların Dağılımı	100
3.3.1. Karı-Koca	100
3.3.2. Baba-Çocuk	100
3.4. Şiddet Mağdurlarının Açıklamaları	101
3.5. Şiddetin Biçimleri	102
3.5.1. Fiziksel Şiddet	102
3.5.1.1. Dövme-Vurma Şeklinde Şiddet	102
3.5.1.2. Sopa, Bıçak, Alet Kullanarak Uygulanan Şiddet	102
3.5.2. Duygusal Şiddet	102
3.5.3. Sözel Şiddet	104
3.5.4. Cinsel Şiddet	104
3.6. Verilerin Dağılımı	104
3.7. Şiddet Ve Dindarlıkla İlgili Verilerin Değerlendirilmesi	105
3.7.1. Dini İnanç Ve Davranışlar	106
3.7.1.1. Allah Ve Ahiret İnancı	107
3.7.1.2. İbadet Hayatı	108
3.7.2. Dindarlık Ve Şiddet İle İlgili Veriler	112
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	114
KAYNAKÇA	118
EKLER	124

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
AMARGİ	: Kadın Bilimsel Araştırmalar Yayıncılık ve Dayanışma Kooperatifi
a.s.	: Aleyhisselam
AÜİF	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
BAAK	: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu
Bkz.	: Bakınız
B.M.	: Birleşmiş Milletler
c.c.	: Cellecclaluhu
CEDAW	: Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
çev.	: Çeviren
Hz.	: Hazreti
İHİK	: T.B.M.M. İnsan Hakları İnceleme Komisyonu
KSGM	: T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
r.a.	: Radiyallahuanh
S.A.V.	: Sallahualeyhivesellem
T.B.M.M.	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TDK	: Türk Dil Kurumu
TESEV	: Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etütler Vakfı
TNSA	: Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması
TUİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
v.b.	: Ve benzeri
v.d.	: Ve diğerleri
Yay.	: Yayınevi

TABLO LİSTESİ

Tablo 3.1	: Eğitim Durumları	80
Tablo 3.2	: Evlenme Yaşları	80
Tablo 3.3	: Evlenme Şekli	81
Tablo 3.4	: Eşlerin Akraba Olma Durumu	81
Tablo 3.5	: Evliliklerinden Çocuk Sahibi Olma Durumu	82
Tablo 3.6	: Erkeklerin Çok Eşli Olma Durumu	83
Tablo 3.7	: Eşlerin Aldatma Durumu	84
Tablo 3.8	: Hamilelik, Ruhsal Rahatsızlık, Vb. Özür Durumu	85
Tablo 3.9	: Alkol Kullanma Durumu	85
Tablo 3.10	: Resmi Kurumlara Müracaat Durumu	86
Tablo 3.11	: Eşlere Tedbir Kararı Uygulanması Durumu	87
Tablo 3.12	: Maddi Problem Yaşanması Durumu	87
Tablo 3.13	: Namus Cinayetini Onaylama Durumu	88
Tablo 3.14	: İntihar Etme Düşüncesi	89
Tablo 3.15	: Eşlerin Ölüm Tehdidi Durumu	90
Tablo 3.16	: Arkadaşlarıyla Görüşmesinin Engellenmesi Durumu	90
Tablo 3.17	: Eşlerin Kıskançlık Durumu	91
Tablo 3.18	: Fiziksel Şiddetten Çocukların Zarar Görmesi Durumu	91
Tablo 3.19	: Çocukluk Döneminde Şiddet Görme Durumu	92
Tablo 3.20	: Çocukların Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumu	93
Tablo 3.21	: Şiddet Uygulayan Eşlerin Sopa, Bıçak, Vb. Kullanma Durumu ..	93
Tablo 3.22	: Seçimlerde Oy Verilen Adayın Özelliği	94
Tablo 3.23	: Cinsel Şiddet	95
Tablo 3.24	: Ahiret İnancı	96
Tablo 3.25	: Dini Eğitim	96
Tablo 3.26	: Eş Anne-Baba Dindarlığı	97
Tablo 3.27	: Dini İbadetler	98
Tablo 3.28	: Kur'an Okuma Durumu	98
Tablo 3.29	: İsteklerin Yerine Gelmesi İçin Yapılanlar	99

ÖZET

Şanlıurfa’da yaşayan, eşinden şiddet görmüş kendilerini Müslüman olarak tanımlayan kadınları konu alan bu çalışma mülakat yöntemleriyle elde edilen veriler ışığında yorumlama ve karşılaştırma ilkelerine bağlı kalınarak şekillendirilmiştir.

Toplumda en çok karşılaşılan şiddet türü kadına karşı aile içi şiddettir. Aile içi şiddet konusunun dini bir form teşkil edip etmediği daima tartışılmıştır. Erkeklerin kadınlara yönelik getirdikleri çeşitli kısıtlamaları dine dayandırmaları, öteden beri yaşanagelen bir sosyal olaydır.

Çalışmada Şanlıurfa’da yaşayan ve eşinden şiddet görmüş kadınlarla yapılan mülakatlar sonucunda elde edilen veriler değerlendirilerek eşlerin sosyal gelişimleri aşamasında şiddete maruz kalmalarının evliliklerine etkileri ve dinin kadına karşı şiddete etkileri ortaya konulmuştur. Kötü muamele gören kadınların sosyal, kültürel, ekonomik özellikleri ile aile ilişkileri incelenerek, aile üyeleri arasında, fiziksel saldırganlığın kültürel açıdan hangi ölçüde onaylandığı, din eğitimi almış ya da kendini inançlı kimseler olarak tanımlayan bireylerin kadına karşı şiddeti hangi ölçüde onayladıkları ya da onaylamadıkları, diğer bir deyişle, kadına karşı şiddete dinin etkisi olup olmadığı ve etkilerinin pozitif ve negatif yönleri ortaya koyulmuştur.

İnsana ve tüm canlılara değer veren ve şiddetin karşısında olan bir dinin kadına şiddet uygulanabileceğini emrettiğini düşünmek yersizdir. İslam dininin kadına yönelik şiddeti engelleyen nitelikte ayet ve hadisleri göz önüne alındığında, İslam’ın kadına yönelik şiddeti durduracak yani negatif etkileri olduğu anlaşılacaktır. Araştırmamızda elde edilen verilerden de anlaşılacağı üzere Şanlıurfa’da İslam’ı anlayamamış ve hayat tarzı haline getirememiş erkek bireylerin kadına yönelik aile içi şiddet uyguladıkları görülmektedir. Şiddete maruz kalan kadın bireylerin de sığınma yeri olarak yine İslam’ı gördükleri, ancak inanç ve ibadet yönünden eksikleri olan bazı kadınların yaşadıkları şiddet karşısında inkar seviyesine gelebildikleri de görülmektedir.

Anahtar Sözcükler : Kadın, Şiddet, Din, Dindarlık

ABSTRACT

This study which focused on women living in Şanlıurfa who have suffered from domestic violence and consider themselves as Muslims uses the data obtained by applying the method of face-to-face interviews. Techniques of interpretation and comparison were used to process the data.

The most common type of violence occurred in the society appears as domestic violence and especially against women. It is always discussed whether domestic violence contains an ecclesiastic form or not. It has been a long social phenomenon that men use religion to constrain women.

In this study, the effects of violence couples faced during their stage of social development on their marriage and the effects of religion on violence against women were revealed by evaluating the data obtained from the interviews conducted with women who were subjected to domestic violence. Abused women's social, cultural, and economical characteristics and their relationship with the family were examined. To what extend violence against women is acceptable in the family and to what extend whether people who had religious education or who defined themselves as religious allow domestic violence, in other words whether religion affects domestic violence, were presented. Finally, positive and negative effects of religion on domestic violence were examined.

It is out of place that thinking a religion, which cares about human and all creatures and which is against all kinds of violence, commands violence against women. It can be understood that Islam does not approve violence against women when considering the verses of Quran and hadiths which include sentences against violence. As it is understood from data of this study, men in Şanlıurfa who did not understand Islamic life and embrace it as a way of life use domestic violence against women. Women who were exposed to violence consider Islam as a safety place, but it can be also seen that some women who lack faith can reject religion.

Key Words: Women, Violence, Religion, Piety

GİRİŞ

1. Araştırmanın Konusu

Kadına karşı şiddet, kültürel, coğrafi, dini, toplumsal ve ekonomik sınırları aşan küresel düzeyde bir sorundur. İnsan hakları açısından, toplumsal cinsiyet temelinde bir insan hakkı ve özgürlük ihlali olan kadına yönelik aile içi şiddet, kadınların toplumsal ve ekonomik haklarından çeşitli biçimlerde yoksun kalmalarına, bunun da ötesinde fiziksel ve ruhsal sorunlar yaşamalarına, sakat kalmalarına ve yaşamlarını yitirmelerine neden olmaktadır. Aile içi şiddet vakıalarının önemli bir kısmında, suç failleri çoğunlukla eş veya kadının birlikte olduğu kişiler ve diğer aile bireyleridir. Uluslararası araştırmalar, fiziksel şiddetin özellikle kadının eşi veya birlikte olduğu kişiler tarafından gerçekleştirildiğini ortaya koymuştur. Ayrıca kadına karşı şiddetin fiziksel, duygusal, ekonomik ve sosyal etkileri sadece kadınlar üzerinde değil, çocuklar, aileler ve toplumda da kendini göstermektedir.

Araştırmamızda temel problem, din ve inanç faktörünün bireylerin aile içinde eşlerine karşı şiddet uygulamalarına etki edip etmediğidir. Dini inanç, bireylerin şiddet eğiliminde pozitif ya da negatif ne gibi değişiklikler meydana getirmektedir. Çalışma alanımızı oluşturan örnekleminizdeki bireylerin kadına karşı şiddet uygulamalarında ya da uygulamamalarında dinin etkisinin bulunup bulunmadığı araştırmamızın temel problemidir.

Kadına yönelik aile içi şiddet, Türkiye’de yaşayan milyonlarca kadının bedensel ve ruhsal bütünlüğünü tehdit etmektedir. Aile içi şiddet, özellikle koca şiddeti, kadınların yaşamlarının belirleyici bir boyutunu oluşturmaktadır.

Ayrıca Türkiye’de kadına yönelik şiddette, şiddete maruz kalan kadınların, uygulanan şiddete neden katlandığı, bunun nedenleri arasında dini inançlarının olması olasılığı bizi bu araştırmaya yönelten sebepler arasındadır.

2. Araştırmanın Amacı Ve Önemi

Aile içi şiddet konusunun dini bir form teşkil edip etmediği daima tartışılmıştır. Erkeklerin kadınlara yönelik getirdikleri çeşitli kısıtlamaları dine dayandırmaları, öteden beri yaşanagelen bir sosyal olaydır. Eşlerin sosyal gelişimleri aşamasında şiddete maruz kalmalarının evliliklerine etkileri ve dinin kadına karşı şiddete etkilerini araştırmak, bu çalışmanın temel amacıdır. Amaç, kötü muamele gören (dayak yiyen, fiziksel, psikolojik, duygusal açıdan zarar gören) kadınların sosyal, kültürel, ekonomik özellikleri ile aile ilişkilerini incelemek, aile üyeleri arasında, fiziksel saldırganlığın toplumsal açıdan hangi ölçüde onaylandığını, din eğitimi almış ya da kendini inançlı kimseler olarak tanımlayan bireylerin kadına karşı şiddeti hangi ölçüde onayladıklarını ya da onaylamadıklarını ortaya koymaktır. Diğer bir ifadeyle, kadına karşı şiddete dinin etkisi olup olmadığı ve etkilerinin pozitif ve negatif yönlerini ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Araştırmanın genel amacı, kadına karşı şiddetle daha etkili bir şekilde mücadele etmek için hedeflenen politika ve programların oluşturulmasına ve mevcut politika ve programların geliştirilmesine imkan sağlayacak, kadına karşı şiddet ile ilgili ülke düzeyinde veri oluşturmaktır. Bu araştırmada, ayrıca kadınların insan haklarını geliştirmek adına kadınları aile içi şiddetten korumak konusunda sorumluluğu olan kurum ve kuruluşların kapasitelerini güçlendirmesine katkıda bulunmak ta amaçlanmıştır.

Hızlı değişen sosyal yapı içerisinde kadının mevcut problemlerine ek olarak yeni problemler ortaya çıkmaktadır. Kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasında, ailede sosyalizasyon sürecinde en önemli rolü oynayan kadın, statüsünü geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma sonuçları, kadına karşı saldırgan davranışların nedenleri arasında dinin pozitif ve negatif etkilerini ortaya çıkararak, problemlerin kaynağının tespit edilmesine ve gerekli tedbirlerin alınmasına yardım edecektir. Kadının ailede ve toplumda statüsünün iyileştirilmesi, çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurarak hem kendisi, hem de aile bireyleri ve bu yolla da toplum için yararlı olacaktır. Araştırma ile elde edilecek sonuçların diğer ülkelerle karşılaştırmaya imkan vermesi ve daha sonra yapılan çalışmalara da temel teşkil etmesi, çalışmanın önemini artırmaktadır.

Sorunun büyüklüğünün ve içeriğinin, nedenlerinin ve sonuçlarının, risk faktörlerinin ve koruyucu etkenlerin, kadınların yaşadıkları şiddeti algılama

biçimlerinin, gereksinimlerinin, şiddete verdikleri tepkinin ve geliştirdikleri mücadele yöntemlerinin anlaşılması açısından ülke geneli, yerleşim yeri ve bazı temel değişkenler için veriye olan gereksinim, bu çalışmanın temel hareket noktasını oluşturmaktadır. Ayrıca bu çalışma zaman içinde meydana gelen değişikliklerin izlenebilmesine de temel oluşturması açısından da önem taşımaktadır.

Bu araştırmadan elde edilecek veriler, kadınlara yönelik şiddetle mücadele kapsamında yapılacak müdahalelerin planlanmasının yanında, insan hakları ihlali ile mücadelede Türkiye'nin sağladığı gelişmeleri takip etmek için de bir dayanak oluşturulmasında oldukça önemli olacaktır.

3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın amacı din ile kadına yönelik aile içi şiddet arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Şanlıurfa ilinde ikamet eden, eşlerinden şiddet gördüklerini beyan ederek Polis Merkezlerine müracaat eden ve kendilerini Müslüman olarak tanımlayan kadınları konu alan bir alan araştırmasıdır ve temel amaç din ile kadına yönelik aile içi şiddet arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya koymaktır. Bu nedenle Şanlıurfa'da yaşayan ve eşlerinden şiddet gördüklerini beyan ederek Polis Merkezlerine müracaat eden 30 kadınla 1 Nisan 2012 tarihinden 31 Ocak 2013 tarihine kadar 10 aylık bir süre içerisinde yapılan karşılıklı görüşmeler sonucu hazırlanan yapılandırılmış görüşme formlarından elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Şanlıurfa, sosyal yapısı itibarıyla muhafazakar bir şehir olduğundan eşlerinden şiddet gören kadınların araştırmamız için yüz yüze görüşmelere katılmalarında bazı güçlüklerle karşılaşmış, Polis Merkezine müracaat için gelen kadınlarla yüz yüze görüşmeler yapılarak sorulan sorulara verdikleri cevaplar değerlendirilerek veriler elde edilebilmiştir.

Dindarlığın tanımlanması ve ölçülmesi din sosyolojisi açısından önemli bir problemdir ve kolay kolay da aşılması mümkün görülmemektedir. Zira din gibi insanın bütün varlığı ile katıldığı, özellikle derin sübjektif boyutu olan bir tecrübenin ölçülmesi, değerlendirmesi çok kolay değildir. Ancak bir kişinin dindar olup olmadığı ile ilgili kaba ve genel yargılarda bulunmaya uygun kriterlerin hiç olmadığını söylemek de doğru bir ifade olmayacaktır. En azından insanların dindar olarak nitelenip nitelenemeyeceği ile ilgili toplumun genel bir yargısının olduğunu ve

bu yargıların belli tutum ve davranışların dini inanç ve davranışlarla ilişkilendirilerek ortaya çıktığını ifade edebiliriz. Genel olarak halk, dini inanç ve değerleri gözeterek birbirini değerlendirmekte ve dini kültürün ortaya koyduğu ibadetler (namaz, oruç, Kur'an okuma vb.) esasına göre dindarlık tanımları yapmaktadır. Müslüman topluluklarda dini ibadetlerini yapan, alkol kullanmayan, gündelik hayatlarında dini ön plana alarak yaşayan bireyleri dindar olarak tanımlamak mümkündür.

Çalışmamız için hazırlanan yapılandırılmış görüşme formlarında Polis Merkezlerine şiddet mağduru olarak müracaat eden kadınların ve eşlerinin genel özellikleri ile ilgili bilgiler elde edilmesi amacıyla toplam 36 soru hazırlanmıştır. Bu soruların yaş ile ilgili olanı açık uçlu, 4 soru çok seçenekli, 31 soru "Evet-Hayır" şeklinde iki seçeneklidir. Araştırmaya katılan bireylerin ve eşlerinin genel özelliklerinin tespitine yönelik hazırlanan soruların yanında 25., 26., 27., 28. ve 30. sorular dindarlığın inanç boyutunu, 11., 23., 24., 29., 31. ve 32. sorular da dindarlığın ibadet boyutunu ölçmeyi amaçlayarak hazırlanmıştır. Şiddet gören kadınların dini yönelimini daha iyi tanımlayabilmek amacıyla bu soruların hepsi hem deneklerin kendilerine hem de eşlerine ilişkin olarak sorulmuştur. Yani kadın deneklere eşlerinin ve eşlerinin anne-babalarının dini yaşantılarına dair izlenimlerine ilişkin sorular yöneltilmiştir. Böylelikle hem mağdur konumundaki deneklerin hem de saldırgan konumundaki eşlerinin dindarlığına ilişkin veriler elde edilmesi amaçlanmıştır.

4. Araştırmanın Kapsam Ve Sınırlılıkları

Araştırma bir süreçtir. Süreç, bir varlığın belli bir zaman süresince oluşumunu ve yapılaşmasını ifade eder. Bu nedenle araştırma, araştırma süresince araştırma konusunun belirlenmesi ve araştırılan problemlerin çözüm önerilerinin sunulması ve sonuca bağlanmasına kadar yapılan faaliyetler bütünüdür.

Araştırmacının bu faaliyetleri yaparken bir takım güçlüklerle karşılaşması doğaldır. Ancak bu güçlükleri aşma durumu araştırmanın da arzu edilen amaca ulaşmasına etki edecektir. Daha doğrusu araştırmayı belli sınırlar içerisine çekecek ve sınırlandıracaktır. Doğal olarak bu araştırma sürecinde de bir takım güçlüklerle karşılaşmıştır. Bunlar:

Kadınlarla yapılan görüşmede çekilen güçlükler,

Yapılandırılmış görüşme formlarının kadınlara uygulanmasında karşılaşılan güçlükler,

Şiddet gören kadınların anket formundaki soruları cevaplandırmada zaman kısıtlılığı,

Kadınların görüşme formundaki soruları cevaplandırmada bir takım çekincelerinin olması,

Görüşme formlarının geri dönüşümünde yaşanan güçlükler olarak özetlenebilirler.

Bu güçlüklerin bir kısmı araştırma sürecinde aşılabilmiş, bir kısmı da aşılammıştır.

Bu araştırma teorik ve uygulamalı olmak üzere iki ana kısımdan oluşmaktadır. Araştırmada aile içi şiddetin nedenlerinden, türlerinden ve sonuçlarından, mevcut aile içi şiddet araştırmalarından, Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddetin ve İslam dininde kadına karşı aile içi şiddetin nasıl ele alındığı üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın uygulamalı kısmında ise kadına karşı aile içi şiddetle ilgili mevcut durum açıklandıktan sonra, şiddet mağduru kadınların bu konuyla ilgili bilgi ve görüşlerine yer verilerek, İslam dininin kadınlara uygulanan şiddete pozitif ve negatif etkileri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmada, şiddet olgusu genel olarak tanımlandıktan sonra araştırmaya konu olan aile içi şiddet ve kadına yönelik aile içi şiddet konusu ele alınarak kapsam sınırlandırılmıştır. Daha özelinde araştırmadan elde edilen verilerle Şanlıurfa ilinde kadına yönelik aile içi şiddet konusu ele alınmıştır. Şanlıurfa ilinde eşlerinden şiddet gören bütün kadınlara ulaşabilme imkanı olmadığından, il merkezinde yer alan 4 Polis Merkezine eşlerinden şiddet gördüklerini beyan ederek 1 Nisan 2012 ile 31 Ocak 2013 tarihleri arasında 10 aylık süre içerisinde müracaat eden 30 kadınla yüz yüze görüşmeler yapılarak örneklem daraltılmıştır.

1. BÖLÜM

ŞİDDET KAVRAMI VE TOPLUMSAL İLİŞKİLERDE ŞİDDET ALANLARI

1.1. Şiddet Kavramı

Herhangi bir kişiye ya da nesneye zarar vermeye yönelik gösterilen fiziksel ya da fiziksel olmayan her türden hareket şiddet olarak nitelendirilmektedir. Şiddet, bir kişinin bir başkasına fiziksel acı vermek veya yaralamak kastıyla yaptığı davranış olarak tanımlanabilir (İçli, 1995: 2).

Bir davranışın şiddet özelliği gösterip göstermediğine karar verirken, o davranışın kasıtlı olması, kötü niyetle yapılmış olması, karşıdaki bireye zarar vermesi, bireyin davranışının kötü niyetle yapılmış olduğunu düşünmesi gibi kriterler açısından değerlendirilmesi gerekir. Bir davranışın şiddet olarak kabul edilmesi sadece bu kriterlerle değil, aynı zamanda sosyo-kültürel ortama da bağlıdır.

Batı dillerinde şiddet kavramının tam bir eş anlamlısı olarak kullanılan kavram ise, bozmak, çığnemek, tutmamak, ihlal etmek, ayrıca saygı gösterilmesi ve dokunulmaması gereken bir şeyi kırıp açmak, kirletmek, ırzına geçmek, tecavüz etmek anlamlarına gelen “*violate*” fiilinden türeyen zor, şiddet, sertlik, cebir hareketlerdeki veya davranışlardaki aşırı güçlülük, zorbalık ve tecavüz anlamlarında kullanılan “*violence*” sözcüğüdür. Sıfat hali ise; sert, kırıcı, hırçın, zorlu anlamlarına gelen “*violent*” sözcüğüdür (Longman Metro Büyük İngilizce-Türkçe Sözlük, 1993: 1685).

Şiddet sözcüğü Türkçe’ye Arapça’dan geçmiştir. Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğünde şiddet; zorluk, sertlik ve hız olarak tanımlanmıştır (Akalin, 2012: 697, Püsküllüoğlu, 2007: 528).

Şiddet bir başka tanımı ile kişilere ya da nesnelere çeşitli boyutlarda zarar vermeyi içeren güçlü, kontrolsüz, aşırı, birdenbire, amaçsız olabilen, toplum ya da bireysel görülebilen bir olgudur (Yıldırım, 1998: 24).

Şiddet çok türlü ve çok boyutludur. Şiddet kavramı saldırganlığı da kapsar, saldırganlık atılğan, zorlayıcı ve tecavüzkâr davranışların bir bütünüdür: baskı ve egemenlik kurmayı hedefleyen bireye zarar verici her tür eylemle birlikte sözel ve sözel olmayan sembolleri de kapsar (Uçar, 2003: 77).

Hukuk Sözlüğü'nde şiddet olayları; *“Toplumdaki barışı bozan ve kaba kuvvete dayanarak düzene başkaldırıcı olaylardır. Şiddet olaylarının yaygın hale gelmesi ülkede olağanüstü hal ilanına yol açabilir.”* şeklinde değerlendirilmiştir (Yılmaz, 2005: 672).

Türk Ceza Kanununun 28. Maddesinde şiddet ve cebir kavramı eş anlamlı tutulmuştur. *“Cebir (zorlayıcı kuvvet, kompulsif kuvvet, vis, compulsiva), genel anlamı ile bir kişiye halen hissedeceği bir kötülük, tecavüz icrası suretiyle, bu veya bir üçüncü kişinin iradesi ve davranışları üzerinde zecri bir etki meydana getirilmesidir.”* diye tanımlanmıştır (Özgenç, 2006: 404-405).

Şiddet davranışı genellikle saldırgan bir ruh haline bağlanmaktadır. Saldırganlığı açıklayan birçok kuramsal görüş vardır. Bu görüşler, saldırganlığı insan doğasının bir parçası ya da öğrenme yoluyla sonradan kazanılan bir davranış olarak ele almaktadır.

Bu kuramsal görüşlerden birincisi içgüdü kuramlarıdır. Bu kurama göre saldırganlık bir saldırganlık içgüdüğü ya da dürtüsü olarak açıklanmaktadır. Bu kişiler için yapılacak tek şey, saldırganlık içgüdüğünün yarattığı enerjiyi daha az zararlı hedeflere yönelterek boşaltma ve yüceltme mekanizmasını kullanmaktır. Sosyal öğrenme kuramları ise saldırganlığın çevre koşulları tarafından belirlendiğini öne sürer. Bireyin yaşadığı çocukluk döneminden edindiği duygu, düşünce ve bilinçaltına itilmiş her türlü birikim ve dürtünün daha sonra saldırganlık ve şiddet eğilimi olarak görüldüğünü belirtmektedir. Bunların dışında biyolojik, fizyolojik ve genetik faktörler ile dış etkenlerde saldırganlığa neden olan etkenlerdir (Uçar, 2003: 78).

Birçok kaynakta şiddetin, insan-insan ilişkisinden önce, insan-doğa ilişkisinde görüldüğü belirtilmiştir. Yazılı tarihten bu yana bilinen asıl kalıcı şiddetin efendi-köle ilişkisi ile başladığı söylenmektedir.

Ancak birçok araştırmacı ve sosyolog, statüsüz ve tabakasız bir toplumun olamayacağını, bu nedenle eşitsizliğin olağan olduğunu, sosyal gücün, statüsünü korumaktan kaynaklandığı belirterek toplumda şiddetin sosyal gücü koruma kaygısından kaynaklandığını savunmaktadır (Aron, 2000: 98).

Şiddet davranışı genellikle normal dışı bir davranış olarak kabul edilmektedir. Kişilik, bir toplum içinde sosyalleşme süreci ile birlikte geliştiği için birey bu sayede normal ve normal dışı olarak neyi nasıl algılayacağını belirlemektedir. Şiddet

kullanan kişiler bencil, bireyci kişilik yapısına sahip olarak tanımlanmaktadır (Fromm, 1994: 21).

Suçla ilişkin bilimsel teoriler önceleri şiddeti atipik vücut yapısı, genetik anormallikler, akıl hastalığı, fiziksel anormallikler ve yoksullukla açıklarken daha sonraları şiddetin çok nedenli sosyal bir olgu olduğunu ileri sürmüşlerdir (İçli, 1995: 34).

Çağdaşlaşma düzeyi arttıkça şiddet ve saldırganlığa karşı duyarsızlık ta artmakta gibidir. Saldırganlık duyguları, insanların birbirlerini baskı altına alma isteği, hükmetme eğilimi ve öldürme arzusu gittikçe artmaktadır. Bu duyguların pekişmesinde kitle iletişim araçlarının rolü büyüktür. Kitle iletişim araçları varlıklarını sürdürebilmek için heyecan verici olaylar olarak kamuoyuna sürekli şiddeti sunmaktadırlar (İçli, 1995: 13).

Günümüzde dünyada biriken saldırganlık potansiyelinin, savaş dışında; siyasal, cinsel şiddet olaylarındaki artış, uyuşturucu madde kullanımı, aile içi şiddet, çalışma hayatındaki şiddet olarak belirlediği görülmektedir.

1.1.1. Türk Toplumunda Aile ve Şiddet

Aile, bütün toplum tiplerinde önemli bir sosyal kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Eski Türk toplumunda da ilk sosyal birliğin aile olduğu bilinmektedir. Aile, eski Türk toplumunun çekirdeği konumundadır. Türklerin, dünyanın dört bucağına dağılmalarına rağmen varlıklarını korumaları, aile yapısına verdikleri büyük ehemmiyetten ileri gelmektedir ki, bunun bir delili de Türk dilinde, başka milletlerde rastlanmayan zenginlikte mevcut olan akrabalık tanımlamalarıdır (Kafesoğlu, 1997: 227).

İlk sosyolojik birlik olan aile, insanlığın ilk dönemlerinde tabii bir dini cemaat halindedir. Bu sebeptendir ki tüm dinler dünyevi konulardan en çok aile ilişkilerinin kutsallığıyla ilgilenmişlerdir (Akyüz ve Çapcıoğlu, 2011: 298).

Türkiye'nin yetiştirdiği önemli sosyologlardan olan Ziya Gökalp'e göre, eski Türk ailesi ne ana tarafından bir ailedir, ne de baba tarafından aile tiplerinden birine mensuptur. Eski Türk ailesi "soy" adını almaktadır. Soy içerisinde hem erkek hattından hem de kadın hattından gelen akrabalar bulunmaktadır. Bu iki türlü akrabalar, hukukça birbirlerine eşittir. Soy, Batı Türkleri'nde yedinci göbeğe kadar çıkar ve soyun dışarısında kalanlar yabancı sayılmaktadır. Eski Türkler'de, sülale

içinde soydan büyük olan şehzade, hükümdar bulunmaktadır. Osmanlı Hanedanı da böyledir. Boy ve sop devirleri geçtikten sonra, soy isimleri aile ismi olmaya başlamıştır. Çapanoğulları, Kozanoğulları gibi (Gökalp, 1974: 289; Türkdoğan, 2003: 116).

Türklerde evlenen kız ve erkek, ailesinden kendi hissesine düşenleri alarak ayrı ev kurmaktadır; zira evlenmek sözü ayrı ev kurmak, ev sahibi olmak demektir. Nitekim eski Türklerde, bir genç evlenirken, ne karısını kendi baba ocağına getirmekte, ne de kendisi karısının ocağına gitmektedir. İç güveylik olmadığı gibi, iç gelinlik de yoktur. Erkek, baba ocağının mallarından payını alır, kız da yumuş adı verilen bir çeyiz getirmektedir. Bu çeyiz, aile arasında verilen hediyelerden, armağanlardan ibarettir. Gelinle güvey, mallarını birleştirerek, ortak bir ev sahibi olmaktadır (Gökalp, 1974: 294).

Eski Türk toplumunda kadınlar hemen hemen erkeklerle eşit hakka sahiptir. Onların da erkeklerinkine benzer bir hayatı vardır. Kadınlar da erkekler gibi ata biner, kılıç kullanırlar, Başbuğ ünvanıyla yöneticilik yaparlar. Türklerde kadının sosyal statüleri yüksektir (Güngör, 1999: 53; Kafesoğlu, 1997: 200).

Türklerin genellikle tek eşle evlendikleri bilinmektedir. Türklerde birden fazla evlilik yapıldığına dair bir işaret yoktur (Güngör, 1999: 59). Aile müessesinin ayakta olabilmesi için en önemli kurallardan biri de hiç şüphesiz sadakattir. İşte bu sadakati bozacak bir unsur olan zina Türklerin hayatında olmadığı gibi yasak ve cezası da ölümdür. Nitekim İbn Fadlan, Oğuz kadınlarından söz açarken: *“Zina diye bir şey bilmezler. Böyle bir suç işleyen biri ortaya çıkarılırsa onu iki parçaya bölerler. Şöyle ki: Bu kimseyi iki ağacın dallarını bir yere yaklaştırarak bağlarlar. Sonra, bu dalları bırakırlar. Dalların eski duruma gelmesi sonucu, o kimse iki parçaya bölünür”* teşhisinde bulunmaktadır (Türkdoğan, 2003: 256).

Her cemiyetin kendi aile nizamı üzerine kurulu olduğu, aile içi münasebetlerin sosyal ve hukuki yönlerden cemiyetin türlü cephelerinde müşahede edildiği bilinmektedir Bu bakımdan Türk ailesi dikkate değer özellikler taşımaktadır. Türk aile yapısının esasları eski Türk siyasi ve sosyal bütün kuruluşlarına ve fertlerin davranışlarına yansımıştır.

Eski Türk toplumundaki özel mülkiyette, bireysel hukukta, hürriyet ve istiklal tutkunluğunda, insanları himayeye yönelik sosyal davranışlarda, adalet, dini tolerans anlayışlarında ve bütün bunları gerçekleştirmek ve korumakla görevli olan devletin

baba sözcüğü ile anılmasında Türk ailesinin, ana, baba, evlat ilişkilerinde temellenen, prensiplerini görmek mümkündür (Kafesoğlu, 1997: 229-241-287-401).

Dünyada 1970 yılından itibaren önem kazanan kadına yönelik şiddet sorunu ülkemizde 1985 yılından itibaren tartışılmaya başlanmıştır. 17 Mayıs 1987'deki "Dayağa Hayır" yürüyüşü kadınların şiddete karşı ilk toplu tepkileri olmuştur. Kadın hareketleri bu yıldan sonra hız kazanmıştır (Yıldırım, 1998: 29).

Türkiye'de kadına yönelik şiddet ilk kez 1980 sonrası ikinci dalga kadın hareketi tarafından 17 Mayıs 1987'de İstanbul'da gerçekleşen "Dayağa Karşı Dayanışma" yürüyüşü ve bu çerçevede oluşturulan kampanyalarla gündeme gelmiştir.

Aynı kadın hareketi bundan da önce 1986'da Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin (CEDAW) fiilen uygulanması için geniş kapsamlı bir imza kampanyası düzenlemiştir. Bu türden dayanışma kampanyalarıyla bir araya gelen kadınlar o zamana kadar insanların duymaya alışık olmadığı cinsel taciz kavramını da toplumsal söyleme dahil etmiş ve kadınların bedenlerine, kimliklerine ve emeklerine sahip çıkmaları adına toplumsal bir uyanış gerçekleştirmeye soyunmuşlardır (İHİK, 2012: 26).

Aslında benzer çalışmalar batılı demokratik ülkelerde 1970'li yıllardan itibaren hız kazanmıştır. 1975'te ilk kez Birleşmiş Milletler (BM) tarafından gelecek on yılın kadın on yılı ilan edilmesi, uluslararası ölçekte kadınların hak arayışlarının hukuki zeminini güçlendirmeyi hedeflemiştir. Daha sonra 1985'te Nairobi'deki Dünya Kadın Konferansı'ndan sonra CEDAW sözleşmesi gündeme gelerek, devletlerin kadın-erkek eşitliği konusunda bağlayıcı kararlar almasını mümkün kılmıştır (İHİK, 2012: 26).

Ülkemizde de cinsel tacizi "kol kırılır, yen içinde kalır" anlayışının dışına çıkaran ve görünür kılmayı amaçlayan çalışmalar 1990'lardan itibaren ivme kazanmış ve uluslararası sözleşmelerle birlikte devlet mekanizmasını da harekete geçirmiştir. Kadına karşı şiddeti önlemeye yönelik girişimler toplumun 1980 sonrası dönemde içinde bulunduğu şiddet kültürüyle paralel olarak yer almıştır.

Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı tarafından bölgedeki kadınların durumunun iyileştirilmesi ve kalkınma sürecine entegre edilmesi amacıyla planlanan Çok Amaçlı Toplum Merkezlerinin (ÇATOM) ilki 1995 yılı Kasım ayında Şanlıurfa'da açılmıştır (İHİK, 2012: 7).

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin nedenlerinin belirlenmesi ve soruna çözüm getirilmesi için, şiddetin toplum tarafından nasıl sunulduğu ve nasıl algılandığının incelenmesi gerekmektedir. 2003 yılında Türkiye genelinde yapılan Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması (TNSA)’na göre; araştırmaya katılan kadınların %39’unun “kadının yemeği yakması”, “kocasına karşılık vermesi”, “parayı lüzumsuz yere harcaması”, “çocuklarının bakımını ihmal etmesi”, “cinsel ilişkiye girmeyi reddetmesi” gibi durumlardan en az birinin gerçekleşmesinin, kocanın karısını dövmesi için haklı gerekçe oluşturacağını belirtilmektedir. Doğu Anadolu Bölgesinde bu oran %49, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde %50’nin üzerinde olduğu saptanmıştır (TNSA, 2003: 40-42).

İstanbul’da 2002 yılında 116 çift ile görüşülerek yapılan bir çalışma, kadınların %44’ünün en az bir kere eşinin fiziksel şiddetine maruz kaldığını ortaya koymuştur. Eşine şiddet uygulayan erkeklerin büyük çoğunluğu, eşe uyguladıkları şiddetin nedenini “söz dinlememe” olarak ifade etmişlerdir. Görüşülen kadınların %55’i ise kadının dövülmeyi hak edebileceği durumlar olduğunu belirtmişlerdir (Vatandaş, 2003: 57).

Başka bir çalışmada ise; kadınların genellikle geleneksel görevlerini yerine getirmedikleri ve izinsiz bir yere gittikleri için şiddete maruz kaldıkları saptanmıştır (Kalaycıoğlu ve Tılıç, 2001: 9).

1993 yılında Ankara, İstanbul ve İzmir’de yaşayan, üç farklı ekonomik tabakadan seçilmiş 1070 evli kadınla görüşülerek yapılan bir araştırmada eşler arasında anlaşmazlığa neden olan konuların başında “kadının ev dışında çalışıyor olması” ve “kocanın, eşinin ailesi ile görüşmesini istememesi” olduğu anlaşılmaktadır. Görüşülen kadınların %21,2’si eşlerinin kendilerine karşı şiddet kullandığını söylerken, erkeğin şiddet kullanmasındaki en önemli nedenin “maddi sıkıntı” olduğunu ifade etmektedirler. Şiddete maruz kalan kadınların %78’i bu durum karşısında hiçbir şey yapmayıp, sabrettiklerini belirtmişlerdir (İçli, 1995: 62).

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu tarafından 1995 yılında KAMAR ile birlikte 23 ilde 2007 kişiyle görüşülerek yaptırılan çalışmada; görüşülenlerin %64’ü erkeklerin eşlerini dövmesini doğru bulmuştur. Kadınların da %35,1’i dayak yemeyi hak eden davranışlarda bulduklarını ifade etmişlerdir (BAAK, 1995: 43). İçli ve Ögün’ün adam öldürme ve adam öldürmeye teşebbüsten hükümlü 273 kadın üzerinde yaptıkları çalışmada ise; bu kadınların %51,5’lik bir bölümü kendilerine

yönelik kötü davranışı ya da fiziksel şiddeti hak ettiklerine inandıklarını ve bu konuda kendilerini suçladıklarını belirtmektedir (İçli ve Öğün, 2000: 73). Kabul gören şiddet meşru sayılabilmekte, sorun olarak görülmemekte ya da çoğu kez sorunu çözenin bir aracı olarak kabul görebilmektedir (Ergil, 2001: 41; Tılıç, 1997: 45). Bu geleneksel rol örüntüsü, şiddetin giderek yaygınlaşmasına ve içselleştirilmesine neden olduğu gibi, şiddete maruz kalan bireylerin yardım almalarını da güçleştirmektedir.

Türkiye’de aile içinde yaşanan sorunlar mahrem kabul edildiğinden en yakın kişilere bile zor anlatılmaktadır. Şiddete maruz kalan kadın uğradığı şiddeti başkalarına anlatmaktan çekinmekte, durumun başkaları tarafından bilinmesini istememektedir.

Şiddetin açığa vurulması halinde de genellikle şiddet mağduruna yardım etmek yerine, “*kol kırılır, yen içinde kalır*” anlayışıyla aile birliğinin devam etmesi adına sessiz kalması tavsiye edilmektedir ya da kadın suçlanmaktadır (Vatandaş, 2003: 68).

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu’nun 1994’te beş bölgede 4287 hanede yapmış olduğu çalışmada ise; kadınların %52.47’sinin sözlü şiddete maruz kaldığı, %29.59’unun ise dayak yediği, erkeklerin %34.04’ünün de eşlerini dövdüklerini ifade ettikleri saptanmıştır (BAAK, 1995: 44).

Aile Araştırma Kurumunun 18 ilde 6480 kişiyle görüşülerek yaptığı başka bir çalışmada ise; kadınların %71,9’unun “*az*”, %25,9’unu “*fazla*” düzeyde şiddetle ilişkileri bulunmuştur (BAAK, 1998: 21).

Adalet Bakanlığı tarafından 2002 yılında T.B.M.M.’nde bir soru önergesine verilen cevaba göre, 2002’de 66 kadın öldürülürken, bu sayı 2009’un ilk 7 ayında 953’e ulaşmıştır. Böylece kadın cinayetlerinin 2002’den 2009’a kadar yüzde 1.400 oranında arttığı gözler önüne serilmektedir (İHİK, 2012: 25).

Şiddetle mücadele eden kadın örgütlerinin saptamalarına göre ise, örneğin sadece 2010 yılında, eşleri veya aile fertleri tarafından öldürülen kadın sayısı 1500’e ulaşmıştır. Son üç ayda ise 74 kadın bu şekilde öldürülmüştür. Konuyla ilgili olarak son yedi yılda mahkemelere intikal etmiş 12.768 dava bulunmaktadır (İHİK, 2012: 25).

Bunlardan 5760 tanesi mahkumiyetle sonuçlanmış, 6000 tanesi ise devam etmektedir. Geçtiğimiz yılbaşından bu güne kadar da 26.000 kadına öldürme amaçlı

saldırıda bulunulmuştur. Bunlar sadece resmi kayıtlara geçen rakamlardır. Geçmeyenler de hesaba katılırsa, tablonun çok daha vahim olduğu açıkça görülebilir. (İHİK, 2012: 25).

Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı'na başvuran dörtbinin üzerindeki kadının %45,8'inin balayı döneminin sonunda, %1,3'ünün ilk çocuklarına hamileyken, %9,9'nun ilk doğumlarından sonra şiddeti yaşadıkları saptanmıştır (Helvacıoğlu-Gümüšoğlu, 1998: 63).

Kadınların ilk yıllarda eşlerinin değişeceğine inandıkları daha sonra da çevre baskısı, ekonomik nedenler, korku, meslek sahibi olmama gibi gerekçeler yüzünden eşlerini terk edemedikleri, ancak şiddet çocuklarını da kapsadığında yardım aramaya karar verdikleri belirlenmiştir (Helvacıoğlu-Gümüšoğlu, 1998: 65).

Aile Araştırma Kurumu ve Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı'nın yaptırdıkları araştırmalarına göre; dayak, kadını terbiye etme yöntemi olarak algılanmaktadır. Kadınların çoğu yaşamları boyunca en az bir kez baba ya da koca şiddetiyle karşı karşıya kalmaktadır. Yapılan çalışmalarda şiddetin kuşaklar arası sürmesi, çocuğun sosyal öğrenme yoluyla ailedeki şiddet davranışını rol model alması, çocuk eğitiminde dayanın yaygın olarak kullanılmasının kabul görmesi şiddetin nedenleri arasında olduğu belirtilmektedir (BAAK, 1998: 32; Helvacıoğlu-Gümüšoğlu, 1998: 64).

Şiddet konusunda yapılan başka bir çalışmada da; kırsal alanda yaşayan kadınların %32'si, kentlerde yaşayanların %36'sı eşlerinin fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını ve kadınların %47'sinin şiddet nedeniyle bedensel zarar gördükleri, zarar görenlerin %25'inin bir hastane veya doktora başvurduğu saptanmıştır (Vatandaş, 2003: 65).

Kadın Dayanışma Merkezinin Ankara, Adana, Antalya, Mersin, Çanakkale, İzmit, İstanbul, Van, Şanlıurfa illerinde bulunan 9 merkezde 438 kadınla yaptığı çalışmada ise; kadınların %50'sinin sözel, %47,9'unun fiziksel, %18,5'inin cinsel şiddete maruz kaldığı saptanmıştır (Ayaz, Çıra ve Kara, 2007: 47-49).

Cinsiyeti nedeniyle toplumun kadına biçtiği rol ve beklentiler, sonuçta kadınların insan hakları kapsamındaki birçok haklarını elde edememesine ve kullanamamasına yol açmaktadır. Bu durum toplumlarda kadın sağlığı açısından adeta bir kısır döngü oluşturmaktadır.

Kadına yönelik şiddete ilişkin çalışmalarda şiddet görme sıklığı, şiddet türleri yanı sıra diğer bir konu da çeşitli değişkenlerle şiddet arasındaki ilişkidir. Ayşe Gül Altınay ve Yeşim Arat, yaptıkları çalışmada Türkiye’de her üç kadından birinin fiziksel şiddet yaşadığı ve kadının daha çok para kazanmasının dayak riskini iki kat arttırdığı belirtilmektedir. Aynı çalışmada kadınların öğrenim düzeylerinin artmasıyla fiziksel şiddet görme oranının düştüğü, okuma–yazma bilmeyen kadınlardan en az bir defa dayak yiyenlerin oranının %43 olduğu, yüksek öğrenim görmüş kadınlarda ise bu oranın %12 olduğu belirtilmektedir (Altınay ve Arat, 2007: 110).

Kadına yönelik şiddetle ilgili oranlar yüksek olmasına rağmen 1998 yılında yürürlüğe girmiş olan 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun’dan yararlanma oranı düşüktür. 1999 yılında kadına yönelik aile içi şiddet suçundan açılan dava sayısı 1727’dir. 1999–2001 yılları arasında Türkiye genelinde açılan dava sayısı 7613’dür. Davaların çoğunun Ege Bölgesinde açılması ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 28 ilde de hiç dava açılmamış olması kadına yönelik şiddetin ve buna dair yasal farkındalığın farklı bir boyutunu ortaya koymaktadır (Kocacık, 2004: 14).

Ülkemizde 1998 tarihli 4320 sayılı kanunda görülen bazı aksaklıklar nedeniyle 8 Mart 2012 tarihinde 6284 sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiş, kadınlar basın yoluyla aile içi şiddetin suç olduğu ve yaptırımlarının olduğu konusunda bilinçlendirilmeye çalışılmış ve kadına karşı şiddete daha sert cezai yaptırımlar getirilmiştir.

Şiddet, dünyada olduğu gibi Türk toplumunda da insanların birçok nedenle varlığından şikâyetçi olduğu, ancak devamına ve yaygınlığına isteyerek veya istemeyerek katkıda bulunduğu bir olgudur. Toplumumuzda kadına yönelik şiddetin oldukça yaygın ve sistematik bir şekilde uygulanmakta olduğu ve şiddetin sıklığı ve dozunun yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi gibi faktörlerden etkilendiği gözlenmektedir (Altınay ve Arat, 2007: 112).

1.1.2. Aile İçi Şiddet

Aile içi şiddet ve dindarlık ilişkilerini ele alan bu araştırmada bahsedilen aile içi şiddet olgusu, aile bireylerinin birbirlerini incitmeleri, birbirlerine zarar vermeleri anlamında her türlü davranış olarak tanımlanmaktadır.

Aile üyelerinden birinin, diğerine karşı şiddet uygulaması, aile içi şiddet olarak kabul edilmektedir. Aile içi şiddet temelde bir erkek problem olarak görülmektedir (İçli, 2007: 6).

Kişilerin beslenme ve bakım gereksinimlerini karşılayan, güven duygusu veren, beden ve akıl sağlığını koruyan ve geliştiren bir birim olması gereken aile, çoğu kez, her çeşit şiddetin beslendiği ve uygulandığı bir alan olmaktadır. Aile dışında gerçekleşen şiddet için toplum sorumlu tutulurken, aile içinde oluşan şiddet gizli kalmakta, özel hayat olarak kabul edilmekte, çoğu zaman olağan ve yasal olarak karşılanmaktadır. Aile içi şiddet ile ilgili olarak gelişen kamuoyu bilinci ise çok değişkendir. Böyle bir şiddetin varlığına inanmama ve inkar etme şeklinde görüşler olabildiği gibi bu tür bir şiddeti onaylayan görüşler de olabilmektedir.

Şiddet, insanların bedensel veya ruhsal açıdan zarar görmesine, yaralanmasına ve sakat kalmalarına neden olan bireysel veya toplu hareketlerin tümüne denilebilir. Tıpkı şiddetin olduğu gibi aile içi şiddetin de pek çok farklı tanımı yapılmıştır. Buna paralel olarak, aile içi şiddet, bu tür bir hareketin aile içinde gerçekleşmesi durumunu ifade etmektedir (İçli, 2007: 12).

Aile içi şiddet, bir kişinin eşine, çocuklarına, anne-babasına, kardeşlerine ve yakın akrabalarına yönelik uyguladığı her türlü saldırgan davranış olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma sadece kaba kuvvet içeren davranışlar değil aşağılamak, tehdit etmek, ekonomik özgürlüğünü kısıtlamak ve zorla evlendirmek gibi şiddet gören kişinin kendisine olan saygısını, kendisine ve çevresine olan güvenini azaltan, korku duymasına sebep olan pek çok davranış ta girmektedir. Şiddete sadece aynı evde oturan kişiler değil, eski eş, kız veya erkek arkadaş ya da nişanlı da maruz kalabilmektedir (İçli, 1995: 17).

Aile içi şiddet, kendini aile olarak tanımlamış bir grup içerisinde, zorlamak, aşağılamak, cezalandırmak, güç göstermek, öfke, gerginlik boşaltmak amacıyla bir bireyden diğerine yöneltilen her türlü şiddet davranışıdır. Aile içi şiddet yetişkin-yetişkin boyutunda yaşandığı gibi, yetişkin-çocuk düzleminde de yaşanabilmektedir (Güneri, 1996: 32).

Toplumun, toplumsallığın, yapıların ve hiyerarşik ilişkilerinin neredeyse tümünün şiddet içermesinden söz edilebilmektedir. Dolayısıyla nerede egemenlik ilişkisi varsa, orada şiddet bulunmaktadır. Şiddet zamana, kültürlere ve toplumlara göre farklı anlamlar taşıyabilmektedir. Güney Afrika Ülkeleri'nde kadın sünneti kültürel bir olguyken, başka toplumlarda müdahale edilmesi gereken bir şiddet biçimi olabilmektedir. Şiddetin görünen ve görünmeyen pek çok yönü bulunmaktadır (AMARGİ, 2005: 12).

Özel alanda yaşanan aile içi şiddet, alışkanlıkların, öğrenme biçimlerinin ve geleneklerin etkisiyle meydana gelmektedir. Ancak şiddetin görünmezliği, kabul edilmezliği, şiddetin meşrulaştırılması ve toplumsallaşmasındaki etkisi gibi önemli birkaç nokta yer almaktadır. Özel alandaki şiddet, anne, baba, koca ve yakın akrabadan olduğu için kadınlar bunu dile getirene kadar görünmeyen bir olgudur. Ailelerin özel alanına, mahremiyetine girilememektedir, “Kol kırılır, yen içinde kalır” anlayışı hakimdir.

Aile içinde kadına yönelen şiddet, 30 yıl öncesine kadar herhangi bir uluslararası sözleşmede yer almazken, aile ve akraba ilişkilerinde yaşanan bu şiddet kadın hareketlerinin ortaya çıkmasıyla ve sivil toplum kuruluşlarının bu konuda çalışmalar yapmaya başlamasıyla birlikte görünür hale gelmiştir (AMARGİ, 2005: 14).

Toplumun en temel birimi olan aile kurumu, tüm kurumlar içerisinde belki de en erkek egemen olanıdır. Evin reisi olarak kabul edilen erkek, ailenin içinde kadınların cinselliğini, emeğin üretimini, doğurganlığını ve faaliyetlerini denetlemektedir. Erkeğin en üstün ve egemen, kadının ise ikincil olduğu ve boyun eğdiği bir hiyerarşi bulunmaktadır. Gelecek kuşağın erkek egemen değerler içinde sosyalleşmesi de ailede önemli kabul edilmektedir. Erkek çocuklar, kendini göstermeyi ve hükmetmeyi, kız çocuklar da boyun eğmeyi ve eşit olmayan muameleye maruz kalmayı ailede öğrenmektedirler. Eril denetimin kapsam ve doğası, ailelere göre farklılık taşıyabilmekte, ancak hiçbir zaman yok olmamaktadır. Aile, bir hiyerarşi sistemi yaratmakta ve toplumda düzeni korumakta önemli bir rol oynamaktadır. Aile, devlet düzenini yansıtarak, çocukları buna uymaları için eğitmekle kalmamakta, aynı zamanda bu düzeni yaratarak sürekli kuvvetlendirmektedir (AMARGİ, 2005: 14).

1.1.3. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet

1993 tarihli Birleşmiş Milletler (BM) Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi'nde kadına yönelik şiddet; “*ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik acı veya ıstırap veren ya da verebilecek olan cinsiyete dayalı bir eylem uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma*” şeklinde tanımlanmaktadır. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi, kadınlara yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti, “*bir kadına sırf kadın olduğu için yöneltilen ya da oransız bir şekilde kadınları etkileyen şiddet*” olarak tarif etmektedir (KSGM, 2012: 12).

Tüm dünyada kadına karşı aile içi şiddetin bir insan hakkı ihlali olduğu uzun bir zamandan sonra kabul edilebilmiştir. Zira toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sebebi ve sonucu olarak kadına yönelik aile içi şiddet normal bir yaklaşım olarak algılanmaktadır.

Şiddet her yerde görülebilmekle birlikte en çok ev içinde ve fiziksel şiddet şeklinde görülmektedir. Ev içi şiddet, evin bir özel alan başka bir deyişle insanların en korunmasız olduğu yer olduğu için önemli hale gelmektedir. Yine erkek egemen yapının en az kontrol edildiği alanın ev olduğu bilinmektedir.

Dünyada her üç kadından biri hayatında en az bir kez fiziksel şiddete maruz kalmış, cinsel ilişkiye zorlanmış, taciz edilmiş ya da başka bir eziyete maruz bırakılmıştır. En yüksek risk grubu, kadının doğurganlık dönemiyle paralel olarak 15-44 yaş arasındadır. İşyerinde tacizin çok yaygın olduğu tahmin edilmektedir. Bazen şiddet kültürel gerekçelerle meşrulaştırılmaktadır. Son 20 yılda tüm dünyada, silahlı çatışma dönemlerinde de kadın bedeninin bir savaş alanı olarak algılandığına tanık olunmuştur. Kadına karşı şiddet tüm toplumlarda görülmekte ve yaş, sınıf, dinsel köken, meslek gibi gruplara göre farklılaşmamaktadır (İHİK, 2012: 30).

Toplumdaki diğer unsurlar gibi kadına bakış, kadının statüsü ve rolleri de zaman içerisinde değişime uğramaktadır. Türk kadını özellikle Atatürk'ün yaptığı yeniliklerle çağdaş bir konuma getirilmeye çalışılmaktadır.

İslamiyet öncesi Türk toplumunda kadınlar büyük ölçüde erkek ile eşit konumda bulunmaktadır. Hun Devletinde devlet başkanı Hakan ile eşi Hatun devleti birlikte temsil etmektedir. Kadın, erkeğinin yanında savaşa, divana, toplantılara katılmakta, çıkarılan buyruklar “*Hakan ve Hatun buyuruyor ki*” şeklinde

başlamaktadır. Bir önceki bölümde de açıklandığı gibi, kadın cinsel bir simge olarak görülmeyip erkek gibi ata binen, ok atan, savaşan birey olarak algılanmaktadır. Aynı dönemlerde Arap yarımadasında kız çocuklarının diri diri toprağa gömüldüğü bilinmektedir (Günay, 2004: 39).

Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra kadının statüsü ve kadın hakları konularında farklı görüşler ortaya çıkmaktadır. Bunlar, Türklerin İslamiyeti kabulü ile kadınların hareket alanlarının iyice daraldığı ve kıyafetinden görüştükları arkadaşlarına kadar kısıtlandığına dair görüşlerdir (Günay, 2004: 40).

İslam dini ve hukukunun kadına sınırlı haklar tanıdığı ve böylece Türk kadınının hem kamusal alanda hem de aile içinde bağımsızlığını yitirdiği belirtilmektedir. Örneğin, şahitlik konusunda İslam dininin kadına erkeğin yarı hakkını verdiği, adaletli olacağından eminse birden fazla kadınla evlenilebileceği, bunun da kadına bir eşya gibi bakılmış olduğunun göstergesi olduğu görüşü yaygın görüşlerden birisidir (Abadan-Unat, 1982: 8).

Başka bir görüş İslam dininin kadını ikinci sınıf vatandaş haline getirdiği görüşüne karşı İslam dininin kadını yücelttiği ve hiçbir zaman kadını ikinci sınıf bir varlık olarak görmediğini belirten görüştür. İslam dininin kadını çok kötü bir konumda bulduğu ve tüm karşı çıkışlara rağmen onu çok iyi bir konuma getirdiği öne sürülmektedir. Ancak İslam Peygamberi Hz. Muhammed (S.A.V.)'in vefatından sonra bilinçsiz Arapların özellikle yaptıkları işleri İslam kılıfı içine sokarak dini baltaladıkları konulardan birisinin de kadın hakları olduğu bilinmektedir (Savaş, 2004:51).

Aile içi şiddet belki de aile kavramı ortaya çıktığından beri varlığını sürdürmektedir. Bu kavram, 1970'te tartışılmaya başlanmış, kavramın Türkiye'ye gelmesi 1990 yılını bulmuştur. Toplum içinde önceleri hiç konuşulmayan aile içi şiddet olgusu, günümüzde konuşulur hale geldikçe, önlemler alınmaya ve aile içi şiddet kınanmaya başlamıştır.

Aile içi şiddet, her ne kadar kadına, çocuğa ya da erkeğe yönelik olabilirse de, daha çok kadına yönelik olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalara göre dünya genelinde her dört kadından biri aile içi şiddet görmektedir. Aile içi şiddet görenlerin büyük çoğunluğu kadındır (Dölek ve Özdemir, 2008: 14).

Şiddet karmaşık ve çok boyutlu bir olgu olduğundan önemli bir toplum sağlığı sorunu olarak kabul edilmektedir. Yetersiz beslenmeye, kronik hastalıkların

artmasına, madde bağımlılığına, beden travmalarına, geçici ve kalıcı sakatlık ve hastalıklara, kronik ağrıya, güvenli olmayan cinselliğe, farklı jinekolojik problemlere, düşüklere, düşük ağırlıklı bebek doğumlarına, anne ölümlerine ve intiharlara neden olabilmektedir (TNSA, 2003: 40-42).

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin, daha çok sosyo-kültürel etmenler ve konunun geleneksel mahremiyeti nedeniyle aile duvarlarını aşır ortaya çıkması veya çıkarılması güç olmaktadır. Batı toplumlarında bu konuyla ilgili bilimsel çalışmalar yaklaşık son elli yılı kapsarken, ülkemizde ancak son 20 yıldır konuyla ilgili çalışmalar bulunmaktadır (Vatandaş, 2003: 12).

Ülkemizde kadına yönelik şiddet ile ilgili haberler hemen hemen her gün değişik haber ajansları tarafından Türkiye gündemini meşgul etmektedir. Konumuzun ne kadar önemli olduğunu göstermesi bakımından bu haberlerden bazıları şu başlıklarla sunulmuştur;

30.07.2011- Anadolu Ajansı: Tartıştığı karısının boğazını kesti! Van'da koca dehşeti.

09.08.2011- Anadolu Ajansı: Eşini öldürdü intihar etti! Boşanma davası açan ve barışma teklifini reddeden eşini öldüren kişi intihar etti. (Uşak)

26.10.2011-Anadolu Ajansı: Gaziantep’te koca dehşeti! Gaziantep’te annesinin evinde karısıyla tartışan şahıs, 2 çocuk annesi karısını 12 yerinden bıçaklayarak öldürdü.

18.04.2012- Doğan Haber Ajansı : Chat yapan karısını kalbinden bıçakladı! Kadına şiddet durmak bilmiyor...(Samsun)

04.05.2012- Anadolu Ajansı: Türkiye’nin Aile İçi Şiddet Haritası ; Türkiye’de 2008’de 48 bin şiddet olayı meydana gelirken, bu sayı 2011’de 1.5 kat artışla 80 bin 398 olarak gerçekleşti.¹

Haber başlıklarından da fark edebileceği gibi erkek egemen bir toplumun kanayan yarası halini alan kadına karşı şiddet Türkiye’nin gündeminde ilk sıralarda yer alarak medya kuruluşları tarafından vatandaşların dikkati bu konuya çekilmeye çalışılmakta ve alınacak önlemlerin hızlandırılması sağlanmaya çalışılmaktadır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün 2012 yılı Temmuz ayında açıkladığı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı şiddetin korkunç boyutlara ulaştığını ortaya koymaktadır.

¹ <http://www.aa.com.tr/>, <http://www.dha.com.tr/> (Erişimler belirtilen tarihlerde yapılmıştır).

Dünya Bankası verilerine göre dünya genelinde şiddet sebebiyle hayatını kaybeden kadınların sayısı kanser, sıtma, trafik kazası ve savaşlarda ölen kadınlardan daha fazladır. BM'nin yaptığı bir araştırmaya göre de fiziksel şiddete uğrayan kadınların oranı bazı ülkelerde yüzde 59'a kadar çıkmaktadır. İçişleri Bakanlığı verilerine göre ise Türkiye'de son 7 yılda öldürülen kadın sayısı yüzde 1400 artmıştır (KSGM, 2012: 8).

Birleşmiş Milletler (BM) İstatistik Bölümü verilerinde 1995-2006 döneminde hayatında en az bir kez fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranları ve ülke karşılaştırmalarına bakıldığında bazı örnekler şöyledir: Kanada %8; İsviçre %11, İtalya %14, Japonya %15, Danimarka %20, Avustralya %27 olarak karşımıza çıkmaktadır (KSGM, 2012: 9).

Dünyada şiddeti önlemeye ve şiddete maruz kalanı korumaya dönük tıbbi-yargısal-kolluk hizmetleri ve sosyal hizmetlere ilişkin masraflar da önemli bir maliyet oluşturmaktadır. Ev içi şiddetin yıllık toplam maliyeti Yeni Zelanda'da 1,2 milyar dolar, Kanada'da ise 1,16 milyar dolar olarak tespit edilmiştir. Avustralya'da ise kadına ve çocuğa yönelik şiddetin yıllık maliyeti 13,6 milyar dolardır (KSGM, 2012: 10).

İngiltere'de her yıl 3 milyona yakın kadının çeşitli şiddet olaylarına maruz kaldığı, okuldaki her üç kızdan birinin elle tacize maruz kaldığı, 13-17 yaşları arasındaki kızların %33'ünün cinsel şiddete maruz kaldığı anlaşılmaktadır. İngiltere'de 2009 yılında Zorla Evlilik Birimine 1600 başvuru yapıldığı ve bunların %86'sının kadın olduğu, kadına yönelik şiddetin İngiltere ve Galler ekonomisine yıllık toplam maliyetinin ise 40 milyar dolar olduğu verilerden anlaşılmaktadır (İHİK, 2012: 19).

Aile içi şiddetin Amerika Birleşik Devletlerine maliyetinin 2003 yılında 8 milyar dolar olduğu hesaplanmıştır. 2005 yılında ise beş yıllık bir dönem için 4 milyar dolar kaynak aktarıldığı açıklanmaktadır (İHİK, 2012: 19).

İçişleri Bakanlığı verilerine göre son 7 yılda öldürülen kadın sayısının yüzde 1400 artış gösterdiği, 2006 yılından bu tarafa kadın ölümlerinin en fazla olduğu yılın ise 2011 yılı olduğu tespit edilmiştir. Adalet Bakanlığı'nın çalışmalarında 2002 yılında 66 olan kadın cinayeti sayısı, 2007 yılında 1077'ye yükselmiştir (TUİK, 2013: 119).

Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) verilerine göre, tecavüz ve taciz gibi cinsel saldırı suçlarında son beş yılda yüzde 30 artış yaşandığı görülmektedir. 2006'da 528, 2007'de 473, 2008'de 577, 2009'da 652 kadının tecavüze uğradığı; 2006 yılında 489, 2007 yılında 540, 2008 yılında 589, 2009 yılında 624 cinsel taciz olayı yaşandığı anlaşılmaktadır. 2005-2010 yılları arasında, yüzbinin üzerinde kadının cinsel saldırı sonucunda mağdur olduğu, mağdur kadınların ise yüzde 40'ının hiç şikâyetçi olmadığı anlaşılmaktadır (TUİK, 2013: 119).

Kadına yönelik şiddet, kadının sözel, fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik zarar görmesiyle ve acı çekmesiyle sonuçlanan, kadının temel hak ve özgürlüklerini, en temelde de yaşama hakkını tehdit eden bir eylem olarak tanımlanmaktadır (İHİK, 2012: 6).

Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Her Türlü Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi (1992) birinci maddesinde kadına yönelik şiddet; ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayanan bir eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma olarak tanımlanmaktadır. Kadına yönelik şiddet bu bildiriye ikiye ayrılarak; kamusal ve özel olarak adlandırılmaktadır. Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Her Türlü Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi'nin ikinci maddesi; şiddet biçimlerinin bu tanımla sınırlı olmadığını, kadına zarar veren her türlü geleneksel ve göreneksel uygulamaların da bu kavrama girdiğini işaret etmektedir (Arın, 1996: 308).

Kadına yönelik şiddetin, yalnızca fiziksel şiddet olmadığı, çeşitli biçimlerinin olduğuna dikkat çekilmektedir. Toplumda şiddet denilince çoğu insanın aklına fiziksel özellikler (darp, dayak, tokat vb.) gelmektedir. Şiddet sadece fiziksel olarak kendini göstermemektedir. Mor Çatı Vakfı yayınlarında şiddet tipleri beşe ayrılmaktadır; “Fiziksel, duygusal, sözel, cinsel, ekonomik [...]” (Güneri, 1996: 87).

1.1.3.1. Fiziksel Şiddet

Genel olarak tokat atmak, dövme, vurmak, itmek, ısırarak, kemiklerini kırmak, duvara vurmak, saç çekmek, tekmelemek, bıçak çekmek, yaralamak, yakmak, boğazlamak, silahla yaralamak, sarsmak, öldürmeye kalkışmak gibi eylemler fiziksel şiddet şekillerinden sayılmaktadır (KSGM, 2008: 16).

Türk toplumunda dayak, oldukça yerleşmiş ancak üstü örtülü bir konu olarak

karşımıza çıkmaktadır. Fiziksel şiddet, aile içi şiddetin en sık ve görünür biçimi olarak bilinmektedir. Fiziksel şiddet, daha çok bedene yönelik ve bedensel güce dayalı gerçekleşmektedir. Kontrol etmeyi, acı ve korku yaşatacak istekleri gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Fiziksel şiddete tehdit, aşağılama, cinsel baskı gibi şiddet öğeleri de eşlik edebilmektedir. Erkeğin, güç uygulayarak kadını denetim altına almayı, istediğini yaptırmayı ve hükmetmek için canını yakmayı, korkutmayı hedeflediği bir girişim olarak tanımlanmaktadır. Ezme ve ezilme ilişkisinin en görünür olduğu olgulardan birisi kadına yönelik aile içi şiddet olarak bilinmektedir. İtmek, tokat atmak, tekmelemek, tükürmek, yumruklamak, kol kıvrırmak, kol-bacak kırmak, saçından sürüklemek, su, yemek, uyku, tuvalete gitmek gibi temel ihtiyaçlarını esirgemek, gerektiği halde tıbbi tedavi almasını engellemek, silahla yaralamak, öldürmek gibi filler fiziksel şiddet içerisinde yer almaktadır (AMARGİ, 2005: 32).

Ailedeki fiziksel şiddetin bir başka tanımı da şu şekilde yapılmaktadır: Bir aileden bir kişinin aynı ailenin bir başka üyesinin psikolojik, bedensel ve yaşamsal bütünlüğünü tehlikeye atacak şekilde ona zarar vermeye yönelik her hareketi fiziksel şiddet olarak adlandırmaktadır. Aile içi şiddet yetişkin ve çocuk kaynaklı olmasına göre ikiye ayrılabilir. Buna göre şiddet önce yetişkinden çocuğa sonra da yetişkinden yetişkine olmak üzere temelde ikiye ayrılabilir.

Bilhassa hamilelik döneminde kadın çok daha güçsüz bir durumda olduğu için fiziksel şiddet artmaktadır. Bunun birçok nedeni olduğu değerlendirilmektedir. Bunlardan biri, bu dönemde ev işlerinin zaman zaman aksaması, bir başka neden de, kadının erkeğin cinsel ihtiyaçlarına karşılık verememesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Isırmak, çimdiklemek, kaynar suyla, kezzapla veya bir aletle yakmak, eli ile boğmaya kalkışmak, kolunu, bacağına, parmağını kırmak, itmek, tokat atmak, tekmelemek, tükürmek, yumruklamak, kol kıvrırmak, saçından sürüklemek, su, yemek, uyku, tuvalet gibi temel ihtiyaçlarını esirgemek, gerektiği halde tıbbi tedavi almasını engellemek, bu şiddet biçimlerinden sayılmaktadır (AMARGİ, 2005: 35).

Kadına karşı şiddetin ülkemizde vardığı boyutlar gazete haberlerinden takip edilmektedir. 21 Aralık 2012 Cuma günü İhlas Haber Ajansında (İHA) yer alan haberin başlığı “*Sokak Ortasında Sevgilisini Dövdü*” şeklinde ve haberde;

“Bursa'nın İnegöl ilçesinde askerden geldiği belirtilen genç, sokak ortasında sevgilisini darp edince gözaltına alındı. Edinilen bilgiye göre,

askerden izne gelen 20 yaşındaki M.K. işten eve dönmekte olan sevgilisi 19 yaşındaki İ.E. ile Mahmudiye Mahallesi Suyolu Caddesi üzerinde konuşmak için buluştu. Bir süre konuşan sevgililer daha sonra tartışmaya başladı. Tartışma devam ederken M.K., sevgilisi İ.E.'yi darp etti. Kavgayı gören vatandaşların haber vermesi üzerine kısa sürede olay yerine giden Emniyet ekipleri, M.K.'yı gözaltına alırken, yüzünde ve gözünde şişlikler olan İ.E. ise İnegöl Devlet Hastanesi'nde tedavi altına alındı.’²

Ülkemizde kadına karşı uygulanan fiziksel şiddeti gösteren buna benzer onlarca haber her gün internet sitelerinde, televizyonda ve gazetelerde yer almaktadır.

Kadının eşi ve ailenin diğer erkeklerince fiziksel baskının uygulanmasına tarih boyunca hemen her toplumda rastlanmaktadır. Tipik bir saldırı, saldırgan eylemler, sözle hakaret ve tehditlerin birleşiminden oluşmaktadır. Aile içinde herhangi bir birey tarafından bir diğer bireye uygulanabilmektedir. Ancak en yaygın şekliyle aile içi şiddet eşler arasında kocanın eşine şiddet uygulaması ve ebeveynlerin çocuklara karşı yönelttikleri şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu yaygın iki şeklin dışında çocukların özellikle buluş çağındaki ve yetişkin çocukların anne, baba yada büyükanne ve büyükbabaya uyguladıkları şiddet yada kadının kocasına karşı öldürmek dahil uyguladığı şiddet olarak da görülmektedir (BAAK, 1995: 8).

Aile içi şiddetin çocuklara uygulanması dayak şeklinde toplumsallaşmanın kaçınılmaz bir biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Tehdit altında kalan bireyler arasında önemli bir çoğunluğa sahip olan çocuklar ve gençlerin şiddetten kurtulmak için evden kaçma, dolayısıyla aile ortamından uzaklaşma eğilimi içine girdikleri gözlenmektedir. Bu durum ise aile bütünlüğünü bozucu temel etmenlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak dikkat edilmesi gereken husus çocuklara uygulanan aile içi şiddetin eğitimin belirli bir devresinde biteceği varsayılırken kadına yönelik şiddet ömür boyunca baba, ağabey, koca ve hatta oğul tarafından sürdürülebilen bir davranış biçimidir. Aile içi şiddet kültürümüzde o kadar doğaldır ki, aile içi şiddete maruz kalan kadınlar bile bundan kolay kolay yakınmamaktadırlar. Diğer yandan eşlerini dövmeyi adet haline getiren erkeklere belirli özellikler atfedilerek, olay neredeyse bu özürlerin bir sonucu olarak sunulmaktadır (BAAK, 1995: 8).

² İHA, <http://www.ihha.com.tr/sokak-ortasinda-sevgilisini-dovdu-255453-haber> (Erişim: 21 Aralık 2012).

Aslında fiziksel şiddet içerisinde sayılabilecek olan namus ve töre cinayetleri ayrı başlık halinde ele alınması ve değerlendirilmesi gerken konular olamsı sebebiyle fiziksel şiddet başlığı altında değinilmeyecektir. Öte yandan dikkat çekici bir noktada fiziksel şiddet gibi hemen bütün aile içi şiddet çeşitlerinin çoğunlukla sosyal sınıf farkı gözetmeksizin hemen bütün sosyal sınıflarda açığa çıkmasıdır.

Türkiye’de her 3 kadından biri eşinden fiziksel şiddet görmekte, bu kadınların yarısı ise şiddet gördüklerini daha önce kimseye söylemediklerini belirtmektedir (İHİK, 2012: 28).

Yükseköğrenim görmüş 6 erkekten biri eşine fiziksel şiddet uygulamaktadır. Kadınların eğitiminin artması, kendilerini dayaktan kurtarma oranını yükseltirken; erkeklerin eğitiminin artması, şiddete başvurmalarını azaltmaktadır (İHİK, 2012: 28).

Kadınların erkeklerden daha fazla kazanmaları, fiziksel şiddete maruz kalma riskini en az iki katı artırmaktadır. Sonuç olarak bu da erkeklerin tabiyet ilişkisinin bozulmasına tahammül edemediklerini gösteren bir veridir (İHİK, 2012: 28).

Örneğin yakın zamanlarda ortaya çıkmış bulunan Ağrı Milletvekili Fatma Salman olayı da kamuoyunun gözlerini yeniden aile içi fiziksel şiddet üzerine çekmiştir. Bu olayda mağdurun, yani eşinden fiziksel şiddet görenin, bir milletvekili olması ise aile içi şiddetin sınıf farkı gözetmeden ortaya çıkan bir şiddet biçimi olduğunu bize açıkça gösteren en uç örneklerdendir.³

Bazı araştırmacılar, fiziksel şiddeti, şiddet ve denetim çemberiyle açıklamaktadırlar. Onlara göre; kadınlara uygulanan şiddet sanıldığı aksine, sadece tokat, tekme, yumruk gibi fiziksel şiddet türleriyle kısıtlı kalmamaktadır. Fiziksel şiddetin yanı sıra psikolojik şiddet, ekonomik şiddet, cinsel şiddet ve kadının evden çıkmasını yasaklayarak veya evden çıktığı zaman her hareketini denetleyerek kadının çevresiyle görüşmesini engellemek gibi şiddet türleri de, genellikle fiziksel şiddetle beraber uygulanarak birbirlerini besleyen ve üreten mekanizmalardan oluşan bir şiddet çemberi oluşturmaktadır (İlkkaracan, Gülçür ve Arın, 1996:24).

Fiziksel şiddet; itme, tokatlama, saç çekme, kadının evden ayrılmasını engelleme, tutma, sarsma vb. davranışlarla ortaya çıkar. Fiziksel şiddet genellikle evliliğin ilk yıllarında kendini göstermektedir (İHİK, 2012: 28).

³ Habertürk Resmi Web Sitesi, “Eşinden Şiddet Gören Kadın Milletvekili Meclise Geldi.” başlıklı, 6 Aralık 2012 tarihli haber, <http://www.haberturk.com/gundem/haber/800941-gozu-mor-dondu> (Erişim: 22 Aralık 2012).

Çocukken tanık olunan veya maruz kalınan şiddet erkeklerde şiddet uygulama, kadınlarda ise şiddete maruz kalma olasılığını artırmaktadır (İHİK, 2012: 28).

Tanışıp anlaşarak, ailelerin onayıyla evlenenlerin yüzde 28'inde şiddet görülürken bu oran, görücü usulü ile evlenenlerde yüzde 37'ye çıkmaktadır. Kendileri tanışıp anlaşan ancak ailelerin rızası olmayan evliliklerde ise bu oran yüzde 49'a çıkmaktadır (İHİK, 2012: 28).

Öğrenim düzeyi arttıkça fiziksel şiddet gördüğünü söyleyen kadınların sayısı azalmaktadır. Okuma yazma bilmeyen kadınlar arasında en az bir kez fiziksel şiddet gördüğünü söyleyen kadın oranı yüzde 43 iken, yükseköğrenim görmüş kadınlarda bu oran yüzde 12'ye düşmektedir. Ancak, yükseköğrenim görmüş kadınların bu itirafı yapmakta daha ketum davrandıklarını da unutmamak gerekmektedir (İHİK, 2012: 28).

Buradaki rakamlar bize Türkiye genelinde fiziksel şiddetin toplumsal sınıf ve tabaka farkı gözetmeksizin her alanda yaşanan bir genel sorun olduğunu ortaya koymaktadır.

1.1.3.2. Sözel Şiddet

Aşağılayıcı sözler söylemek, zaafı ile alay etmek, sen hep böylesin, bunu her zaman yaparsın gibi aşırı genellemeler yapmak, suçlamak, küfür etmek, küçük düşürmek, hakaret etmek, yüksek sesle bağırarak, kadını çelişki içinde bırakmak, korkutmak, sakatlamak, çocukları vermemekle ya da kadının sosyal ve meslek yaşamını bozmakla tehdit etmek gibi eylemler sözel şiddet olarak tanımlanabilmektedir (KSGM, 2008:17).

Sözel şiddet ve pisko-sosyal şiddet aynı başlık altında değerlendirilmektedir. Çünkü sözel şiddet kadının toplumsal onurunu zedelemekte ve bu yolla kadının psikolojik durumu tahrip edilmektedir. Duygular kullanılarak, ilişkiler kontrol altında tutulmaya çalışılmaktadır. Kadının pisko-sosyal bütünlüğünü sağlayan sevgi, ilgi gibi duyguların gösterilmemesi, desteksiz bırakılması söz konusudur. Kadının akrabalarını, ailesini, çocuklarını tehdit etme ve fiziksel yeniden yaşatma duygusunu hissettirmekten söz edilebilmektedir. Fiziksel şiddet gibi görünürde iz bırakmadığından, daha az benimsenmektedir. Ancak ruhsal dünyada fiziksel şiddetten çok daha kalıcı izler bırakabilmektedir. Kadının kendine olan güvenini,

kimliğini tamamıyla yok edebilmektedir.

Kadınların en fazla psiko-sosyal şiddete uğradıkları görülmektedir. Sözlü küfür, hakaret, aşağılama ve bağırma, tehdit, günlük yaşamın bir parçası haline gelmektedir. Bu şiddet türünde, kadınların cinsel kimlikleri aşağılanmakta, kadına aşağılayıcı lakaplar takılmaktadır. Kadınların hareketleri, emsalsiz bir şekilde denetim altında tutulmaktadır (KSGM, 2008:17).

Bunlar toplumsal cinsiyete özgü durumlardır, çünkü erkekler aynı sınırlamalara maruz kalmamaktadır. Bağırma, yalan söylemek, kandırma, eşyaları kırıp dökmek, başkaları önünde küçük düşürmek, sık sık sözünü kesmek, gururunu incitmek, evden kovmak, fiziksel şiddet uygulamakla tehdit etmek, duygu ve düşüncelerini ifade etme özgürlüğünü elinden almak, kendi gibi düşünüp davranmaya zorlamak, hareket özgürlüğünü kısıtlamak, sürekli eleştirmek, küfür etmek, kararlara katılımını engellemek, sürekli sorguya çekmek, istediği gibi giyinme özgürlüğünü kısıtlamak, aşağılayıcı isimler takmak, ailesi, arkadaşları, komşuları ile görüşmesini yasaklamak, gittiği her yeri takip etmek, etnik kimliğine ve inançlarına yönelik olarak hakaret etmek, görüşlerini ve yaptığı çalışmalarını küçümsemek, özel yaşam ve mahremiyet hakkı tanımamak, zorla evlendirmek, namus ve töre nedeni ile baskı uygulamak gibi ve daha sayamadığımız pek çok eylem; fiziksel bir baskı olmaksızın uygulanan ve ruh sağlığını bozan şiddet kapsamında ele alınmaktadır (AMARGİ, 2005: 26-27).

Görüldüğü gibi psiko-sosyal şiddet çeşitlerinin hiçbiri genelde sözel şiddetten ayrılmamaktadır. Çünkü fiziksel şiddette dayak, darp gibi özellikler göze çarparken, psiko-sosyal şiddette çoğunlukla sözel metotlar göze çarpmaktadır. Ancak bazen bu kadını eve kapatma şeklinde de olabilmektedir. Örneğin AMARGİ'nin yaptırdığı araştırmada, Ayşe'nin kocası onun ailesini, arkadaşlarını ve kendi sosyal çevresinden insanları görmesini istememektedir. Ayşe, Ümraniye'de oturan bir ev hanımıdır ve onun eşinin bu psiko-sosyal şiddetine ilişkin ifadeleri şöyledir;

“Biz dayağa karşıyız, eşim beni hiç dövmez. Ama ara sıra bağırır, ben de ona bağırıyorum. Benim ailemi kardeşlerimi, pek sevmiyor. Onlara gitmeme izin vermiyor. Bize geldiklerinde onların yanında surat asıyor. Onlar gidince kavga ediyoruz, küfür ediyor. Çok mu çok sevdiğinden, yoksa bana güvenmediğinden mi, bilmiyorum evin dışına çıkmamı fazla istemiyor.”
(AMARGİ, 2005: 27).

Yukarıdan bahsedilen fiiler toplumumuzda maalesef aile içinde sadece kadın olarak eşlere değil, kız çocuklarına da uygulanan, aslında basite alınan ve hatta annelerin dahi kızlarına uyguladıkları fiiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Önemsenilmeyen ancak birçok kimse tarafından sistematik olarak uygulanan bu şiddet türünün ve uygulanması sonucu oluşan psikolojik durumların görmezden gelinmesi mümkün değildir.

1.1.3.3. Ekonomik Şiddet

Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün 2008 yılında kadına yönelik aile içi şiddetle mücadele projesi kapsamında Türkiye genelinde yaptırdığı araştırmada ekonomik şiddet; evin masraflarını karşılamamak, aile bireylerine gerekli harçlığı vermemek, eş olarak kadının çalışmasına izin vermemek, çalışan kadının parasını elinden almak, kadının malını-mülkünü kontrol etmek, kadının nereye para harcadığını kontrol etmek, para yönetimi konusunda eleştirmek ve etkilemek, vb. eylemleri içine alan kadına yönelik bir aile içi şiddet türü olarak tanımlanmaktadır (KSGM, 2008: 17).

Aile içi şiddetin bir çeşidi olarak ekonomik şiddet kaynaklarda şöyle yer almaktadır: Eşin (kadının) parasını almak ve geri vermemek, kadını zorla istemediği bir işte çalıştırmak, kadını çalışmak istediği halde çalıştırmamak, işe yollamamak veya zorla çalıştırmak, eline hiç para vermemek (AMARGİ, 2005: 36).

Ekonomik şiddet yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı gibi kadının dışarıda çalışmasını engellemek, kadına kısıtlı para vermek, kadının parasını elinden almak vb. eylemleri içermektedir. Ekonomik şiddet, kadını tamamen erkeğe bağımlı hale getirmekte, egemenliğin, gücün erkekte olduğunu hissettirmektedir. Parasız kadın ne gezmeğe gidebilmekte ne de kocasına söylemeden alışveriş yapabilmektedir.

Kadınlar, aile içinde ücret almadan çalışmaktadırlar. Böylece erkekler yalnızca kadınların üretim kapasitelerini sömürmekle kalmayıp; aynı zamanda kişisel konforlarını sağlayan hizmetlere ücret ödemediği için kadınların üretim güçlerini de kullanmaktadırlar. Kadınlar buna karşın, hem birlikte oldukları kişi hem de erkek egemen sistem olmak üzere çift yönlü bir baskı altında bulunmakta ve erkekler bu sömürüden maddi çıkar elde etmektedirler. Kadınlara uygulanan baskı varolan sosyal yapıyı sürdürmeye yarayan çeşitli gerçeklere dayandırılmaktadır. Şiddet, erkekler tarafından tanımlanmış ve kurulmuş olan düzenin sürdürülme aracı

olarak karşımıza çıkmaktadır (AMARGİ, 2005: 31).

Kadınlar ekonomik üretimden, hukuksal ve kurumsal karar mekanizmalarından dışlanmaktadır. Mal, para ve gelir getirecek diğer kaynakların kadın üzerinde baskı ve kontrol aracı olarak değerli bir şekilde kullanılması özetle ekonomik şiddet olarak tanımlanmaktadır. Erkekler, kadınların ev dışındaki emeğini de çeşitli şekillerde denetim altında tutmaktadırlar.

Kadınların ekonomik olarak erkeğe bağımlı olmaları, kadınları şiddet ilişkisinde kalmaya zorlamaktadır. Çok kısıtlı paraya mümkün olmayan şeyleri istemek, gerçekleştiremediğinde olay çıkarmak, istediği halde çalıştıramamak, işe yollamamak veya zorla çalıştırmak, eline hiç para vermemek, parasını almak ve geri vermemek, mal alıp satmalarının engellenmesi, iş yaşamında ilerlemesine engel olmak, ekonomik şiddetin çeşitli biçimlerindedir. Kadınlar ayrıca evde ev eksenli denilen üretimde çalışmaktadır ve bu kadınları en çok sömüren system olarak tanımlanmaktadır (KSGM, 2008: 31-32).

Yukarıda çeşitli araştırmalar sonucu elde edilen veriler sonucunda ortaya konulan tanımlardan da anlaşılacağı üzere kadın eş olarak dışarıda çalışın ya da çalışmasın evin bütün ihtiyaçlarını karşılamakta ancak yaptığı ev işleri işten sayılmadığı için erkek tarafından herhangi bir iş yapmadan kazanca ortak olduğu gibi sapkın bir fikirle karşılaşmakta ve bu fikir nedeniyle de şiddete maruz kalmaktadır.

1.1.3.4. Cinsel Şiddet

Evli olduğu kişi bile olsa kadını istemediği yerde, istemediği zamanda ve istemediği biçimde cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel içerikli imalarda bulunmak, cinsel içerikli sözcükler söylemek, el atmak, parmak atmak, çimdiklemek, fuhuşa zorlamak, cinsel yaşamlarında kadını aşağılayıcı davranışlar yapmak gibi eylemler cinsel şiddet olarak tanımlanabilirken bunlara ek olarak, kız çocukların doğmadan ya da doğduktan sonra öldürülmeleri, erken evlendirilmeleri, kadın sünneti uygulanması, erken gebeliklerin yaşanması ve gebelikten korunmanın engellenmesi, namus bahanesiyle kadına yönelik suç işlenmesi de cinsel şiddet eylemlerine eklenmektedir. Ayrıca ülkemizde, bazı bölgelerde rastlanan, beşik kertmesi, başlık parası, berdel, kuma, yaşlı erkeklerle çok genç kızların evlendirilmesi gibi uygulamalar da cinsel şiddet türü grubuna dahil edilebilmektedir. Çocuk doğurmaya ya da doğurmamaya ve kürtaja zorlamak da bu çerçevede değerlendirilebilmektedir (KSGM, 2008:18).

Kadınlar, erkeklerin ihtiyaçları ve arzuları doğrultusunda onlara cinsel hizmet sağlamaya mecbur edilmektedir. Erkeğin rastgele cinsel ilişkide bulunmasına geleneksel olarak gözyuman her toplumda kadınların, evlilik dışında cinselliklerini ifade etmelerini yasaklayan ahlaki ve yasal bir sistem bulunmaktadır. Yelpazenin diğer ucunda ise erkekler, kendi denetimlerindeki kadınları, kızlarını ve diğer kadınları fahişeliğe, yani cinselliklerinin ticaretine zorlayabilmektedir. Utanç ve onur yakıştırmaları ile kadınların cinselliğinin denetim altına alındığı bir başka yöntem de tecavüz ve tecavüz tehdidi olarak karşımıza çıkmaktadır (AMARGİ, 2005: 27).

Kadınların cinselliğini denetim altına almak için, giyim kuşamları, davranışları ve faaliyetleri, ailesel, toplumsal, kültürel ve dinsel davranış kuralları, örf ve adetler kanalıyla dikkatle izlenmektedir. Erkekler, kadınların doğurganlık gücünü de denetim altında tutmaktadır. Pek çok toplumda, kadınların sahip olacakları çocuk sayısı, zamanı, gebelikten korunma yöntemi kullanma ya da kürtaj olma vb. kararları verme özgürlüğü bulunmamaktadır (AMARGİ, 2005: 27).

Günümüzde devlet, kadınların doğurganlığını aile planlaması programları ile denetim altında tutmaya çabalamaktadır. Devlet, ülke için en uygun nüfusa karar vermekte ve buna göre kadınları çocuk sahibi olmaları için cesaretlendirmekte ya da bundan alıkoymaya çalışmaktadır (AMARGİ, 2005: 28).

Cinsel şiddet, cinselliğin bir biçimi değil, cinselleştirilmiş şiddet olarak tanımlanabilir. Özellikle cinsellik erkeğin iktidar alanı olarak bilinmektedir. Cinsel şiddet de bu iktidar duygusuna bağlı olarak, bir güç gösterisi, erkek kimliğinin olumlanması, isteklerini gerçekleştirmesinin yanında kadını denetim altında tutması anlamlarına gelmektedir. Bu şiddet türüne genellikle fiziksel ve psikolojik şiddet de eşlik etmektedir. Evrensel boyutta, kadınların aile içinde cinsel şiddete maruz kalmalarına hemen hemen bir çok gelişmiş ülkenin seyirci kaldığı veya bu olguyu yok saydığı görülmektedir (AMARGİ, 2005: 28).

Avrupa ülkelerinde kıyaslamalı olarak yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre, aile içinde tecavüzle ilgili yasal durumlar ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. Örneğin; aile içinde tecavüze ceza vermeyen ülkeler arasında Almanya, Finlandiya, Yunanistan, İrlanda ve İsviçre yer almaktadır. Erkeğin açıkça cezalandırılmayacağına dair hüküm bulunmayan ve mahkeme yorumuna bırakan ülkeler Belçika, Çekoslovakya, Danimarka, Fransa, İtalya, Lüksemburg, Norveç, Polonya, Portekiz, İskoçya ve İspanya'dır. Mahkeme kararına göre ayrı yaşayan

çiftlerde ceza uygulayan ülkeler, sadece İngiltere, Macaristan ve Yugoslavya'dır. Birlikte yaşama durumunda ceza uygulayan ülkeler Hollanda, Avusturya ve İsveç'tir (AMARGİ, 2005: 29).

Cinsel Şiddet başlığı altında; istemediği zaman ve yerde, istemediği cinsel davranışlara zorlamak; cinsel ilişki sırasında incitmek, acıtmak; tecavüz etmek; başka kişilerle cinsel ilişkiye zorlamak; doğum kontrol yöntemlerini reddetmek; cinsel organına zarar vermek; fahişe veya frijid olmakla suçlamak; ensest; cinsel içerikli tacizlerde bulunmak; cinsel nesne muamelesi yapmak; namus ve töre nedeni ile baskı uygulamak ve öldürmek gibi fiiller sayılabilir (AMARGİ, 2005: 29).

AMARGİ'nin yaptırdığı alan çalışmalarında kadınlar, yaşadıkları cinsel şiddeti çok fazla anlatamamışlardır. Fakat, özellikle kadın dayanışma ağı gibi daha fazla profesyonel bir çalışma olarak gördükleri yere, aynı kadınlar sorunlarını daha rahat anlatabilmişlerdir (AMARGİ, 2005: 28-29).

Cinsel taciz de cinsel şiddetin çeşitlerindedir. Kadın bedenine yönelik en sık uygulanan istismar biçimi olarak bilinmektedir. Gereksiz fiziki temas, dokunmalar veya elle vurma, imalı ve hoş karşılanmayan işaretler, şakalar, görünüm hakkında yorumlar yapma, sırnaşma ve bazı fedakarlık isteyen davetler, işyerinde müstehcen resimler kullanmak, cinsel yaklaşım talepleri, fiziki sarkıntılık bu alana girmektedir. Günümüzde ne yazık ki kamusal alanda cinsel tacize sıkça rastlanmaktadır.

Erkeğin, kadının isteği olmadan, zor kullanarak, korkutarak, tehdit ederek cinsel davranışlar sergilemesi ya da cinsel ilişkiye girmesiyle tecavüz yaşanmış olur. Özellikle aile içinde veya benzer bir birliktelikte yaşanan zorla cinsel ilişki, bunu yaşayan kadınlar tarafından kesinlikle tecavüz olarak tanımlanmaktadır. Zorla gerçekleşen cinsel ilişkide erkek, istediğini zorla elde etmekte, zevk almakta ya da erkeklik kimliğini bu yolla bir kez daha tatmin etmektedir. Kadının cinsel ilişkiyi istememesi, erkeğin kimliğinin yok sayılması anlamına gelmektedir. Erkek yenilgiyi kabul edemediği için, şiddetin başka biçimlerini kullanmaktadır (AMARGİ, 2005: 28).

Ensest de cinsel şiddet çeşitlerinden bir tanesi olarak bilinmektedir. Toplumda, mahremiyeti kadınlar ve erkekler birlikte yaşamaktadırlar. Buna rağmen, cinsel şiddeti üreten genellikle erkekler olduğu, çocuğunu cinsel olarak istismar eden anneler ya da kadın akrabaların yok denecek kadar az olduğu bilinmektedir.

Yukarıda belirtildiği gibi istismar edenler genellikle babalar, bunun haricinde

ağabey veya amca, dayı, büyükbaba gibi erkek akrabalar, istismara uğrayanlar da kız ve erkek çocuklar olmaktadır. Burada da aynı güç ilişkisini görmek mümkündür. Saldırganlık, yalnızca çocuk yaşta, yani bireyin kendini koruyamadığı bir yaşta gerçekleşmektedir. Yaşadığımız toplumda cinsellik namahrem kabul edilmektedir.

Aile, çocuğun en fazla güvendiği ortamdır. Şiddet ise sevilmeyen, fakat sık kullanılan bir yöntem; toplumun kendini ifade yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Şiddet, ailenin içinden, özellikle de cinsel içerikli olarak yöneldiğinde, çocuk, sadece aileye değil, kendine, tüm topluma ve hayata karşı güvensizleşmektedir. Olayların kolayca duyulmamasında tacizci aile ferдинin büyük olması, çocuk için çoğu zaman bir tehdit unsuru olmaktadır. Taciz olaylarında genellikle çocuklar başkalarına söylememek yönünde tehdit edilmektedir. Hem taciz ediliyor olmanın, hem de tehdit ediliyor olmanın yarattığı korku, hayat boyu bireyin yakasını bırakmamaktadır. Korkunun, başlangıçta tanımı ve nedeni belli olsa da, yine eğer doğru yönlendiren bir kişi yoksa, ileriki yıllarda korku belirsizleşmekte, tanımsızlaşmaktadır. Cinsel saldırıya uğrayan birey, artık çevresine karşı güvensiz, huzursuz, bazen oldukça sinirli bir kişilik yapısı sergileyebilmektedir. Taciz anlatıldıktan sonra ise, olayın yaşandığı yerdeki herkes tarafından bilinmesi, konuşulması çoğu zaman dedikodusunun yapılması, çocuk üzerinde ayrı bir gerilim yaratmaktadır. Yaşadığı yerdeki bütün arkadaşları, eş-dost-akraba, artık bu durumu bilmektedirler. Bu noktada eğer gerçekten çocuğun psikolojisini anlayabilecek, aileyi ve çevreyi yönlendirebilecek bir kişi olmazsa, çocuğu daha başka bir tehlike beklemektedir. Çocuk ve aile, çevreleri tarafından dışlanabilmektedir (AMARGİ, 2005: 30-31).

1.1.3.5. Psikolojik Şiddet

Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından 2008 yılında hazırlanan raporlarda; eş olarak kadınla doğrudan iletişimi kesmek, onunla konuşmamak, surat asmak, kadının kendisini ifade etmesini, görüş ve düşüncelerini açıklamasını engellemek, zaaflarıyla alay etmek, duygusal sömürü yapmak, imalı konuşarak yanlış anlamalara meydan vermek, kadının kendisine güvenini ve saygısını yitirmesine neden olmak, kadının karar verme sürecinde şüphe etmesini sağlamak, kadının sosyal hayatını katı kurallarla sınırlamak, kadının mantık sürecinden şüphe etmesini sağlamak, kadını sürekli eleştirmek, kadının çevresiyle bağlarını koparmak, kadının hareket özgürlüğünü kısıtlamak, eşini kıskançlık

bahanesiyle sürekli kontrol altında tutmak, ailesiyle ve arkadaşlarıyla görüşmesini engellemek, herkesin önünde aşağılayıcı konuşmalar yapmak, utandırmak, hastaneye yatması gerekecek kadar ruhsal anlamda hasta olduğunu söylemek, kadının sevdiği eşyalara zarar vermek, sürekli takip etmek, çirkin veya işe yaramaz olduğunu söylemek gibi fiiler psikolojik şiddet olarak tanımlanmıştır (KSGM, 2008: 19).

Hakkari'nin Yüksekova İlçesi'nde bir babanın kızını 6 yıl boyunca ahıra kapatması hadisesi de psiko-sosyal aile içi şiddetin kadın onurunun belki de en kötü biçimde çiğnendiği hadiselerinden biridir. Altı yıl boyunca ahırda kalan bir insanın o ahırdan çıktıktan sonraki psikolojisini tahmin etmek hiçte zor değildir. Bu habere göre, Hakkari'nin Yüksekova ilçesinde eşi tarafından terk edildikten sonra babası tarafından ahıra kapatılan Zahide Koç, altı yıl sonra bulunur. 35 yaşındaki Zahide Koç, altı yıl boyunca ahırda yaşamak zorunda bırakıldığı ve hiç kimseyle görüştürülmediği için, geçmişini hatırlayamamaktadır.

Yüksekova'da kuma olarak evlendirilen ancak kısa bir süre sonra da bilinmeyen bir nedenle eşi tarafından babasının evine gönderilen Zahide Koç, babası tarafından eşini terk ettiği için ahırda yapılan ayrı bir hücreye kapatılır. Altı yıl boyunca ahırdaki bölmesinde kapalı tutulan ve hiç kimseyle görüştürülmeyen 35 yaşındaki Koç, Yüksekova Belediyesi ile Gever Kadın Derneği'nin girişimleriyle ahırdan kurtarılarak Yüksekova Devlet Hastanesi'nde tedavi altına alınır. Bir süre burada tedavi gören Koç, daha sonra da Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Araştırma Hastanesi Psikiyatri Servisine kaldırılır. Koç, ilk tedavilerinin ardından Elazığ Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'ne sevk edilir. Yaşadıkları yüzünden geçmişine ait olayları hatırlayamayan Zahide'nin tedavisi Elazığ'da tamamlanır. Şimdi 11 yaşında olan oğlu Umut'un eğitimi ile uğraşmaktadır.⁴

Görüldüğü üzere Zahide Koç ahırda geçirdiği altı yıldan sonra kendi geçmişine dair hadiseleri dahi hatırlamamaktadır. Hakkarili Zahide Koç'un yaşadığı bu şiddet türünü toplumsal ilişkileri sınırlayıcı psikolojik şiddet türü olarak tanımlamak mümkündür.

Bu şiddet türüne dahil edilebilecek fiiller; ailesi, arkadaşları, komşuları ile görüşmesini yasaklamak, evden dışarı çıkmasını yasaklamak, gittiği her yeri takip etmek, başkalarının önünde aşağılamak ve alay etmek, başkalarının önünde sık sık

⁴ Murat Çağlar, CNN Türk Resmi Web Sitesi, "Kocasını terk etti, babası ahıra kapattı" başlıklı, http://www.cnntrk.com.tr/TURKIYE/haber_detay.asp?PID=318&HID=1&haberID=148761, 27 Aralık 2005 tarihli haber (Erişim: 17 Ekim 2012).

sözünü kesmek, özel yaşam ve mahremiyet hakkı tanımamak, zorla evlendirmek, namus ve töre nedeni ile baskı uygulamak şeklinde tanımlanmaktadır (AMARGİ, 2005).

Kadına önemli konularda danışmamak, kadını sürekli nasıl olduğu ya da görüldüğü konusunda eleştirmek, kadın için ya da kadınla birlikte bir şeyler yapmayı reddetmek gibi eylemler de psikolojik şiddet türüne girmektedir.

Kadına yönelik şiddet, yalnız Türkiye’de değil tüm dünyada gittikçe büyüyen bir tehlike halini almaktadır. Kadının şiddet görmesi birçok sebebe bağlanabilmektedir. Daha önce şiddet başlığı altında ifade edilen egemenlik ya da engelleme kavramları kadınlara yıllardır uygulanmaktadır.

Yukarıda kadına yönelik şiddet türlerinden öne çıkan beş tanesini tanımlamaya çalışılmıştır. Bunlar genelde birliktelik arzeden ve en çok görülen şiddet türleri olarak bilinmektedir. Bu şiddet türleri tanımlandıktan sonra şiddeti etkileyen faktörlere geçilmesi uygun olacaktır.

1.2. Kadına Karşı Şiddeti Etkileyen Faktörler

Türk toplumunun erkek egemen yapısı kadına yönelik aile içi şiddeti doğurmaktadır. Ancak kadına karşı şiddetin sadece Türk toplumunda var olduğunu söylemek eksik bir tanımlama olacaktır. Bugün tüm dünyada kadına yönelik şiddetten söz edilmekte ve kadına yönelik aile içi şiddetin sebep ve sonuçlarını tespit ederek çözümüne yönelik araştırmalar yapılmaktadır.

Siyasal, toplumsal ve ekonomik yapıların erkek egemen olması aile içi şiddeti beslemekte ve kadınlara şiddetten kaçış yollarını kapatmaktadır. Aile içi şiddetin nedenlerini sadece aile içinde aramak yanılmaya neden olacağı için toplumsal, hukuksal, ekonomik, geleneksel, siyasal ve eğitimsel yapı içerisinde kadını ayrımcılığa uğratan ve onu erkeğe bağımlı kılan mekanizmalardan da kaynaklanmaktadır (İlkkaracan, Gülçür ve Arın, 1996: 25).

Mor Çatı Vakfı’nın araştırmalarına göre; şiddet tek nedenle gerekçelendirilmemektedir. Erkekler genellikle şiddeti ev işlerinde ve hizmette kusur, erkek egemenliğine, erkeklik hak ve sorumluluklarına saldırı, kıskançlık, vb. nedenlerle gerekçelendirmektedir ve kadın bir gerekçeyi ortadan kaldırdığında ise başka bir gerekçe bulunmaktadır. Şiddet uygulayan erkeğin davranışını açıklayan birkaç neden sunulmaktadır. Erkeğin şiddet içeren davranışı, işsizlik, eğitim, alkol

gibi aile dışı faktörlerle ya da karakter bozukluğu, kişilik sapması, psikopatolojik bozukluk ile açıklanarak şiddet uygulayan erkek zavallı, hasta olarak nitelendirilmektedir (Helvacıoğlu-Gümüšoğlu, 1998: 64-65).

Aile içi ilişkilerde sorunlar yaşanıyorsa suç çoğunlukla kadına yüklenmektedir. Erkekler karşı tarafı suçlamayı, kadınlar da her zaman kendilerini suçlu görmeyi ve sorumlu tutmayı çocukluktan itibaren öğrenmektedirler (Navaro, 1999: 149).

Genel anlamda şiddeti etkileyen faktörler; bireylerin yaşamında yakın zamanda ortaya çıkan büyük değişiklikler; aşırı stresin yanında iç gerilim, bıkkınlık, öfke ve her an patlayabilir durumda bulunma halleri; bireyin gerilimini artıran olay ve kişiler; bireyin yaşama bakışının iyimser ya da kötümser olması; uyuşturucu ve alkol kullanımı; bireyin şiddet konusunda düşünce ve fantazilerinin bulunması; bunları çeşitlendirecek yayın organlarını izlemesi; bireyin silahlara kolay ulaşabilir olması, silahlara aşinalığının bulunması şeklinde tanımlanabilmektedir (Günay, 2004: 82-83).

Seltzer ve Kalmuss, erkeği şiddetin faili kılan özellikleri; erkeğin çocukluk dönemindeki toplumsallaşma sürecinde yaşadığı veya tanıklık ettiği şiddetler daha sonra kendi ailesinde eşine veya çocuğuna uyguladığı şiddetin modeli olmakta; gençlik veya yetişkinlik döneminde edinilen olumsuz deneyimler, bir sorun çözme yöntemi olarak şiddeti açığa çıkarmakta; birey, şiddetin kabul gören bir davranış biçimi olabileceğini, aile bireyleriyle yaşadığı deneyimlerle öğrenmekte şeklinde üç faktörle belirlemişlerdir (Vatandaş, 2003: 32-33).

Özetlemek gerekirse, kadına karşı şiddeti genel anlamda şiddet uygulayan bireyin yani erkeğin psikolojik durumu ve çevre şartları etkilemektedir. Bu şartlardan en önemli olarak sayılabilecek olan kadınların şiddet ile ilgili düşünceleri ve şiddet ortamında büyüyen bireylerin şiddete bakışları biraz daha geniş olarak ele alınabilmektedir.

1.2.1. Kadınların Şiddete Bakışı

Kadın figürü insanlığın başladığı ilk günden beri varlığını sürdürmektedir. Statüsü zamana ve mekana göre çokça değişen “kadın”, eş zamanlarda ve eş mekanlarda bile farklı hallerde bulunmaktadır. Kadının toplum içindeki durumu, statüsü, erken dönemden günümüze, dünyayı etkileyen her türlü olayla yeniden

irdelenmekte ve günün politik ya da sosyolojik söylemine uygun bir “kadın hali” yaratılmaktadır. Yaratılan kadın hali yine o dönemdeki erkeklerin karar verdiği bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadının aileyle olan ilişkisi, ailenin toplumdaki durumu da kadının statüsüne göre kabuk değiştirmektedir.

Ankara, İstanbul ve İzmir’de yaşayan, üç farklı ekonomik tabakadan seçilmiş 1070 evli kadınla görüşülerek yapılan bir araştırmada; eşler arasında anlaşmazlığa neden olan konuların başında “kadının ev dışında çalışıyor olması” ve “kocanın, eşinin ailesi ile görüşmesini istememesi” olduğu anlaşılmıştır. Görüşülen kadınların %21,2’si eşlerinin kendilerine karşı şiddet kullandığını söylerken, erkeğin şiddet kullanmasındaki en önemli nedenin “maddi sıkıntı” olduğunu ifade etmişlerdir. Şiddete maruz kalan kadınların %78’i bu durum karşısında hiçbir şey yapmayıp, sabrettiklerini belirtmişlerdir (İçli, 1995: 26).

KAMAR tarafından 23 ilde 2007 kişiyle yapılan çalışmada; görüşülenlerin %64’ü erkeklerin eşlerini dövmesini doğru bulmuştur. Kadınların da %35,1’i dayak yemeyi hak eden davranışlarda bulduklarını ifade etmişlerdir (BAAK, 1995: 12).

İçli ve Ögün’ün adam öldürme ve adam öldürmeye teşebbüsten hükümlü 273 kadın üzerinde yaptıkları çalışmada ise; bu kadınların %51,5’lik bir bölümünün kendilerine yönelik kötü davranışı ya da fiziksel şiddeti hak ettiklerine inandığı ve bu konuda kendilerini suçladığı belirlenmiştir (İçli ve Ögün, 2000:21). Kabul gören şiddet meşru sayılabilmekte, sorun olarak görülmemekte ya da çoğu kez sorunu çözenin bir aracı olarak kabul görebilmektedir (Ergil, 2001:40; Tılıç, 1997:37). Bu geleneksel rol örüntüsü, şiddetin giderek yaygınlaşmasına ve içselleştirilmesine neden olduğu gibi, şiddete maruz kalan bireylerin yardım almalarını da güçleştirmektedir.

Türkiye’de aile içinde yaşanan sorunlar mahrem kabul edildiğinden en yakın kişilere bile zor anlatılmaktadır. Şiddete maruz kalan kadın uğradığı şiddeti başkalarına anlatmaktan çekinmekte, durumun başkaları tarafından bilinmesini istememektedir.

Şiddetin açığa vurulması halinde de genellikle şiddet mağduruna yardım etmek yerine, “Kol kırılır, yen içinde kalır” anlayışıyla aile birliğinin devam etmesi adına sessiz kalması tavsiye edilmektedir ya da kadın suçlanmaktadır (Vatandaş, 2003:54).

Türkiye’de her 10 kadından 9’una göre haklı dayak yoktur. Bu sonuç, toplumda farkındalık yaratma çalışmalarının başarılı olduğunu göstermektedir. Zira ilk araştırmalarda kadınlar erkeğin zaman zaman şiddete başvurulabileceğini belirtmişlerdir. (İHİK, 2012: 29).

Kadınların %85’i devleti göreve çağırmaktadır. Kadınlar, devletin erkekleri eğiterek, bu konuda çalışan kuruluşları destekleyerek, ağır cezalar vererek, sığınma evleri açarak, polisleri eğiterek erkeklerin eşlerine yönelik şiddeti engelleyeceğine inanmaktadır. Ancak devletin bu sorumluluklarını yeterince yerine getirmediğini de ifade etmektedirler (İHİK, 2012: 29).

Kadınların yüzde 85’i sığınma evlerinin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bu sonuç, anında devreye girebilecek ve kadının her türlü ihtiyacına karşılık gelecek sığınma evlerinin ivedilikle açılmasının önemini vurgulamaktadır (İHİK, 2012: 29).

Kadınların yüzde 87’si vergilerinin sığınma evi yapımında kullanılmasının çok iyi olacağını belirtmekte, yüzde 97’si mahkemelerin şiddet uygulayan erkeğe ceza vermesi gerektiğini düşünmektedir. Bu sonuçlar, kadınların artık bu sorunun aile içinde değil, kamusal alana taşınarak devlet ve hukuk düzeyinde çözülmesi gerektiğini, devletin onlara yardım etmesi gerektiğini düşündüğünü ortaya koymaktadır (İHİK, 2012: 29).

Kadınların çoğunluğu şiddete inanamama, değişeceğine dair ümit besleme veya etrafında hep benzer şiddetleri yaşayan insanları gördüğü için şiddeti normalleştirme eğilimi içinde bulunmaktadır. Bu nedenle de ancak geri döndürülemez noktada yardım istemektedirler. Ancak bugün açıkça görülmektedir ki, yardım almaya çalışan kadın yardımın gecikmesiyle öldürülmekte, öldürülen kadınların çoğunun cebinden savcılık başvuruları, gecikmiş tedbir kararları çıkmaktadır (Güler, 2005: 53).

Bu konuda Dicle Koğacıoğlu’nun Türkiye’deki hakim ve savcılara dair çalışması önemlidir. Alanda yapılmış ilk çalışma olan bu çalışmada geleneksel uygulamaların sadece geleneksel kurumların içinde sürmediği, modern, seküler kurumların da bunların yeniden üretilmesine katkıda bulunduğu ortaya konulmaktadır. Bunun en güzel örneğini ise mahkemeler oluşturmaktadır. En iyi niyetli hakimlerin bile kararlarında cinsiyetçi davrandıkları, cezalarda tahrik indiriminin kolaylıkla uygulandığı görülmektedir. Kadınların da bunun farkında oldukları, bu çalışmanın sonucundan anlaşılmaktadır (İHİK, 2012: 29).

Kadınların bugün hala siyasette, medyada ayrıştırılmasına, makbul ve makbul olmayan kadın şeklinde kategorize edilmesine devam edilmektedir. Örneğin son zamanlarda şahit olduğumuz ceza olarak futbol maçlarına kadın seyirci alma kararı da, iyi niyetli bir yaklaşım da olsa, kadınların taraftarsız oynanması gereken cezalı maçlarda seyirci olarak alınması, *“ha seyirci olmuş ha olmamış bari kadın taraftarları maça alalım”* düşüncesi, kadının yok sayılması, kadının hala ikincil bir yerde durduğunu göstermektedir. Bunun yerine sadece kadın taraftarlara özel olarak maçlar düzenlenmesi kadınların kendilerini daha özel hissetmelerini sağlayacaktır (Güler, 2005: 54).

Kadınların yaşadıkları şiddeti normalleştirmeleri aslında maruz kaldıkları şiddetin artarak devam etmesine zemin hazırlamakta ve engellenmesi yönünde tedbirler alınmasını geciktirerek daha vahim sonuçların doğmasına sebep olmaktadır. Kadınlar uğradıkları şiddeti eşlerinin hakkıymış gibi algılayarak ya da başkalarının duymasından endişe ederek gizli tuttukça yaşadıkları aile ortamı hem kendilerine hem de çocuklarına yaşanmaz hale gelmekte ve sonuçta intihar vakaları ya da şiddete eğilimli çocukların meydana gelmesi gibi üzücü sonuçlarla karşılaşmaktadır (Güler, 2005: 54).

1.2.2. Şiddet Ortamında Büyüyen Çocuklar

Şiddet uygulanan evlerde ne yazık ki çocuklarda bu şiddete bire bir şahit olmaktadır. Bu durum hem çocukların ruhsal durumlarında tahribata neden olmakta hem de devam eden yaşamlarında hiç de istenmeyen şekillerde kendisini gösterebilmektedir. Özellikle erkek çocuklar şiddeti erkeklerin güç gösterisi olarak algılayabilmekte, kız çocuklar ise bütün evliliklerde benzer durumların olabileceği düşüncesine kapılabilmektedir.

Şiddetin yaşandığı ailelerde yetişen kız ve erkek çocuklarda, şiddet yaşanmayan ailelerdeki çocuklara oranla psikolojik sorunlara daha sık rastlanmaktadır. Bunların başlıcaları içe kapanma, durgunluk, saldırganlaşma, huysuzlaşma olarak saptanmıştır. Çocuklar bazen de bir suskunluk dönemine girmektedirler (BAAK, 1995: 171).

Çocuğa karşı şiddet; çocukların bedensel, zihinsel ya da ruhsal sağlıklarına zarar veren, gelişimlerini engelleyen tutum ve davranışlara maruz bırakılmaları olarak tanımlanmaktadır (Şahin ve Beyazova, 2001:110).

Aile içinde kadına yönelik şiddetle çocuklara yönelik şiddet arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Yani bir evde aile içi şiddet varsa, o evde yüksek ihtimalle çocuklar da şiddet görmektedir. Örneğin, Amerika'da yapılmış olan bir araştırma eşlerine şiddet uygulayan erkeklerin yüzde ellisinin aynı zamanda çocuklarına da şiddet uyguladığını ortaya koymaktadır (Bayındır, 2010: 2).

Çocuklar aile içindeki şiddetten doğrudan, yani fiziksel olarak yaralanarak etkilenmektedirler. Şiddet uygulayan kişi, çocuğun annesine duygusal olarak zarar vermek ve istediklerini yapmaya zorlamak amacıyla, çocuğa bilerek ve isteyerek fiziksel, duygusal ya da cinsel şiddet uygulamaktadır. Bunun yanı sıra, şiddet uygulayan, çocuğun annesine saldırırken çocuğa da kazara ya da bilerek zarar verebilmektedir. İleri yaşlardaki çocuklar anne-baba arasındaki şiddete müdahale etmek isterken zarar görebilmektedir.

Aile içi şiddete yönelik yapılan araştırmalarda çok farklı istatistikler göze çarpmaktadır. Bu farklılığın nedenleri, şiddet görenlerin gizlemesi, şiddet olarak algılayamaması ya da hayatın rutini olarak görmesinden kaynaklanmaktadır. Aile içi şiddetin özellikle aile yaşantısının bir parçası olarak görülmesi ve kuşaktan kuşağa geçmesi sadece şiddeti göreni değil, şiddet ortamında büyüyen çocukları da olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Çocuklukta aile içinde yaşanan şiddete maruz kalan ya da tanık olan çocuklarla ilgili yaşanan olumsuzlukları içeren araştırmalar mevcuttur.

Eşler arasında yaşanan şiddete tanık olan çocukların yarısı şiddete fiilen müdahale ettikleri, doğrudan şiddete maruz kalmasalar bile çocukluk çağı travmaları yaşadıkları saptanmıştır. Çocukların, yaralanmış, berelenmiş annenin bakımını yaptıkları ve annenin yaşadığı çöküntü durumunu içselleştirdikleri görülmektedir. Eşlerinden şiddet görenlerin buna paralel olarak, çocuklarına da şiddet gösterdikleri bilinmektedir (Bayındır, 2010: 2).

Aile içindeki şiddetin çocuklar üzerinde bir başka etkisi tanık olmaları nedeniyle gerçekleşmektedir. Pek çok anne şiddeti çocuğundan gizleyebildiğini düşünse de, çocukların çok büyük bir kısmı bu durumun farkındadır. Şiddet anını görmeseler de bağrıışmaları duymakta, şiddetin beden üzerindeki izlerini yani yaraları, morlukları görmektedirler.

Yapılan araştırmalarda, şiddet ortamında büyüyen çocukların, kendilerine bakıp özen gösteren kişilere, yani annelerine, kardeşlerine duygusal olarak bağlanmakta zorluk yaşayabildikleri ortaya konulmaktadır. Oysa büyüme

aşamasında bu bağlanmanın çok önemli olduğu kabul görmektedir. Bunun olmadığı durumlarda çocuğun gelişiminin tamamen durabildiği, okul öncesi çocuklarda gelişim sürecinin tersine işleyebildiği, çocukların kabus gördükleri ya da uyuma güçlüğü çektikleri yapılan araştırmalardan anlaşılmaktadır. Okul çağındaki çocuklar ise depresyon, kaygı, korku gibi farklı psikolojik problemler yaşayabilmekte, akranlarına karşı şiddet gibi sorunlu davranışlar gösterebilmektedir. Şiddet gören çocuklar, yaşamları boyunca problemlerle ilişkiler yaşama riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Onların gelecekte kuracakları ilişkilerde şiddetin ve istismarın yaşanma olasılığının, akranlarına oranla daha fazla olduğu belirtilmektedir (Bayındır, 2010: 7).

Şiddet ortamında büyümüş bir çocuk şiddete benzer tepkiler vermektedir. Şiddeti yaşamış ve kanıksamış olan çocuk, amaçlandığı şekilde eğitilmek yerine karşı tarafı suçlamayı, öfke ve düşmanlık duyguları ile hareket etmeyi öğrenmektedir. Kendine olan güveninin azalması yanında başkalarına da güvenemez hale gelebilmekte, gelecek yaşantısında sağlıklı ve mutlu bir aile oluşturma olasılığı düşülebilmektedir. Bireylerin çocukluk dönemlerinde yaşadıkları travmalar, hayatları boyunca kendilerini pek çok açıdan engellemektedir (Bayındır, 2010: 8).

Çocuğun doğumundan sonra ilk sosyal çevresinin aile olduğu ve çocuğun davranış modellerini ailede bulduğu, yaşadığı ve öğrendiği yapılan araştırmalardan anlaşılmaktadır. İyi-kötü, doğru-yanlış, günah-sevap ve diğer toplumsal kavram ve değerler ailede kazanılmaktadır (Kırkıncıoğlu, 2003: 33).

Eşlerin dini inançları onların kuracağı aileyi ve bu ailede yetişecek bireyleri etkilemektedir. Dini inançları güçlü, din kurallarına uygun yaşayan insanların kurdukları evliliklerin daha uzun süreli olduğu görülmektedir. İslam dininde eşlerin birbirine karşı sorumlulukları belirtilerek eğer bunlar yerine getirilip çocuklar en iyi şekilde yetiştirilirse cennet vaad edilmektedir (Kırkıncıoğlu, 2003: 39).

Anne ve babanın aralarındaki iletişim bozukluğundan en fazla çocuklar etkilenmektedir. Kişilik temelinin atıldığı 0-6 yaş aralığında anne-baba ilişkisi bozuk olan çocuklarda uyumsuzluk, kişilik bozukluğu ve ruhsal sorunlar ortaya çıkmaktadır (Kırkıncıoğlu, 2003: 41).

2. BÖLÜM

DİN İLE İLGİLİ GENEL KAVRAMLAR

2.1. Din Kavramı

Din, bireysel ve toplumsal açıdan çok geniş anlamlar içeren, insanların iç dünyalarındaki ahenk ve davranışlarının şeklini ve yönünü belirlemedeki denge sağlayıcı rolü itibarıyla, bir varoluşsal çözümleme ve hayatı anlamlandırma misyonuna sahip güçlü bir olgu olarak tanımlanmaktadır. Böyle olduğu içindir ki, her devirde düşünürlerin ve bilim adamlarının ilgilerinden uzak olmamıştır. Kimine göre din ruhun vazgeçilmez gıdası gibi görülmüştür. Bu açıdan, zaman zaman çeşitli eleştirilere de uğrasa, tarih boyunca her dönemde var olagelmiş din olgusunu yok saymak mümkün olmamıştır. Çünkü bireysel ve toplumsal bir olgu olarak din, insanla beraber varolan ve yaşayan bir gerçektir. Öyleyse insan varsa, din de vardır ve eğer insanı araştırıyorsak, onun yaşantıladığı dini de araştırmamız gerekmektedir (Sarıkçıoğlu, 2002: 19).

Farklı disiplinlere mensup bilim adamlarının dinlere getirdiği tanımlar bulunmaktadır. Din tanımlarını genel olarak teolojik, ahlaki, felsefi, psikolojik ve sosyolojik kategoriler altında ele alabiliriz.

Teolojik tanıma göre din; Tanrı'ya inanma, manevi varlıklara inanç veya korkutucu hem de cezbedici olan bir gizem şeklinde tanımlanabilmektedir. Ahlaki tanıma göre din, duyguyla karışık ahlak ve görevlerimizi yerine getirme bilincidir. Alman felsefecisi Harald Hoffding'e atfedilen ancak Emile Durkheim, Bronislaw Malinowski vd. tarafından da kabul edilen sosyolojik din tanımı dini, değerlerin muhafazası şeklinde tanımlar. Karl Marx'a göre ise sosyal ve ekonomik gücü ellerinde bulunduranların kalabalıkları hakimiyetleri altına almakta kullandıkları bir güç olan din, halkın afyonudur. Felsefi tanımlamaya göre yirminci yüzyıl teologlarından Paul Tillich'e göre din, hususi özneler, semboller ya da kavramlarda ifade edilen soyut bir ideayı ifade eden manevi varlıkla ilişkiye yönelik nihai bir ilgidir (Wach, 1995: 456).

Türk Dil Kurumu sözlüğünde din; *“Tanrı'ya, doğüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet”* ve *“Bu nitelikteki inançları kurallar, kurumlar, töreler ve semboller biçiminde toplayan,*

sağlayan düzen” şeklinde tanımlanmaktadır (Akalin, 2012: 221).

Farklı din tanımlamaların ortak noktaları birleştirildiğinde, din insanlara bir hayat tarzı sunan, onları belli bir dünya görüşü içinde toplayan kurum, bir değer biçme ve yaşama tarzı; yaratıcıya isteyerek bağlanma, birtakım şeyleri duyma, onlara inanma ve onlara uygun iradi faaliyette bulunma olgusu; üstün varlıkla ona inanan insan arasındaki ilişkiden doğan deneyimin inanan kişinin hayatındaki etkileri olarak tanımlanmaktadır.

Genel olarak din, doğaüstü bir nitelik taşımaktadır. Din mukaddestir, değişmezdir (dogmatik) ve gönülden bağlanmayı yani teslimiyeti gerektirmektedir. Pek tabii ki din tanımı, özellikle dini bir bakış açısından, her farklı dini grup ve dinde çeşitlilik göstermektedir. Dinin taşıdığı nitelik ve öğeler de farklı dinlerde büyük bir değişiklik ve çeşitlilik göstermektedir.

2.1.1. Sosyolojik Açıdan Din

Din, insanların dünyada veya ölüm ötesinde kurtuluşa ulaşmaya çalışmaları şeklinde tarif edilmektedir. Bunun yanı sıra din hakkında bazı ilim adamlarının din tanımlarına rastlanılmaktadır (Tümer, Küçük ve Küçük, 2010: 34). Ancak burada, din ile ilgili yapılan tanımların bir envanterini oluşturma gibi bir çaba içerisinde olmak yerine sosyolojik din tanımları üzerinde durmaya çalışılmıştır.

Yapısı ne olursa olsun her toplumda ve insan ruhunda bir yücelme ihtiyacı, ilahi aleme yönelme arzusu ve eğilimi mevcuttur ki, bunu sadece fert ya da toplum kalıpları içerisine sıkıştırılmış kutsal kategorisiyle anlama ve açıklamaya çalışmak yanlış sonuçlar doğurabilmektedir. Esasen, sadece ilahiyatçıların iddialarına göre değil aynı zamanda tarihçi, filozof, antropolog, etnolog, psikolog ve sosyologların incelemelerine göre de insanlık kadar eski bir tarihe sahip olan ve üstelik bütün toplumları kuşatan bir olgu olan din, insan ve toplum hayatında bir gerçekliğe sahiptir. Dinlerin öne sürdükleri manevi hakikat, sadece din liderleri ve dindarlar tarafından iddia edilmemekte, aynı zamanda dinle hiçbir ilgisi olmayan birçok felsefe ve ahlak sistemleri ile ilim adamları tarafından da doğrulanmaktadır. Nitekim modern din sosyologları dinin, toplumsal tekâmülün akışı içerisinde zamanla silinip gidecek olan ekstra-sosyal bir olay şeklinde anlaşılamayacağını ısrarla vurgulamaktadırlar (Günay, 2004: 202).

Kavram olarak aşkın bir varlığa bağlanma ve bu inancın gerektirdiği düşünce ve uygulamaların bütünü şeklinde ifade edilen din, bir inanç, ibadet ve ahlak sistemi olarak tanımlanmaktadır (Akyüz ve Çapcıoğlu, 2011: 40-41).

Sosyolojik açıdan din, kutsal şeylere ait ve münakaşaları caiz olmayan inançları taşıyan ve bu inançlara bağlı olup değiştirilmesi caiz olmayan fiilleri yapan insanlardan meydana gelmiş manevi birlik olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanı sıra sosyolojik boyut son derece öneme haizdir. Dini tecrübeye teorik, pratik, sosyolojik olmak üzere üç anlatım gözlenmektedir (Sezen, 1998: 34).

Dinin teorik anlatımında Tanrı, Dünya ve İnsan konuları önem taşımaktadır. Bunlar teolojik, kozmolojik ve antropolojik anlayışlar olarak tanımlanmaktadır. Pratikte din, bir tapınma olarak anlatılmaktadır. Uluhiyet karşısındaki saygı fiili olarak ta tanımlanmaktadır. Dini tecrübenin bu iki anlatım şeklini üçüncü yön olan sosyolojik veçhe tamamlamaktadır. Yaşayan bir dinin, tabiatı icabı sosyal münasebetler yaratmak ve gözetmek zorunda olduğu düşünülmektedir (Sezen, 1998: 34).

Bunun yanında, din, insanın tutum ve davranışlarını düzenleyen değerler manzumesinin belirleyicisi ve gündelik yaşamındaki yol göstericisi olarak çok önemli rolleri yerine getirmektedir. Bu, dinin toplumsal boyutunu da açıklamaktadır. Dinin, inananları birbirine bağlayarak bir takım gruplar ve kurumlar oluşturma gücü de bulunmaktadır. Sosyolojik anlamda din fizik alemi aşan aşkın boyutu ile toplumsal boyutu birbirinden ayırtırmakta ve ikincisi üzerine odaklanmaktadır. Dinin insanlar tarafından algılanıp yorumlanması sonucu farklı şekillerde ortaya çıkan bu yönü çoğu zaman yaşanan din olarak da ifade edilmektedir. Bütün toplumlarda görülen sosyal bir kurum olan din, toplumla birlikte gelişmektedir (Kirman, 2004: 61).

Din, insanın kendi düşüncesinin insanlar üstü bir plana aktarılışı olarak tanımlanmaktadır. İnsanların ruhun ölmezliğine inanmaları ve ilahi adaletin tecellisine inançları, gene insanların kendi adalete susamışlıklarının soyut bir plana aktarılması olarak açıklanmaktadır. Feuerbach'a göre; *“Duygu açık gözlerle gördüğümüz bir rüyadır, din uyanan bilincin rüyasıdır, rüya dinlerin esrarının anahtarıdır”* (Mardin, 2011: 39).

Bütün dinler toplumsal yapıyla ilişki halinde bulunmaktadır. Din, toplumda, aile hayatında, aile reisliğinde, kadın-erkek ilişkilerinde, akrabalık ilişkilerinde

oldukça etkili olmaktadır. Her din, inananlara yeni bir zihniyet getirmektedir. Dinin getirdiği zihniyet, toplum hayatının din dışında kalan bölümlerinde de etkili olmaktadır (Akyüz ve Çapcıoğlu, 2011: 45).

Freud için din, kişinin toplumsal bunalımlarından hayli önce beliren bazı şahsiyet problemlerini halletmek için başvurduğu bir “oyun” olarak tanımlanmaktadır. Freud’a göre kişinin şahsiyet evriminde ilk safha, çocuğun hiçbir şekilde anlamadığı bir alemde, kendisini tamamen güçsüz hissetmesidir. Bu güçsüzlüğün karşısında çocuğun isteklerini yerine getiren bir nevi kadir-i mutlak olan ana ve sonra baba belirlemektedir. Sonradan, inançları daha biçimsel bir şekil aldığı zaman, kişi, çocukluğundaki durumunu hatırlatan durumlara kendini kolayca uydurabilmektedir (Mardin, 2011: 3-4).

Dinin gözlemlenebilir olması beş şekilde mümkündür. Bunlar; İnanç, dini pratikler, tecrübe, bilgi ve etki boyutları olarak tanımlanmaktadır. Dinin etkileme boyutu, diğer dördünden farklı olarak insan Tanrı ilişkisinden çok insanlar arası ilişkilerde ortaya çıkmaktadır (Akyüz ve Çapcıoğlu, 2011: 50). Bu açıklamadan sonra toplumsal cinsiyet üzerinde etkin bir unsur olarak din kavramına değinilebilir.

2.1.2. Toplumsal Cinsiyetin Oluşmasında Etkin Unsur Olarak Din

Din, bireysel ya da kolektif insan yaşamının her safhasında en derin yönleriyle hissedilen bir olgu olarak yer almaktadır. Esasen din, insanın belli türden davranışlarını ihtiva eden bir kurum değildir. Başından beri insanın hemen tüm eylemlerine şöyle ya da böyle damgasını vurmaktadır. Toplumdaki en eski, en derinden hissedilen ve en etkili güçlerden biri olan din, insan ve toplum hayatında son derece önemli bir kurum olarak her devirde düşünürlerin ve sosyal bilimcilerin ilgi odağı olmaktadır. Din, temel kurumsal ilişkilerin yerine getirilmesinde önemli rolü olan bir kurum olarak tanımlanmaktadır.

Dine ve içinde bulunduğu toplumlara göre farklılıklar göstermekle birlikte din kurumu sadece aşkın nitelikli işlemlerin değil, pek çok yerde doğum ve ölümlerin kaydedilmesi, evlenme işlemlerinin tescili, bazı vergi türlerinin toplanması, yoksullara yardım, eğitim, siyasi otoritelerin göreve başlatılma törenleri, ölüleri gömme vb. gibi sosyal ve siyasal hizmetleri yerine getirmektedir. Bu bağlamda denilebilir ki toplumda var olan toplumsal cinsiyetin oluşmasında da dinin rolü bulunmaktadır.

Dinlerin en önemli sosyal işlevlerinden biri, mensuplarının dünya karşısındaki tutum ve davranışlarını belirleyen bir zihniyet ve ideolojiyi kazandırma işlevi olarak belirtilmektedir. Yani her dinin kognitif (bilişsel) yönü bulunmaktadır. Din, mensubu olan insanlara belirli bir dünya görüşü sağlamaktadır. İnananlar, inandıkları dinin etkisiyle dünya ve dünyevi olaylar karşısında nasıl bir tutum ve eylem içinde bulunacaklarını belirlemektedirler (Okumuş, 2003: 69).

Şerif Mardin'in de dediği gibi din, bir dünyayı anlama ve kendini o dünyada belli bir yere yerleştirme modeli olarak işlev gören bir fenomen olarak açıklanabilmektedir (Mardin, 2011: 25).

Din her şeyden önce insanın aşkın alanıyla bağ kurmasını sağlamaktadır. İlk elde kendisini ve çevresini tanımada, kozmostaki yerini belirlemede açıklayıcı hazır bilgiler vermektedir (Aydın, 2000: 112).

Kişinin toplum karşısındaki tutumu ve dinin toplumsal ilişkiler ve kurumlar üzerine olan etkisini büyük bir kısmıyla dini grubun akideleri, ibadetleri ve teşkilatına nüfuz etmiş bulunan zihniyete bağlanmaktadır. Belli bir toplumun içerisinde insanlar arasındaki ilişkiler bu ruh tarafından belirlenmiş bulunmaktadır. Evlenme, aile, akrabalık ve devlet gibi kurumlar merkezi dini tecrübenin ışığı altında anlaşılakta ve bir toplumun ideali ona göre şekillenmektedir (Wach, 1995: 53-54).

İnsan, dine dayanarak tabiat olaylarına ve ihtiyaçlarına karşı belli bir tavır almaktadır. Kabul, red, feragat, fedakarlık, dayanışma, iştirak, teslimiyet gibi tavırlarla insanlara ve eşyaya karşı bir tutum içine girmektedir. Kendini kuşatan çevre içerisinde yerini almak ve rolünü oynamak imkanına kavuşmaktadır.

Dinden dolayı, sosyal hayatın olaylarına karşı takınılan belirli tavır, ekonomiden sanata, ahlaktan hukuka kadar sosyal olguların bütününe kuşatmaktadır. Aynı şekilde dinin kadın ve erkeğe belirlediği rol ve statüler de o toplumda toplumsal cinsiyetin belirlenmesine ve insanların buna göre değer yargılarına ulaşmasına neden olmaktadır.

Dinin en önemli işlevlerinden birisi de meşrulaştırma olarak bilinmektedir. Belki de tarihte bireyler, toplumlar hatta devletler tarafından çok kullanılmakta ve de suistimal edilmektedir. Dinin meşrulaştırıcı gücüyle birey yaptıklarını haklılaştırmakta ve kendi iç dünyasını bir nevi rahatlatmaktadır. Sosyal hayatta ise dinin meşrulaştırıcı gücü daha çok insanlar arası ilişkilerde, kurumsal ve grupsal ilişkilerde kendini göstermektedir (Okumuş, 2003: 80).

Bu bağlamda toplumlarda var olan katı toplumsal cinsiyet ayrımları din adına meşrulaştırılmakta, dinin buyruğu gibi gösterilmeye çalışılmaktadır. Böylece din ve kültür adına uygulanıp meşrulaştırılan pratikler, kadınları ikincil bir konumda tutmakta, aile içi ilişkilerde hak eşitliğini sağlayacak ve kadınların durumunu iyileştirecek yeniden yapılanmaları engelleyebilmektedir. Din, kadın haklarının inkarı için gerekçe olara gösterilebilmektedir (Berktay, 2006: 63-64).

Din, teoride ve pratikte farklı olabilmektedir. Yani farklı toplumsal ve tarihsel bağlamlarda insanlar tarafından hem algılanışı hem de uygulanışı farklı olabilmektedir. Toplumsal cinsiyet kalıplarının dinlere göre nasıl farklılaştığını, cinsiyetler arası iktidar ilişkilerinin oluşmasına neden olan dini metinlerden hareketle özellikle kadına yönelik cinsiyete dayalı ayrımcılığın yansımalarını görmek konunun daha da anlaşılabilir olması açısından önem arz etmektedir. Ancak statüsüz ve tabakasız bir toplumun olamayacağı, bu nedenle eşitsizliğin olağan olduğu, sosyal gücün, statüsünü korumaktan kaynaklandığı belirtilmektedir (Aron, 2000: 98).

2.1.3. Dini İnanç Ve Davranışlar

Arapça bir kelime olan din, sözlük anlamı itibarıyla; örf, adet, itaat, tutulan ve gidilen yol, ceza ve mükafat, millet vb. anlamlarda kullanılmaktadır. Batı dillerinde “religion” kelimesiyle ifade edilmekte, “religere” ve “religare” köklerinden gelmesi nedeniyle, Allah’a korku ve saygı ile bağlılık ile kendini ibadete verme, tören ve ayinlere katılma anlamlarına geldiği görülmektedir (Adıvar, 1987: 13-14).

Din, Türkçe’deki kullanılışı itibarıyla; inanç sistemi veya bir inancın kaideler bütünü gibi anlamlara gelmektedir. Dini terminoloji açısından din kavramı, İslam bilginlerinin Kur’an-ı Kerim’deki ayetler ışığında; dini, her konuda insanları, akıllarını, irade ve isteklerini kullanarak, hayır olan şeylere götüren, böylece dünya ve ahiret saadetine ulaşmalarını sağlayan bir olgu, peygamberler aracılığıyla Allah (c.c.)’ın gönderdiği ilahi esasların bütünü olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Akseki, 2004: 53). İslam bilginlerinin bu tanımı, peygamberlerin vahiy ve ilhama dayanarak tebliğ ettikleri şeylerin bütünü şeklinde de özetlenebilmektedir (Tümer, 1987: 213).

Hiç şüphesiz, modern dünyada insanların çeşitli ihtiyaçları vardır. Din bu noktada önemli bir fonksiyon oluşturmaktadır. Dini hareketler, genellikle, bilimin ve politikanın çözemediği pek çok problemin bulunduğu, bu arada aile kurumunun ve

kilisenin çökmeye yüz tuttuğu batı toplumunda aradığı huzur ve refahı bulamayan, nükleer savaş ve çevre kirliliğinin gelecek endişesine sevk ettiği, insana ve topluma dair mekanist-materyalist görüşlerin kimliksizleştirdiği tatminsiz ve huzursuz insanlar için bir kaçış yolu ya da teselli kaynağı olarak görülmektedir (Kirman, 2004: 206).

Din, yaşandığı toplumda bir takım ritüellerle davranış ve yaşayış tarzı haline gelmekte ve toplumsal değişimi sağlamaktadır. Her din, dinin içeriğine ilgilendiren konular dışında hayatın bütün önemli konularında hükümler ve dünyevi olaylara karşı takınılan tavırlardan ibaret, zengin bir fikri içeriğe sahiptir (Freyer, 1964: 37).

Bir değişim faktörü olarak din, içinde bulunduğu konuma göre bazen değişim talebinde bulunmakta, bazen de değişime karşı direnç göstermektedir. Ama her zaman değişime neden olmaktadır. Toplumsal değişim açısından din, insanın tutum ve davranışlarını, insanlar arası ilişkileri ve toplumsal hayatı belirleyen temel bir kurum olarak tanımlanmaktadır (Çelik, 1995: 19-43). Toplumsal hayat içerisinde din, bütün anlayış, sembol ve ilişkileri değişmez değerleri ile etkilemektedir (Çelik, 1995: 150).

Çalışmada Şanlıurfa'da yaşayan Müslüman kadınlar ele alındığı için İslam dininin toplumsal değişime etkilerine bakmak yararlı olacaktır. İslam herşeyden önce vahye dayanan bir din olduğu için belli bir döneme ya da topluma özgü bir inanç sistemi olmadığı anlaşılmaktadır. Yerel, coğrafi, toplumsal ve politik faktörlerin etkilerine açık olmasına rağmen ilahi özgürlüğünü her zaman koruyan İslam, farklı zaman ve mekanlarda değişen durumlara cevap verebilmektedir (Çelik, 1995: 130).

2.2. Aile İçi Şiddete Dinin Etkileri

2.2.1. Kadına Karşı Şiddet ve Dindarlık

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezince kadının toplum ve aile içindeki yerinin ve konumunun tespitine yönelik yapılan bir araştırmanın sonuçları oldukça dikkat çekicidir.

Diyarbakır'ın 97 köyünde yaşayan 472 kadınla yüz yüze görüşülerek yapılan bu araştırmanın verilerine göre, kadınların %30'unun 15 yaşın altında, %43'ünün de 14-18 yaş arasında evlendirildiği, ilk doğumlarını bu yaşlarda yaptıkları, çevrelerinde

töre cinayeti ve intihar olaylarının oldukça yaygın olduğu anlaşılmaktadır. (Güner, 2007: 53).

Sadece ülkemizde değil başka ülkelerde de kadına yönelik şiddet konusu var olan bir gerçektir. Belçika’da kadınlara yönelik şiddet ile ilgili olarak 1997 yılından bu tarafa birçok yasama çalışmasına rağmen aile içi şiddetin azalmadığı görülmektedir. Belçika polisi aile içi şiddet olaylarını diğer şiddet olaylarından ayrı tutmaya başladığı 1998 yılından beri kadınların %50’den fazlasının aile içi şiddete maruz kaldığı, bunun %30’unun eşleri tarafından şiddet gördükleri anlaşılmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü’nün 7 yıllık çalışması sonunda yayınladığı raporda Batı’da her 6 kadından birinin aile içi şiddete maruz kaldığı belirtilmektedir. Bu gibi istatistikler Batı toplumunda müslüman toplumlara göre daha fazla kadına karşı şiddet olayı yaşandığını, meselenin sadece dini boyutlu olmadığını göstermektedir. (Güner, 2007: 53).

İslam’ın doğduğu topraklarda Arap toplumunun kadına ve kız çocuklarına yaklaşımı sosyal bir yara ve hatta cinayet boyutundadır. Kız çocuğu ailede bakımı ve büyütülmesi istenilmeyecek kadar değersiz ve sosyal yönden varlığı utanç duyulacak kadar sorun edilen bir konumdadır. Kur’an-ı Kerim’de bu talihsiz olaylar şu şekilde anlatılmaktadır:

“Onlardan birine bir kızın dünyaya geldiği müjdelence, öfkesinden ve üzüntüsünden yüzü mosmor kesilir. Müjdelendiği bu kötü haberin etkisi ile utanıp eşinden dostundan saklanmaya çalışır. Şimdi ne yapsın: hor hakir itilip kakılan bir bela olarak onu hayatta mı bıraksın yoksa toprağa mı gömsün, ne yapsın? Diye kara kara düşünür. Dikkat ediniz, ne fena hükümlerdi verdikleri bu hükümler.” (Nahl Suresi 16/58-59, En’am Suresi 6/140, İsrâ Suresi 17/31, Mümtehine Suresi 60/12, Tekvir Suresi 81/8-9).

İslamiyet, Arap coğrafyasına sosyal, ekonomik ve hukuki alanlarda önemli değişiklikler getirmiştir. Her şeyden önce İslam, insan olması bakımından kadını erkekle eşit bir varlık kabul etmiştir. *“Kaynaşmanız için size kendi cinsinizden eşler yaratıp aranızda sevgi ve merhamet peyda etmesi de O’nun varlığının delillerindendir. Doğrusu bunda iyi düşünen bir kavim için ibretler vardır.”* (Rum Suresi 30/21, Nisa Suresi 4/1) ayeti bunun en güzel örneğidir.

Hz. Muhammed (S.A.V.); *“Sizin en hayırlınız eşlerine karşı en iyi davrananınızdır. İçinizde eşlerine karşı en iyi davrananınız da benim.”* buyurarak

kadına karşı duyulması gereken sevgi ve anlayışı, kadınlarla ilgili İslam dininin yaklaşımını özetlemektedir.

Weber, dinin sosyal değişmedeki olumlu, olumsuz veya muhafazakar ya da yaratıcı rollerini daha iyi aydınlatmak üzere dini önderlerin bir tipolojisini çıkarmaya çalışmıştır. Bu maksatla, peygamber ve rahip tipleri üzerinde önemle durulmaktadır. Bu iki tipten rahip, işleyen ve yerleşmiş bir sistemin parçası olarak, onun üzerinde hiçbir yaratıcı fonksiyon icra etmeksizin yalnızca müesseseseleşmiş geleneksel düzenin idamesini sağladığı halde peygamber, orijinal tecrübesi ile yerleşmiş modellere meydan okumakta ve şayet başarılı olursa, yeni mesajın yaratıcılığı sayesinde taraftarının sosyal hayatı üzerinde köklü değişiklikleri gerçekleştirmektedir. Weber'in terminolojisinde peygamber, karizmatik liderliğin dini bir tezahürü olarak tanımlanmaktadır (Weber, 2002: 225-230; Wach, 1995: 406; Freyer, 1964: 57; Günay, 2004: 336). Peygamber tanımından sonra İslam Peygamberi Hz. Muhammed (S.A.V.)'in kadına bakışının anlaşılmasını sağlayacak Veda Hutbesi'nde kadına yönelik ümmetin nasıl davranması gerektiğini özetleyen sözlerine bakmak yararlı olacaktır;

“Ey İnsanlar! Kadınlarınızın sizin üzerinizde hakkı bulunduğu gibi, sizin de onlar üzerinizde hakkınız vardır. Sizin onlar üzerindeki hakkınız, sizden başka bir erkeğe döşeginizi çiğnetmemeleri (namusunuzu korumaları) ve sizin hoşlanmadığınız herhangi bir kimseyi, izninizin dışında evlerinize almamalarıdır... Kadınlara en güzel şekilde davranın; zira onlar sizin himaye ve korumanız altına girmiş kimselerdir. Sizler onları Allah'ın bir emaneti olarak aldınız... Kadın (hak)lar(ına riayet) konusunda Allah'tan korkun. Ve onlara karşı en güzel tarzda muamele edin!..”⁵

Burada şunu da belirtmekte yarar vardır. Kur'an ve Peygamber Hz. Muhammed (a.s.)'in sünnetini değerlendirmede bütüncül bakamayan, gönderilen ilahi metinlerin indiği ortamı ve kavramların anlamını kavramakta zorluk çeken ve yeterince tahlil gücüne sahip olmayanların, bazı ayet ve hadis metinlerinde geçen ve iyi tahlil edilmeyi gerektiren bazı ifadelerle bakarak peşin yargıya varmaları, doğru olmayan bir takım değerlendirmeleri de beraberinde getirmektedir. Örneğin, Kur'an-ı Kerim'de geçen; “...Dik başlılığından endişe ettiğiniz kadınlara gelince: Onlara önce öğüt verin, vazgeçmezlerse yatakta yalnız bırakın ve bunlarla da yola

⁵ <http://www.diyaset.gov.tr/turkish/hutbe/vedahutbesi.asp>

gelmezlerse onları hafifçe dövün. Şayet size itaat ederlerse, onlara yüklenmek için bir sebep aramayın. Unutmayın ki üstünüzde çok yüce ve büyük olan Allah vardır.” (Nisa Suresi: 4/34) ifadesini kadınların dik başlı olmaları durumunda dövülebileceklerini anlamak büyük bir yanılğı olacaktır.

Zira ayete bu haliyle bakıldığında, adeta kadına dayak ve şiddet uygulamak, Kur'an'ın bir emriymiş gibi düşünülebilmektedir. Ve nitekim de ayeti bu gözle okuyanlar, içinde yaşadığımız koşullarda İslam'ın kadını rahatlıkla şiddete maruz bıraktığı ve ikinci sınıf bir varlık olarak algıladığı şeklinde değerlendirebilmektedirler. Doğrusu böylesi kanaatlerin oluşmasında, iç ve dış etkenler diyebileceğimiz bir dizi faktörün rol oynadığını belirtmek mümkündür. İç etkenler arasında, her ayette olduğu gibi bu ayetin nazil olduğu şartların ve ortamın bilinmesi ve dahası ayetin kendi bütünlüğü içinde iyi okunabilmesi, doğru bir anlamaya yardımcı olacaktır. Bu bağlamda öncelikle şunu belirtmek gerekir ki, dövme eyleminin bizim bugünkü zihin ve algı dünyamızda kazandığı anlam ile o dönemde Kur'an'a muhatap olan kişilerin zihnindeki anlamı birbirinden farklıdır. Çünkü o dönemde kadınların dövülmesi halen geçerliliğini sürdüren bir olgu, fiili bir durumdur ve Kur'an'ın yaptığı da o fiili durumu beyandan ibarettir. Hatta kadınlara İslam'ın tanıdığı haklar açısından baktığımızda onların erkekler tarafından kabulü devrim çapında büyük bir hadisedir. Bir başka tabirle aile yuvasını koruma adına üçüncü sırada zikredilen dövme ve ona sınırlama getirilmesi bugünün aksine dönemin kadınları tarafından hayretle karşılanmakta ve bundan dolayı Allah (c.c)'a ve Resulüne (a.s.) teşekkürler sunulan bir ikram olarak karşılanmaktadır.

Hz. Peygamber (a.s.)'in kadınlara yönelik şiddet eylemlerini asla tasvip etmediği ve bu yöndeki tavırlara da açıkça karşı çıktığına işaret eden sözler ve uyarıların varlığı da dikkat çekmektedir. Nitekim Müslümanlar için güzel bir örnek olan Peygamber (a.s.)'in, hayatı boyunca hiçbir kadına veya bir köleye asla vurmadığı ve kadınlarını dövenleri de sert bir şekilde uyardığı bilinmektedir (Sofuoğlu, 2004: 90, c:4).

Dahası Hz. Peygamber (a.s.)'in, karısını döven hiçbir erkeği haklı gördüğüne ilişkin kaynaklarda herhangi bir bilgi kaydedilmemektedir. Aksine, eşlerini dövenlerin, hayırlı kimselerden sayılamayacağını ifade etmektedir. Nitekim kocasından dayak yiyen Ümmü Cemil adındaki bir kadın sahabi, eşinin kendisine vurduğunu Peygamber (a.s.)'e bildirdiğinde O, kadının kocasını karşısına alarak:

“Eşinden ayrılmak ister misin?” diye sormuş ve neticede onu karısından ayırmıştır (Sofuoğlu, 2004: 91, c.4).

İslam düşüncesinde, her ne kadar bazı söylemlerde kadına yönelik şiddet ifadeleri var gibi görünse de, bu ifadeler doğru bağlam ve şartlarda, bu metinlerin söylendiği ve uygulandığı ortam, maksat ve mevcut durum dikkate alınarak değerlendirildiğinde, bunun kadına yönelik şiddeti tasvip edecek bir söylem olmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Hz. Peygamber (a.s)’in kadınlara yönelik söz ve uygulamaları ve özellikle de kadınlarını dövmeye kalkışan sahabeleri sert bir dille uyarıp böyle bir eyleme müsaade etmemesi, bu kanaatimizi doğrulamaktadır.

İlerleyen dönemlerde yaşanan bazı olumsuz gelişmeler, İslam düşüncesinin özünü ve esasını etkileyen bir olgu olarak Kabul edilmemektir. Zira kadına yönelik şiddet söylemini benimsemiş hiçbir düşüncenin, kendisine Kur’an ve sünnetten dayanak bulabilmesi imkansız olarak Kabul edilmektedir. Zira özü ve maksadı itibariyle, toplumun çekirdeği sayılan aile müessesesinin korunmasını hedef alan söz konusu nassları, kadına yönelik şiddet içeren söylemlermiş gibi değerlendirmek haksız ve yanlış bir algılama olacaktır.

2.2.2. Dinlerde Aile Ve Kadının Yeri

Tarihte hiçbir toplumun dinsiz yaşamadığı göz önüne alındığında geçmişten günümüze sayısız dinden söz etmek mümkündür. Ancak bu dinlerin hepsini ve bunların aile ve kadına bakış açılarını incelemek araştırma konumuzu fazlasıyla meşgul edeceğinden konunun daha iyi anlaşılması için günümüz dinleri de denilen semavi dinleri ve onların aile ve kadına bakış biçimlerini ele almak daha yararlı olacaktır.

Aile en eski ve en kutsal cemaati temsil etmektedir. Aile reisi olarak görülen baba bu dini cemaatin de lideridir. Roma’da, Çin’de ve İsrail kavimlerinde erkek egemen teşkilatın karakteristik izleri görülmektedir. Aile, ilkel bir dini cemmati, Tanrısal bir güçle birleştirilmiş ve kutsallaştırılmış bir cemiyeti meydana getirmektedir (Mensching, 2004: 30-31).

Aile ve ev, çocukların doğduğu, evlenmelerinin akdedildiği, insanların öldüğü, gömüldüğü, yerler olarak bilinmektedir. Aile her dinde kutsal sayılmaktadır (Freyer, 1964: 43).

Uygarlığın beşiği olarak görülen Yunanistan'da kadının hemen hemen kölelerle bir tutulduğu görülmektedir. Koca karısını dövebildiği gibi, başkasına da armağan edebilmektedir. Tüm miras erkek çocuklara aittir. Bir erkeğe söylenebilecek en büyük küfür ise ona kadın demektir. Bu aşağılamaların ötesinde de kadın, tüm kötülüklerin kaynağı olarak kabul edilmektedir. (Berktaş, 2006: 105).

Eski Yunanistan'da ifade edilen; *“En iyi kadın hiç konuşmayan kadın”* şeklindeki formülasyon, Avrupalı erkek yazarların metinlerinde yinelenmektedir. Yalnızca erkeğin gerçekten insan olduğu, buna karşılık, tavuğun kuş olmadığı gibi kadının da insan olmadığını öne süren Rus atasözü, çeşitli biçimlerde, Avrupa tarihinde hep yer almaktadır (Berktaş, 2006: 106).

Bizans İmparatoru VI. Leon (886-912) kadınların tanık olarak mahkemeye çıkmasını ya da ifade vermesini yasaklamıştır. Yasalarda kutsal birşeymişesine korunan ve Bizanslı erkeklerin ahlakına ya da Bizanslı kadınlara yakıştırılan zeka düzeyine ilişkin pek hoş bir kanı uyandırmayan başka tuhaf tavırlar da vardır. Söz gelimi kadınlar pek çok davada cezalandırılmamaktadır; çünkü kadın oldukları için yasayı anlayabileceklerine ya da doğruyla yanlış arasındaki farkı bilebileceklerine inanılmamaktadır. Bir kadının genellikle hüküm giydiği suçlar, cinayet ve zina olarak bilinmektedir (Berktaş, 1995: 17).

Az çok düşünen, soru soran kadınların Engizisyon mahkemelerinin hışmına uğradığı ve cadılık gerekçesiyle yakıldığı Ortaçağ Batı Avrupası'nda kadının konumu şu atasözleriyle de özetlemek mümkündür: *“Bir kadın evinden dışarıya üç kez çıkmalıdır: Vaftiz edildiği, evlendiği ve öldüğü zaman”* (Akyüz ve Çapcıoğlu, 2011: 294).

Yahudilikte din ve ırk özdeşleşmektedir. Evlilik kurumuna Tanrı'nın seçkin ırkı olduğu düşünülen İsrailoğullarının çoğalması ve özellikle de erkek çocuk elde edilmesi açısından bakan Yahudiler, başka din ve ırk mensupları ile evlenmekten kaçınmaktadır (Akyüz ve Çapcıoğlu, 2011: 298).

Yahudililerin ibadet merkezleri olan sinagoglarda kadın ve erkekler ayrı oturmakta, katı bir cinsiyet ayrımcılığıyla yetiştirilen Yahudi erkekleri her gün *“Beni kadın yaratmayan Tanrı'ya şükürler olsun”* diyerek dua etmektedir (Akyüz ve Çapcıoğlu, 2011: 299).

Yahudilerin kutsal kitabı Eski Ahit (Tevrat)'te oldukça belirgin erkek egemen izler yer almaktadır. Adem ve Havva kıssasında görüleceği gibi kadın, hilekar ve

kocasını günaha teşvik eden, bunun karşılığında kocası tarafından yönetilen ve doğum sancısı çekmekle cezalandırılan bir varlıktır. Kadın aile reisi olan kocasını mutlu etmek için bir araç olarak görülmektedir. Erkeğin kaburga kemiğinden yaratıldığı için de onunla eşit haklara sahip olamamaktadır. Zina eden kadının öldürülmesi emredilirken, zina eden erkeğe bir ceza öngörülmemektedir (Akyüz ve Çapcıoğlu, 2011: 299).

Böylece Yahudilik dininde de, kadın aile kurumu içerisine hapsedilmekte, başka hiçbir alanda söz sahibi olamamakta ve saygı görememektedir. Kadının toplumda sahip olduğu konumdan kaynaklanan görevi sadece ev içerisinde kalmaktır. Yahudi kadını ev işlerini en iyi şekilde yapmak, çocuklarına bakmak ve kocasının ihtiyaçlarını karşılamak, her anlamda onu tatmin etmek zorundadır. Ancak bunları yapabildiği sürece o bir insan kabul edilmektedir.

Tevrat'ta evlilik, boşanma ve mirasa ilişkin kurallar tümü ile erkeklerin lehinedir. Toplumsal yaşayışta poligami egemendir. Erkeğin aynı anda birden çok eşi olabilmektedir. Fakat kadının böyle bir olanağı yoktur. Tevrat boşanma hakkını da yalnızca kocaya tanımaktadır. Kadının böyle bir hakkı yoktur. Erkek gerektiğinde Tevrat'ın bildirdiği koşullar altında karısını boşayabilmektedir (Akyüz ve Çapcıoğlu, 2011: 299).

Günümüz Yahudi toplumuna bakıldığında kadın özgürlük hareketlerinin etkisiyle, kadının toplumdaki konumu bu kadar aşağı olmamakla beraber, anlayışın temelinde yine bu mantığın yattığı görülmektedir. Kadına toplumsal hayatta birtakım özgürlükler verilmesine rağmen, toplumun kadına bakış açısı hala değişmemiştir.

Hristiyanlıkta 4. yy. kilise vaizlerine göre kadınlar öncelikle Havva'nın çocuklarıdır ve isteyerek ya da doğaları gereği bir erkeği yoldan çıkarabilmektedirler. Özellikle 4. yy. vaizi İoannes Hrisostomos kadınları gerekli bir kötülük olarak değerlendirmektedir (Berktaş, 1995: 18).

Kadını aşağılama geleneğinin Yahudiliğe göre Hristiyanlıkta daha da güçlendiği görülmektedir. Çünkü Hristiyanlıkta büyük önem taşıyan "İlk Günah" Hristiyanlık dininin sahip olduğu kadına bakış açısının da temelini oluşturmaktadır.

Kadın haram meyveyi Hz. Adem (a.s.)'a yedirerek cennetten kovulmasına ve böylece insan neslinin günahkar olmasına neden olmuştur. Kadının gebelik süresi, doğum ağrıları, karı-koca ilişkisindeki baskı, ezme-ezilme durumları, insanın geçimini sağlamak için toprakla uğraşma, aşırı emek tüketme zorunluluğu, kıtlık,

açlık, sıkıntı, geçim darlığı gibi pek çok olay yani insanın alınyazısı, Tanrı'nın Adem ve Havva çiftinin suç işlemelerine kızarak düzenlediğine inanılmaktadır.

Hristiyanlıkta kadının kötülüğü, şeytana uymayı ve ayartıcılığı temsil etmektedir. Bu İncil'de şu şekilde belirtilmektedir:

“Fakat kadının öğretilmesine ve erkeğe hakim olmasına izin vermem. Çünkü önce Adem, sonra Havva yaratıldı. Ve Adem aldanmadı, fakat kadın aldanarak suça düştü; fakat iman ve sevgi ve takdiste vakar ile dururlarsa çocuk doğurması ile kurtulacaktır.” (Akdemir, 1991: 262).

Hristiyanlık geleneğinde de kadın belli kalıpların, belli rollerin içine sokulmaya çalışılmaktadır. Kadına biçilen rol, erkekten üstün olmama, bilgi edinme ve onu öğretme iddiasında bulunmamaktır. En önemli görevine gelince çocuk doğurmak, erkeğe itaat etmektir. Hristiyanlık dünyası, uzun asırlar boyunca kadını murdar bir mahlûk bilip ibadet yerlerine girmesine müsaade edilmemektedir. Kadın, Hristiyanlığa göre ayıplı ve kabahatli olup, günahı onu yeryüzüne indirmiştir. Bu nedenle kilise papazları evliliği kötülemektedirler (Akdemir, 1991: 262).

Protestan mezhebinin kurucusu Martin Luther ise, evliliğin zorunlu bir ihtiyaç olduğunu belirterek, rahip ve rahibelerin evlenmesini savunmuş ve bu konuda kilise kurallarına karşı gelmiştir. Luther'in hamileliğin tehlikelerine dikkat çekenlere verdiği yanıt, Reformasyonun bu konudaki tutumunu özetlemekte, doğanın kadını tek bir amaç için yarattığını söyleyen Aristoteles'in etkisini yansıtmaktadır: *“Çocuk doğurmak yüzünden kadınlar bitap düşüyor ya da ölüyorsa bunun hiçbir zararı yoktur. Bırakın ölene dek çocuk doğursunlar; bütün varlık nedenleri de zaten bundan ibarettir.”* Katolik kiliselerinde yapılan evlenme törenlerinde bugün bile okunan duada *“Günahla düşmüşüm annemin karnına, günah işlemiş annem bana gebe kalırken”* denilmektedir (Berktay, 2006: 142).

Hristiyanlıkta erkek egemenliği ön planda yer almaktadır. Evlilik, çocuk doğurmak ve zinadan korunmak amacıyla haklı görülen ya da katlanılması gereken bir görev gibi algılanmaktadır. Kuruluş amacı neslin devamı ya da kötülüklerden korunma olarak görülse de Hristiyanlıkta aile önemli bir kurumdur ve kiliside takdis edilmektedir. Hristiyanlıkta aile yaşamı, iman ile Allah arasındaki ilişkiye benzetilerek kutsallaştırılırken, kadının kocasına itaat etmesinin Rabbine itaat olduğu vurgulanarak erkek ön plana taşınmaktadır (Akyüz ve Çapcıoğlu, 2011: 301-303).

Görüldüğü gibi semavi dinlerden Yahudilik ve Hristiyanlık'ta kadının konumu farklılık göstermektedir. Ancak genel olarak bakıldığında kadınlar aşağılanmakta, temel işlevlerini doğurganlık ve erkeğe eşlik olduğu belirtilmektedir. Tabii burada alıntı yaptığımız sözlerin günümüze ve Türkçe'ye aktarımının ne kadar sahil kaynaklardan olduğu tartışmaya açıktır. Ayrıca Allah(c.c) katında tek din olarak İslamiyet'in varlığı da O'ndan önceki dinlerin bozulduğuna işarettir. Ancak dinlerin tartışılması ayrı bir araştırma konusunu teşkil edeceği göz önünde bulundurularak araştırmamızda semavi dinlerin günümüzde yaşayış şekilleri üzerinden birkaç noktaya değindiğimiz için konuyu sınırlı tutmak yararlı olacaktır.

Semavi dinler olarak kabul gören Hristiyanlık ve Yahudilikte kadına bakış açısını kısaca birkaç örnekle özetledikten sonra araştırmamızın asıl ögesi olan İslamiyet'te kadına bakış konusuna geçmek yararlı olacaktır.

2.2.3. İslamiyet'te Aile Ve Kadın

Öğreti itibariyle İslamiyet'in kadın sorununa ilişkin temel problemleri çözdüğü; ilerici ve devrimci çabalarla kadına ilişkin cahili kabulleri değiştirerek insanlığın yarısını teşkil eden kadın cinsini yeniden insanlığa kazandırdığı; bilinen, genellikle de kabul gören bir gerçektir (Aktaş, 1991: 252).

Her yönüyle ilahi bir sistem olan İslam, insana insan olduğu için değer vermektedir. İslam dini, insanlığa yepyeni asıl ve evrensel bir mesajla indirilmiştir. Bu itibarla da diğer dinlere ve medeniyetlere göre İslam'ın kadına bakışında büyük farklılıklar vardır. İslam, kadın ve kadın hakları üzerinde titizlikle durmuş ve kadına, hiçbir sistemin veremediği bir değeri vermiştir. İslam dininin kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim erkeklere ve kadınlara hitap etmektedir. Hatta kadınlar ile ilgili, önemli konuları ihtiva eden Nisa suresi de onların adını taşımaktadır.

Kur'an'da ve hadiste erkek ve kadına hitap edilirken çoğu defa kadın ve erkek ayrımı yapmadan, ikisini de kapsayacak şekilde hitap edilmektedir. Tevbe suresi 71. Ayette; "*Mümin erkekler ve mümin kadınlar birbirlerinin velileridir; iyiyi emreder kötülükten alıkoşurlar; namaz kılarlar, zekat verirler, Allah'a ve Peygamberine itaat ederler. İşte Allah bunlara rahmet edecektir. Allah şüphesiz güçlüdür, hakimdir.*" denilerek kadın ve erkeğin Allah katında eşit tutulduğu vurgulanmaktadır (Tevbe, 9 / 71).

İnsanın yaratılışından bahseden ayetlerde erkek ile kadının cinsiyet farklılığına herhangi bir fazilet tanımlanmamaktadır. Önce tek nefis yaratan Allah, sonra ondan eşini yaratmış, daha sonra da bu ikisinden pek çok kadın ve erkek türetmiştir. Nisa Suresi 1. Ayette: “*Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üretilen Rabbinizden sakının*” (Nisa, 4/1) denilerek insanın kadın-erkek tek nefisten yaratıldığı, eşit oldukları vurgulanmaktadır. Kadının her şeyden önce insan olduğu ve başta yaşama hakkı olmak üzere birçok temel haklarının bulunduğu bizzat Hz. Muhammed (S.A.V.) tarafından da ifade edilmektedir (Sofuoğlu, 2004: 90, c:4).

Şura suresi 49. ayette: “*Dilediğine kız dilediğine erkek veren Allah'tır*” denilerek insanın kendi cinsiyetini seçme özgürlüğünün olmadığı belirtilmektedir (Şura, 42/49). Yüce Allah, kadın ve erkek ayrımı yapmadan İslam Peygamberi Hz. Muhammed (S.A.V)’i bütün insanlığa göndermiştir. Bu konu Kur’an-ı Kerim’de şöyle yer bulmaktadır;

“(Ey Muhammed!) De ki: Ey insanlar! Şüphesiz ben, yer ve göklerin hükümlerine kendisine ait olan Allah'ın hepinize gönderdiği peygamberiyim. O'ndan başka hiçbir ilah yoktur. O, diriltir ve öldürür. O halde Allah'a ve O'nun sözlerine inanan Resulüne, o ümmî peygambere iman edin ve ona uyun ki doğru yolu bulasınız” (Araf, 7/158).

Allah(c.c.) insanları, doğru yola davet ederken kadın ve erkek ayrımı yapmadan insanlara seslenmektedir;

“...Erkeği ve dişiği yaratana andolsun ki sizin çalışmanız çeşit çeşittir. Bundan dolayı kim fakirlere verir, (günahlardan) korunursa ve en güzel (sözü) doğrularsa, ona en kolay kolaylaştırırız. Fakat kim cimrilik ederse kendini Allah'tan müstağni görür ve en güzel (sözü) de yalanlarsa en gücü kolaylaştırırız.” (Leyl, 92/59).

Görüldüğü gibi Allah (c.c.) davetin daha en başına kadın ve erkek ayrımı yapmaksızın herkese eşit seslenmektedir. Başka bir ayette de yine kadın-erkek eşitliği vurgulanmaktadır;

“İnanan erkekler ve kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. İyiliği emrederler, kötülükten alıkoyarlar, namazı kılarlar, zekatı verirler. Allah'a ve Resul'e itaat ederler. İşte onlara Allah rahmet edecektir. Allah daima üstündür, hikmet sahibidir.”(Tevbe, 9/71).

Kur'an-ı Kerim'de kadın-erkek eşitliğini açıkça vurgulayan daha birçok ayet vardır. Bunlardan biri olan Ahzab suresi 35. ayette açık bir şekilde kadın ve erkeğin her bakımdan eşit olduğu anlatılmaktadır. İşte bu bakış açısı İslamiyet'in kadın ve erkeğe bakış açısı olarak bilinmektedir;

“Müslüman erkeklerle Müslüman kadınlara, mü'min erkeklerle mü'min kadınlara, ibadete devam eden erkeklerle ibadete devam eden kadınlara, sadık erkeklerle sadık kadınlara, sabırlı erkeklerle sabırlı kadınlara, Allah'tan hakkıyla korkan erkeklerle Allah'tan hakkıyla korkan kadınlara, sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlara, oruç tutan erkeklerle oruç tutan kadınlara, iffetlerini koruyan erkeklerle iffetlerini koruyan kadınlara, Allah'ı çok anan erkeklerle Allah'ı çok anan kadınlara şüphesiz ki Allah, onların hepsine mağfiret ve büyük bir mükafat hazırlamıştır.” (Ahzab, 33/35).

İslam dini, bir insan olarak erkeğe tanınan temel insan haklarını kadına da tanımaktadır. İslam kadını hayatın dışında bırakmamakta, aksine hayatın merkezine koymaktadır. Yine Veda Hutbesi'nde, Hz. Peygamber (a.s.)'in üzerinde en çok vurgu yaptığı hususlardan birisi de, insanın can ve mal emniyetinden sonra kadın hakları olmuştur. Batı dünyası ile İslam dünyasının toplumsal gerçekleri birbirinden çok ayrı yapıda olmasına rağmen kadın hakları konusunda hemfikirdirler. Kadının Batı'da ihtilaller, toplumsal çalkantılar içinde kazanılmış haklarına karşın, İslam dininde, ilahi iradeye teslimiyet ortamı ve barış ortamı içinde kadına verilen haklar bulunmaktadır (Aktan, 1996: 255-268).

Yeryüzünde kadın kimi toplumlarda “günah kapısı”, kimi toplumlarda “süs aracı”, kimi toplumlarda “ticaret metaı” addedilip, kimi toplumlarda ise “kadın da erkek gibi ruh taşıyor mu?” gibi tartışmalara muhatap olurken, yüce Allah gönderdiği kitabında onlara ait hak ve adaleti açıkça bildirmektedir (Kutsal, 1984: 22).

Öyle ki, İslam dini VII. yüzyıl başlarında sorumluluğu sınırlayıcı sebepler olarak sadece küçüklük ve deliliği kabul ederken, *“Erkeklerin de çalışıp kazandıklarından nasipleri var, kadınların da çalışıp kazandıklarından nasipleri var...”* (Nisa, 4/32) ayeti, kadının mal-mülk sahibi olmasına bir engel bulunmadığını ifade etmektedir.

Yirminci yüzyılda, 1938 tarihli Fransız Medeni Kanunu'nda kadınlık kavramını sorumluluğu sınırlayıcı bir sebep olarak kabul eden maddeler bulunmaktadır (Aktan, 1996: 255).

Eğitim-öğretim, kadın olsun erkek olsun bir kişinin insanlığını kavraması ve kişiliğini bulmasının temel şartlarından biri kabul edilmektedir. Ayrıca insanın sorumluluklarını daha iyi kavramasına yardımcı olmaktadır. İşte bu ve benzeri sebepten dolayı İşlam dini kadın erkek ayrımı yapmadan bütün Müşlümanlara ilim öğrenmeyi ve öğretmeyi emretmektedir. İşlam dininin ilk dönemlerinde kadınlar, erkeklerin uğraşıkları her türlü ilim dalı ile ilgilenmişlerdir. Kadınların eğitim isteklerini yasaklayan herhangi bir olay olmadığı gibi, dünya ve ahiretle ilgili konularda kadınların eğitimini yasaklayan ayet ve hadis de bulunmamaktadır (Toksarı, 1996: 73).

İşlam dini kadına bu hakları verirken, eski Yunan medeniyetinde kadınların eğitimi, ilim öğrenmeleri söz konusu değildir. Okuma-yazmaları ve ilimle uğraşmaları gereksiz kabul edilmektedir.

İşlam dini kadının mal-mülk sahibi olmasına bir engel bulunmadığını Kur'an'da ifade etmektedir (Nisa, 4/32). Bu konuda kadınla erkek arasında hiçbir fark yoktur. Kadın her türlü ticari ve zirai faaliyetlerde bulunabilmekte, dilediği kadar mal edinebilmekte, malını erkeklerle aynı şartlar altında dilediği gibi tasarruf edebilmekte, her türlü borç ilişkilerinde taraf olabilmekte, kefil veya vekil olabilmekte, kendisini temsil edebilecek kişiler tayin edebilmektedir (Aktan, 1996: 268).

İşlam, kadının ekonomik özgürlüğünü sağlamak için de bazı düzenlemeler yapmıştır. İşlamiyet'ten önce kadın, anne-babasının malından miras alamazken İşlamiyet kadına miras hakkı getirmektedir (Nisa, 4/7). Kadının ekonomik hürriyetini sağlayan önemli bir gelir kaynağı da, evlenirken kocasından aldığı mehiridir (Nisa, 4/4). Kur'an, kadının mehir hakkını açık bir şekilde ifade etmektedir (Ateş, 2000). Kadın çalışarak servet biriktirebilmekte, evli kadının nafakası, giyimi ve meskeni kocası tarafından temin edilmektedir. Harcamalarını karşılayamayacak durumda olan kadının giderlerini devlet karşılamaktadır.

İşlam'ın kadına verdiği hakların başında, ona tam bir kişilik sağlamış olması gelmektedir. Kadın hür iradesini kullanarak düşündüğünü ifade etme ve yapma yetkisine sahip olmaktadır. Yaptıklarının iyiliği de kötülüğü de kendisine aittir. Hz. Muhammed (S.A.V.) zamanında kadın, toplum hayatından kendisini soyutlamamış bizzat kendi haklarını kendisi koruyan, şahsiyet sahibi bir varlık olduğunun bilinci ile hareket etmiştir. Yeri geldikçe de erkeklerle eşit haklarda bulduklarını kabul

ettirmek için girişimlerde bulunmuşlardır. Ayrıca bu konuyla ilgili olarak ayette şöyle buyrulmaktadır:

“Ey Peygamber! Mümin kadınlar sana gelip, Allah’a hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocukların öldürmemek, başkasının çocuklarını sahiplenerek kocasına ait olduğunu ileri sürmemek, iyi ve doğru olan hususlarda sana karşı gelmemek üzere sana biat etmek isterlerse onların biatlerini kabul et, Allah’tan onları bağışlamalarını iste. Şüphesiz Allah çok affedici ve bağışlayıcıdır.” (Mümtehine, 60/12).

İslam dini evlilik konusunda da kadının düşüncelerine ve fikirlerine önem vermektedir. Kadının onayını istemektedir. Kadın istemediği bir erkekle evlendirilememektedir. Böyle bir evlilik dinen yapılamamaktadır. Kadının onayı alınmadan yapılan evlilikleri Hz. Muhammed (S.A.V.) bozmuştur. Ayrıca kadının onayı alınarak yapılan evliliğin devamı sırasında ortaya çıkan ve evliliği çekilemez hale getiren sebepler yüzünden kadın kocasından ayrılma isteğinde bulunabilmektedir. Hz. Muhammed (a.s.), bu konuda kadınların görüşleri kendi görüşleriyle uyuşmasa da onların görüşlerini tercih etmiştir (Sofuoğlu, 2004: 91, c:4).

Kadınların siyasi konularda görüş beyan etme ve yönetime katılma hakkına sahip oldukları İslam’ın ilk devrindeki uygulamalarda görülmektedir. Kadının politik konularda görüş beyan etmesinde bir engel yoktur. Hz. Muhammed (a.s.) siyasi konular da dahil olmak üzere, hanımlarının zaman zaman görüşlerini, eleştirilerini ve tavsiyelerini kabul etmiştir (Sofuoğlu, 2004: 97, c:4).

Hz. Ömer’in vefatından sonra halife seçimi ile görevlendirilen Abdurrahman Bin Avf, Medine halkının fikirlerine başvurmuştur. Başvurulanlar arasında bazı kadınlar da bulunmaktadır (Topaloğlu, 1988: 280).

Kişinin herhangi bir konuda fikir sahibi olması, onun bilgili ve tecrübeli olduğunu göstermektedir. Kadının eğitim-öğretimi konusunda erkeklerden farkı bulunmadığına göre bilgisi ve tecrübesiyle temayüz etmiş bir kadın politik konular da dahil her konuda fikir beyan edebilmektedir. (Aktan, 1996: 261). Ayrıca kadının politikada aktif olmasını engelleyecek cinsiyetinden kaynaklanan bir ehliyetsizliği söz konusu değildir. Kadın, politik faaliyetlere aktif olarak katılabilmekte, yerel ve genel seçimlerde aday olabilmektedir (Aktan, 1996: 262).

İslam, kadını gerektiği zaman kendini savunacak ve erkeklerin görüşlerinin yanlışlıklarını ortaya koyabilecek seviyeye getirmektedir. Toplumun en küçük yapı

taşı olma durumundaki ailenin temelini oluşturan kadının, ailenin sağlam temeller üzerine oturtulmasındaki rolü çok büyüktür. İslam kadını aile noktasında mübarek ve şerefli kılmaktadır. Avrupa hukuku yakın zamana kadar kadını, yukarıda saydığımız haklardan mahrum etmekteyken, İslam'ın kadına verdiği bu hakları, Avrupalı kadın oniki asır sonra elde edebilmektedir.

Daha önceden belirtildiği gibi dinlerin somut içeriğinde yansıyan nesnel anlamı ele alarak dinsel ideolojinin farklı tarihsel ve toplumsal koşullarda farklı biçimlerde etkilenebileceğini ve dolayısıyla değişik uygulamalara yol açabileceğini göz ardı etmemek gerekmektedir. Ayrıca din teoride ve pratikte farklı olabilmektedir. Yani farklı toplumsal ve tarihsel bağlamlarda insanlar tarafından hem algılanışı hem de uygulanışı farklı olabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında İslam'ın teoride ve tebliğinin ilk yıllarında kadına verdiği değeri, sonraki dönemlerde görebilmek pek de mümkün görünmemektedir.

Yorum geleneğinde Kur'an'ın özüyle, genel ilkeleri ve bütünlüğüyle çelişen kadın karşıtı görüşlerin varlığı dikkat çekmektedir. Yorumlarda özerk, bağımsız, hak ve sorumlulukları olan saygın insan varlığını yitirerek erkeğe bağımlı, bireyin sosyal haklarında yoksun, tek görevi erkeğe itaatten ibaret olan, adeta bir köle durumuna getirilen kadının Kur'an'ın bakışından yoksun, ötekileştirilmiş kimliğine rastlanmaktadır. Halbuki İslam'ın ilk dönemlerinde bu uygulama olmamasına karşı daha sonraları bu şekilde anlayışlar ortaya çıkmaktadır.

İslam kültüründe, kadının bedenle ve bedensel arzusuyla özdeşleştirilerek fitne yaratma özelliğinin bulunduğu varsayılması onun toplumsal olarak denetlenmesini de beraberinde getirmektedir (Berktay, 2006: 11).

Yine kadınlarla alakalı olarak Kur'an'ın ruhuna ve İslam peygamberi Hz. Muhammed (a.s.)'in söylemine tamamen zıt düşen bir anlayışta hadisler uydurulduğu bilinmektedir. Bu hadislerden bazıları ise şunlardır:

“Kadınları Allah-u Teala geride bıraktığı gibi siz de geride bırakın.”,
“Kadınlara itaat nedamettir.”, *“ Kadınlara akılları şehvetlerindedir.”*, *“ Kadınlara danışmak lazım ve dediklerinin aksini yapmak lazım”*, *“Cehenneme baktım, içindekilerin çoğunun kadın olduğunu gördüm.”* , *“Eğer bir insanın, diğer bir insana secde etmesini buyuracak olsaydım, kadına, kocasına secde etmesini emrederdim.”* (Gürhan, 2010: 76).

Görüldüğü gibi İslam Peygamberi Hz. Muhammed (S.A.V.)'e atfedilen hadislerde içerik olarak Peygamber (a.s.)'in yaşamıyla ve hayat felsefesiyle hiç de örtüşmeyen söz ve uygulamalar yer almaktadır. Bu sözler ve uygulamalar, İslam'ın ruhuyla da örtüşmemektedir. İslam kadına hiçbir dinin vermediği önemi vermekte, onu şeytan, zehirli yılan, cadı gibi tanımlamalardan uzak tutarak öncelikle insan olduğunu vurgulayarak toplum hayatına katmaktadır. Her konuda kadına söz hakkı vermektedir. Bunu da ilk dönem uygulamalarında açıkça görmek mümkündür. Ancak daha sonraki erkek egemen toplumların baskınlığıyla kadına yöneltilen uygulamaların İslami gibi gösterilmesi ve din adına meşrulaştırılması da çok yanlış olacaktır.

2.2.4. Dindarlık Ve Şiddet

İslam dini, kadına büyük bir değer vermekte, ona gerçekten hürriyet ve özgürlük getirmektedir. İnanma, ibadet etme, akit yapma, topluma hizmet etme hak ve özgürlüğünü kadınlara kelimenin tam anlamıyla İslam dininin getirdiği bilinmektedir.

İslam, insanlığın kadın lehine kazanımlar elde etmesinin önünü tıkamamakta, insanlığın hayrına çalışanları en hayırlı insanlar diye tanımlamaktadır. İslam, kadına sadece belli bir çağa ait haklar vermemekte, tam aksine kadını tüm çağlar boyunca üstün ve kâmil kılacak eskimeyen ve hiç sona ermeyen haklar vermekte, onu özgürlüklerle donatmakta, aynı zamanda sorumlu tutmaktadır. Hak söz konusu olan her noktada İslam, kadını erkek ile eşit kılmakta, bu konuda herhangi bir ayırım ya da haksızlık yapmamaktadır.

Tarihte ve günümüzde eğer ayırım ya da haksızlıklar olmuşsa bu İslam'dan değil, toplumun geleneklerinden, insanların kendi anlayışlarından kaynaklanmaktadır. Çünkü İslam'ı kabul eden birçok toplum, dini yaşayışlarına, kendi geleneklerini de taşımaktadır. Hatta erkekleri ilgilendiren bazı konularda örfler dinden daha baskın çıkmaktadır.

Kur'an-ı Kerim, kadınlar için onları erkeklerin bir örtüsü kabul edip onlarla aynı haklara sahip olan, bazı yönlerden farklılıkları olmasına rağmen fiziksel üstünlüğü hukuksal üstünlüğe dönüştürmeden, hayatı beraberce kavrayıp yaşayabileceğimiz diğer yarımız olarak, yani eşimiz olarak kabul etmemizi emretmekte, şiddeti çağrıştıracak davranışlardan uzak durup yapılan hatalar varsa

hukukun kapısını çalmanın dışında herhangi bir mekanizmayı harekete geçirmemeyi, töreye kurban vermeye varacak kadar işi çığırından çıkartmamayı bir insanlık ve bir Müslümanlık gereği görmemizi istemektedir.

2.2.5. Kadına Karşı Şiddete Dinin Pozitif ve Negatif Etkileri

İnsanlık tarihinin bilinen en eski dönemlerinden itibaren, insanın hak ve hukukunu belirleyen tarafın erkekler olduğu bilinmektedir. Erkek, sahip olduğu fiziki güç ve kuvveti yanlış algılamış, çocukları, kadınları ve hakları başkaları tarafından belirlenen diğer erkekleri tarih boyu ikinci derece varlıklar olarak görmeye kendisini yetkili saymış ve bu doğrultuda davranır olmuştur.

Kadına bakışın da içinde bulunduğu genel olarak insana bakış noktasında İslam dininin asıl kaynağı olan Kur'an-ı Kerim'in ve daha önceki ilahi kitapların gönderilme nedeninin, insana yine insan tarafından reva görülen haksızlıkların ortadan kaldırılmasını sağlamak, insanın iman ve ahlakını tamamlayarak sosyal hayata uyumunu sağlamak olduğu bir gerçektir. Hz. Peygamber (a.s.)'in yaşadığı dönemde Müslüman olan Araplardan başlayarak daha sonraki dönemlerde Müslüman olan kavimler de dahil, hemen hemen herkeste, önceden benimsemiş olduğu din ve örflerin etkisi görülmektedir. İslam'ın kadına kazandırdığı hakların büyük çoğunluğunun eski örf veya dinlerin etkisiyle peyderpey onlardan geri alındığı, kadın hakları noktasında ilerleme değil, gerilemeler yaşandığı bilinmektedir.

Gelenek-görenek, örf-adet vs. kabul ve uygulamaları bütünüyle reddetmek elbette hatalı bir tutum olacaktır; ancak onları sorgulamadan din haline getirmek çok daha hatalı olacaktır. Yüce Allah, Kur'an'da çok önemli ilkeleri eksik bırakmadan başka kaynaklardan medet ummaya fırsat vermeden dinini tamamlamıştır. Töre denen uygulamalar da, dinin eksik bıraktığı zannedilen alanlarda kendini göstermekte ve büyük oranda dinin yerine konabilmektedir. Aslında töre, din adına Kur'an'dan uzak oluşu, medeniyet adına da hukuk tanımazlığı ifade etmektedir.

Kuşkusuz kadına yönelik şiddet, sadece inananlar arasında değil, inanmayanlarda da vardır. Ancak inananlar, inançları gereğini yerine getirmek ve hata yapmamak durumundadır. Bu itibarla hiçbir olayın haklı gösteremeyeceği kadına yönelik ayırım ve şiddet konusunda Kur'an'ı referans alarak onun dediklerini doğru anlamak en doğru olandır.

Müslümanlar dinin, hakkında bilgi verdiği, prensipler belirlediği her konuda olduğu gibi kadına yönelik konularda da öncelikle Kur'an'a bakmaktadırlar. Çünkü Kur'an, insanları karanlıklardan aydınlığa çıkartmak için gönderilmiş bir kitap olarak bilinmektedir. Bu misyonuyla Kur'an, insanları bilgi konusunda cehaletin, inanç konusunda küfür, nifak ve şirkin, yanlış gelenek noktasında da törenin karanlıklarından aklın, bilginin, tevhidin ve hukukun aydınlığına çıkarmayı gönderilişine ilke edinmiş olmakla bizlere tanıtılmaktadır (Okuyan, 2007: 95-97).

İnsanlığın, kadına yönelik davranış geçmişinde hiç de temiz sayfalarla sahip olmadığı bilinmektedir. Özellikle cahiliye döneminde kız çocukların öldürülmesi ahlaksızlığı ve zulmü karşısında Allah (c.c.), insanların cinsiyetini belirleme yetkisinin kendisinde bulunduğunu beyan etmektedir (Al-i İmran, 3/6). Başka bir ayette de tüm mülkün sahibinin kendisi olduğunu, dilediğini yaratabileceğini ifadeden sonra sözü cinsiyete getirmektedir (Şura, 42/49-50). Cinsiyetin ilki burada kadın olarak belirlenmektedir. Kuşkusuz bu ifadenin diğer çeşidi, yani erkeğin önce zikredildiği yerler de Kur'an-ı Kerim'de vardır (Hucurat, 49/13).

Bir şeyin adının önce zikredilmesi elbette herhangi bir üstünlüğün ifadesi gibi algılanmamaktadır. Ancak Şura Suresi 49. ayette ifade edildiği gibi insana çocuk lütfedilmesinde önce kızın, sonra erkeğin anılması, ona verilen değer anlamında oldukça manidardır. İnsanın, kendisinin belirlemediği bir cinsiyeti diğerine karşı bir üstünlük gibi göstermesine karşı bu tür kullanımları hatırlatmak bazen gerekli ve etkili olabilmektedir.

Dişilik de erkeklik de Allah (c.c.)'m birer lütfudur; biri diğerine göre üstünlük ifade etmez; aksi takdirde haksızlık edilmiş olur. Demek ki insan, kendi cinsiyetini belirleme hakkına sahip olmadığı için cinsler de hukuken birbirlerine üstün değil, ailede veya sosyal hayatta birbirlerinin eşleri kabul edilmektedir.

Kur'an'da canlılığın kaynağı su olarak belirlenmekte, dolayısıyla ilk insanın yaratılışının da su ile başladığı anlaşılmaktadır (Furkan 25/54; Enbiya 21/30). İnsanın yaratılışından söz eden ayetlere bakıldığında suyun dışında toprak (Al-i İmran 3/59, Hacc 22/5, Rum 30/20), çamur (Araf 7/12, Secde 32/7), yapışkan çamur (Saffat 37/11), kupkuru çamur (Hicr 15/28), özlü kara balçık (Hicr 15/26) ve pişmiş çamurdan (Rahman 55/14) yaratıldığından, bu arada ona Yüce Allah (c.c.)'m ruh üflediğinden (Secde 32/9, Sad 38/72) söz edildiği görülmektedir.

Kur'an, ilk insanın işte bu aşamalardan sonra ve bunların sonucu olarak ilk cevherden, yani nefs-i vahideden (Nisa, 4/1, En'am, 6/98), nutfeden (Hacc, 22/5, Fatır, 35/11, Kıyamet, 75/38), bugünkü bilimsel ifadesiyle zigottan yaratıldığını, bu ilk aşamadan sonra alaktan (Hacc, 22/5, Alak, 96/2), nutfe-i emşacdan (İnsan, 76/2), yani cenin veya embriyodan yaratıldığını açıkça ifade etmektedir.

Bütün bu aşamalara işaret etmesi bakımından "*Yarattığı herşeyi güzel yapan ve insanı da yaratmaya çamurdan başlayan O'dur*" (Secde, 32/7) ayetinde ifade edilen husus ile "*O, sizi aşama aşama yarattı*" (Nuh, 71/14) ifadesi, insanın yaratılış sürecinde çeşitli aşamaların yaşandığını açıkça göstermektedir (Hacc, 22/5).

Kur'an'da söz konusu ayetlerde yaratılıştan söz edilmekte, cinsiyete dair bilgi veya ayrıntı zikredilmemektedir. Bu gerçeğe rağmen Hz. Adem (a.s.)'in ve eşinin yaratılışı konusunda kaynaklarda Kur'an'ın bu anlatımına uygun olmayan çeşitli bilgilere de rastlanmaktadır. Bu bağlamda öne çıkan rivayete göre; "*Kadınlara hayır tavsiye ediniz. Çünkü kadın, eğri kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Kaburğanın en eğri yeri en tepesidir. Onu düzeltmeye çalışırsan kırarsın; olduğu gibi bırakırsan eğriliği devam eder. Kadınlara iyi davranın.*" denilerek kadının erkeğin bir parçası olarak yaratıldığından bahsedilmektedir. Bu rivayet şayet sahih ise burada ne Hz. Adem (a.s.)'den ne de eşi Hz. Havva (a.s.)'dan bahis vardır. Burada sadece kadının kırılabilirliğine, nezaket, hassaslık ve duygusallığına işaret edildiği düşünülmektedir (Sofuoğlu, 2004: 92, c:4).

Başka bir rivayette ise kadının ege kemiğine benzediğinden, dorultulmaya çalışılırsa kırılabileceğinden söz edilmektedir. Bu rivayetten anlaşılıyor ki kadının yaratılışıyla ilgili sözlerin bir bölümü onu açıkça aşağılamakta, onun düzeltilemez bir yapıda olduğunu ortaya koymaktadır. Eğer kadın düzeltilemeyecek bir yapıda yaratılmışsa onu düzeltmeye çalışmanın da, ona hayır tavsiye etmenin de bir anlamı olmayacağı ifade edilmektedir. Ayrıca Yüce Allah'ın eğri yarattığına inanılan kadını düzeltmeye çalışmak, Allah (c.c.)'in iradesine müdahale anlamına gelmektedir (Sofuoğlu, 2004: 92, c:4).

Bir konuda rivayetler çeşitlilik arz ediyorsa ilgili rivayetlerden hangisinin doğru olduğunu belirlemede daha üst bir kanyağa müracaat etmenin zorunluluğu ortadadır. İslam konusunda tek ve en sahih kaynak Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an, yukarıda belirttiğimiz üzere nesnel olarak erkeğin de kadının da aynı cevherden yaratıldığını söylemektedir. Nisa suresi 1. ayetteki nefs-i vahidenin insan türünün

bütününü ve cevherini ifade ettiğini belirten bazı alimler, Yüce Allah (c.c.)'ın insanları aynı cevherden yaratmış olduğunu, eşlerin de aynı cevherden yaratıldığını, bu ifadenin erkek ve kadın bütün insanların eşitliğini vurguladığını ve kadının, erkeğin eğe kemiğinden yaratıldığı iddiasının Kur'an'da yeri olmadığını belirtmektedirler.

Muhiddin-i Arabi hazretlerinin Fusus'ül Hikem (Hikmetlerin Özü) eserinde 18. Fass da Hz. Peygamber (S.A.V.)'in; *“Sizin dünyanızdan bana üç şey sevdirdi. Önce Kadın (Nisa), güzel koku (tib) ve sonra da namaz (salat) onun gözüniün ışığı kılındı”* sözü hatırlatılarak Hz. Peygamber (S.A.V.)'in kadını namazdan önce zikretmiş olmasına dikkat çekilerek Hz. Muhammed (S.A.V.)'in kadınlara karşı hoşgörülü olduğu, bunun da İslam inancından ve Allah'ın yarattığı her şeye muhabbet beslemek gerektiği inancından kaynaklandığı şu sözleri ile belirtilmektedir;

“Allah kendi sureti üzere olan kimseyi sevmekle beraber ona da kadını sevdirdi. (...) Bu suretle kendi kadınına olan sevgisini bile Allah'a nispet etti. Çünkü Hz. Peygamber kadın sevgisini, Allah'ın kendi sureti üzere olan mahlukuna muhabbeti gibi ilahi ahlaka uymak için dilemiştir.” (Yavuz, 2009: 219).

Ayrıca Hz. Peygamber (a.s.)'in bu hadisinde kadın bu dünyada kendisine sevdiren üç şeyden ilki olmakla kalmamakta aynı zamanda kadını erkek üzerinde de galip kılmaktadır. Bununla ilgili Muhiddin-i Arabi hazretleri şöyle devam etmektedir;

“Burada Hz. Peygamber kadına olan sevgisini kendi nefsi ile tercih ve ihtiyar etmemiş olduğunu kast ile, bu manaya riayet için kaide dışına çıkmıştır. (...) İşte bundan dolayı hadiste müennes sıygasiyle (kipiyle) selas kelimesini kullanmakla (yani Arapça'da dişil kip kullanmakla), müennesi müzekker üzerine tercih suratiyle kaide dışı olarak taglib etti (galip getirdi).”

Yani Arapça dil kurallarına göre eril kip yerine dişil kip kullanarak kadının erkeğe üstünlüğünü vurgulamıştır. Daha da önemlisi, İbn-i Arabi'nin yorumudur:

“Hadiste geçen üç kelimedden ilki olan nisa (kadın) ile sonuncusu olan salat kelimeleri dişil, yani müennestir. İkinci kelime olan tib ise erildir (müzekker). İkisinin arasındaki tib kelimesi hak ile nisa arasında vücudda (varlıkta) erkek gibidir. Çünkü erkek kendisini sureti üzre zahir kılan hak ile kendisinden meydana gelen nisa arasında müşterek bir derecedir. Şu halde

erkek iki müennesten meydana gelmiştir. ...tib (güzel koku) bu iki kelime arasında kendisinden mevcut olduğu zat ile kendi benliğinden meydana gelen Havva arasında, Adem gibi müzekkerdir. Şu halde sen hangi mezhepten olmak istersen ol, ancak te'nis'in daima daha önce geldiğini görürsün, hatta alemin vücudunda Hakk'ı illet (sebe) sayan felsefe ehli nazarında da böyledir. Çünkü illet kelimesi de müennestir.” (Yavuz, 2009: 219-221).

Tevbe suresi 71. ayette ; “Mümin erkekler ve mümin kadınlar birbirlerinin dost ve yardımcılarıdır. Onlar hep iyi ve doğru olanın yayılması kötü ve zararlı olanın da ortadan kalkması için uğraşırlar” buyurularak erkek ve kadın eşitliğinden bahsedilmektedir (Tevbe, 9/71). Özetle İslam'da kadın-erkek ayırımından veya birinin diğerine üstünlüğünden bahsedilmemekte, yaratılanların Yaratan katında eşit oldukları vurgulanmaktadır.

2.2.6. Aile İçi Şiddet Olgusu ve İslam

Aile içi şiddet olgusunun İslam ve diğer semavi dinlerde nasıl ele alındığı ayrı birer araştırma konusu olabilecek konular olmasına karşın, konunun dini boyutunu açıklamak amacıyla, İslam'ın aile içi şiddete yönelik yaklaşımına, yalnızca Kur'an-ı Kerim, hadisi şerifler ve fıkıh literatürünün darp meselesini ele alış biçimi çerçevesinde değinilecektir. İslam'ın aile içi şiddet yaklaşımını anlayabilmek için öncelikle Kur'an-ı Kerim'in aile içi şiddete bakışını ele almak uygun olacaktır.

İslam'ın aile içi şiddete bakışını anlayabilmek için öncelikle Kur'an Kerim'in bu konuyla ilgili bakışına değinmekte yarar vardır. Kur'an-ı Kerim'in aile içi şiddet konusundaki yaklaşımını anlayabilmek temelde Ku'ran'ın kadına ve evliliğe bakışını anlayabilmekten geçmektedir.

Fakat İslam'ın aile içi şiddete bakışında yine İslam'ın saldırganlık ve şiddet kavramının salt kendisine olan bakışıyla doğru orantılı sayılabilecek bir bakış açısıdır, şöyle ki Kur'an ve sünnet asla saldırganlığı ve şiddeti onamamakta, bireye içinde duyduğu şiddeti yenmenin yollarını öğretmekte ve öfkelerini yenenleri öven pek çok ifadeyle mevcut tutumunu pekiştirmektedir.

Bir ayette; “Onlar bollukta ve darlıkta sarf ederler, öfkelerini yenerler, insanların kusurlarına affederler. Allah iyilik yapanları sever.” (Al-i İmran, 3/134) buyurularak öfkelerini yenenlerin nasıl ilahi affa maruz olacakları vurgulanmaktadır.

Bir başka ayet; “öfkelendiği zaman bağışlayanlar” (Şura, 42/37) diyerek yine öfkeyi yenmeyi övgüye layık bir tutum olarak anlatmaktadır.

İslam asla intikamcı, ikinci bir tutumu uygun görmemiştir. Bu itibarla önce Allah (c.c.)'in evliliğin temeli olan sevgi ve aşk ile ilgili anlatışına bakmak yerinde olacaktır. Kur'an-ı Kerim'de Allah (c.c.), *“İçinizden kendileriyle huzura kavuşacağınız eşler yaratıp, aranızda sevgi ve rahmet var etmesi O'nun varlığının belgelerindendir. Bunlarda düşünen bir toplum için dersler vardır”* (Rum, 30/21) buyurmaktadır.

Bu ayette Allah (c.c.), aşkın kendi yaratığı ve insanlara lütfettiği, bağışladığı bir his olduğunu ve bu hissin yaratılmasında kendi varlığından deliller olduğunu söylemektedir. Böylece Allah (c.c.), evlenen eşler arasında sevgiyi yaratacağını belirtmektedir. Bu ayet eşlere iyi geçinmeyi, iyi bir yolla evlenmeyi, barış ve sevgi içinde yaşamayı ve geçinmeyi buyuran yani iyiliği tavsiye eden aşağıdaki ayet ile birlikte açıklanırsa daha iyi anlaşılacaktır.

“Ey inananlar! Kadınlara zorla mirasçı olmanız helal değildir. Apaçık edepsizlik yapmadıkça, onlara verdiğinizin bir kısmını geri almak için onları sıkıştırmayın. Onlarla iyi geçinin. Eğer onlardan hoşlanmıyorsanız, hoşlanmadığınız bir şeyi Allah sizin için hayırlı kılmış olabilir. Eğer bir eşin yerine başka bir eş almak isterseniz; birincisine bir yük altın vermiş olsanız bile ondan bir şey almayın. O'nu iftira ederek ve açık bir günah işleyerek mi alacaksınız? O'nu nasıl alırsınız ki, birbirinizle kaynaşmıştınız ve kadınlar da sizden sağlam güvence almıştı.” (Nisa, 4/19).

Bu ayetin içeriğine dikkatle bakılacak olursa görülecektir ki, ayette erkeklere elleri altındaki kadınlardan yani evli oldukları kadınlardan hoşlanmasalar bile onların hoşlanmadıkları niteliklerde Allah (c.c.)'in onlar için hayırlı kıldığı pek çok nimet olabileceği söylenmektedir. Ayrıca ayette erkeklere boşanma durumunda hanımlarına verdikleri mehirleri geri almaya kalkışmamalarını bunun da ötesinde kadınların mallarına konmak için onlarla zorla evlenmeye kalkışmamalarını yani kadınların mallarına göz dikmemelerini öğütlenmektedir.

İyi geçinmeyi emreden bu ayetlerden farklı olarak ayrıca Allah (c.c.), Kur'an-ı Kerim'de kız çocuklarını öldürmeyi kadınların hayatına kast edecek fillerde bulunmayı kesinlikle yasaklamaktadır. Bu anlamda Allah (c.c.)'in gerek kadın gerek erkek insan yaşamına ne denli kıymet verdiği ve cahiliye devri Araplarının kız çocuklarını daha büyümeden onları öldürme gelenekleri ile ilgili tespitlerine bu geleneği nasıl kınadığına dikkat çekmek gerekmektedir.

Allah (c.c.), ayette kız çocuklarını diri gömen anlayışı kınamakta ve bu anlayışı ortadan kaldırmak istemektedir ve nitekim İslam'ın yayıldığı sonraki süreçte kız çocukları diri diri gömülme kurtulmaktadır. Diğer ayetlerde de bu durum şu şekilde ifade bulmaktadır;

“Yoksulluk korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin. Sizi de onları da biz rızıklandırıyoruz. Doğrusu onları öldürmek büyük günahdır.” (İsra, 17/31).

“Beyinsizlikleri yüzünden, körü körüne çocuklarını öldürenler ve Allah'ın kendilerine verdiği rızıkları Allah'a iftira ederek haram sayanlar kaybetmişlerdir. Onlar yollarını şaşırmışlardır; doğru yolda değillerdir.” (Enam, 6/140).

“Göklerin ve yerin hükümranlığı Allah'ındır, dilediğini yaratır. O dilediğine kız çocuk, dilediğine de erkek çocuk verir; yahut hem kız hem erkek çocuk verir, dilediğini de kısır bırakır. O bilendir, her şeye gücü yetendir.” (Şura, 42/49-50).

“Mallarınızın ve çocuklarınızın bir sınama vesilesi olduğunu ve büyük ödülün Allah katında olduğunu bilin.” (Enfal, 8/28).

Allah (c.c.) evi geçindirmeyi, nafaka yükümlülüğünü gerek boşanma öncesinde gerek boşanma sırasında erkeğe yüklemekte ve kadınların mallarını haksız yere yemeyi yasaklamaktadır, ayrıca erkeklere evlilik öncesinde çoğunlukla maddi bazen de kadın isterse şayet manevi bir şeyler vererek kadını taltif etmesini emretmektedir. Bu durum ayetlerde şu şekilde açıklanmaktadır;

“Boşadığımız kadınları gücünüze göre kendi oturduğunuz yerde oturtun. Onları sıkıntıya sokmak için zarar vermeye kalkışmayın. Şayet gebe iseler doğum yapıncaya kadar geçimlerini sağlayın. Çocuğu sizin için emzirirlerse onlara ücretlerini ödeyin; aranızda uygun bir şekilde anlaşın; eğer güçlükle karşılaşsanız çocuğu başka bir kadın emzirebilir.” (Talak, 65/6).

“Yetimlere mallarını verin ve temiz olanı pis olan ile değış tokuş etmeyin. Onların mallarını kendi mallarınıza katarak yemeyin; çünkü bu büyük bir suçtur. Yetimlere karşı haksızlık etmekten korkarsanız, beğendiğiniz kadınlarla ikişer, üçer, dörder evlenin. Eğer bunlar arasında adalet yapamayacağınızdan korkarsanız, o zaman bir tane veya sahip olduklarınız yeter. Adaletsizlik yapmamanız için en uygun olanı budur.” (Nisa, 4/2-3).

“Kadınlara mehirlerini hoşlukla verin. Eğer kadınlar gönüllü olarak ondan size bir şey bağışlarsa, onu gönül rahatlığıyla ve afiyetle yeyin.” (Nisa, 4/4).

“Böyle kadınlara üstü kapalı bir şekilde evlenme önermenizde veya gönlünüzde onu saklı tutmanızda size sorumluluk yoktur. Allah onları anacağınızı bilir. Ancak töreye uygun söz söylemenin dışında, onlarla gizlice buluşmak üzere söz vermeyin. Kesin süre sona ermeden nikah akdine kalkışmayın. Gönlünüzde olanı Allah’ın bildiğini bilin ve ondan çekinin. Allah’ın çok bağışlayıcı ve halim olduğunu bilin.” (Bakara, 2/235).

Ayrıca Kur’an-ı Kerim şayet bu mehrin miktarı oldukça yüklü ise boşanma durumunda bu paranın alınıp alınmayacağına ve farklı durumlarda ne yapılacağına ilişkin pek çok farklı hüküm içermektedir (Bakara, 2/236-237-240-241).

Şayet eşler arasında eşlerin bir arada yaşamasını imkansız kılacak derecede şiddetli bir geçimsizlik varsa, Allah (c.c.) bu evliliklerin her iki tarafında aleyhine olmak üzere sürdürülmesinden yana da değildir; bir erkeğin kadına zarar vermek amacıyla herhangi bir kadını zorla nikahında tutmaması gerektiğini de Allah (c.c.) açıkça belirtmekte ve bu anlamda erkeklerin sırf sosyal ve biyolojik açıdan daha güçlü bir statüleri olduğu için bu statüyü kullanarak kadınlara zulmetmelerini de yasaklamakta ve bunun kendi katında kötü ve nahoş bir durum olduğunu da açıklamaktadır.

“Kadınları boşadığınızda bekleme sürelerini bitirince onları ya iyilikle tutun ya da iyilikle yol verin. Haklarına tecavüz etmek ve zarar vermek amacıyla onları tutmayın. Bunu kim yaparsa kendine yazık etmiş olur. Allah’ın ayetlerini alaya almayın. Allah’ın size olan nimetini, öğüt vermek üzere size indirdiği Kitabı ve hikmeti hatırlayın. Allah’a saygılı olun ve Allah’ın her şeyi bildiğini bilin.” (Bakara, 2/231).

Böylece boşanma Allah (c.c.)’ın katında iyilikle olmalıdır, sırf evlilik devam etsin diye eşlerin birbirine zulmetmesi de yanlış karşılanmaktadır. Ancak aşağıda zikredilen Nisa suresi 34. ayette Kur’an’ın baştan beri ortaya koyduğu kadınlara iyi muameleyi emreden ve şiddeti yeren ayet ve hadislerle çelişiyor gibi görünse de gerçekte böyle bir çelişki mevcut değildir.

“Sorumsuz davranmasından korktuğunuz kadınlara öğüt verin, yataklarından ayrılın ve onlara vurun. Eğer size itaat ederlerse aleyhlerine başka bir yol aramayın. Allah yücedir, uludur. Eğer eşlerin aralarının açılmasından korkarsanız erkeğin ailesinden bir hakem ve kadının ailesinden bir hakem gönderin. Eğer onlar düzeltmek isterlerse, Allah aralarını bulur. Allah bilendir, haberdardır.” (Nisa 4/34).

İslam'ın genel emirleriyle bu ayet arasında çelişki bulunmamaktadır, çünkü, ayetin sebebi nüzulü ve ayetteki bütün detaylar dikkate alındığında görülmektedir ki; Cahiliye toplumunda zaten var olan kadın dövme fiiline bu ayetle aslında bir sınırlama getirilmek istenmektedir. Fakat şahsi yorumlar yapmadan önce ayetin sebebi nüzulüne ve konuyla ilgili hadislere dikkatle bakmak gerekmektedir. Bu ayetin özellikle araştırmanın sosyolojik bir çalışma olması sebebiyle uygulamada yani fıkıh literatüründe nasıl uygulandığını anlamaya çalışmadan önce ayetin sebebi nüzulüne bakmak yerinde bir tutum olacaktır.

Eğer Allah (c.c), erkeğin kadını dövdüğü anda kadının da erkeği dövülebileceğine dair bir emir indirmiş olsaydı burada şiddete karşı şiddeti meşrulaştırmış olacak ve böylece sosyal sahada şiddete karşı şiddet meşru olmuş olacaktır. Hem de Allah kelamı vasıtasıyla bu meşruluk sağlanmış olacaktır. Ancak burada Hz. Peygamber (a.s)'in bu ayeti kendi hayatında uygulayıp uygulamadığı veya kadınların dövülmesine ilişkin tutumunun ne olduğu önem kazanmaktadır.

Hz. Peygamber (S.A.V.) kadınların dövülmesi ile ilgili şöyle buyurmaktadır;

“[...] Kadınlar konusunda söz dinlerseniz iyi olur; onlar yanınızda yardımcılarınızdır. Onlara karşı başka yetkiniz yoktur, açık bir fahişelik yapmış olarak gelirlerse başka. Eğer onu yapmışlarsa yataklarında yalnız bırakın ve onları dövün. Eğer size boyun eğlerse onlara karşı başka bir yol aramayın. Sizin karılarınızın üzerinde hakkınız, karılarınızın sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin karılarınız üzerindeki hakkınız, hoşlanmadığınız bir kişiye serginizi çiğnetmemeleri, onları evlerinize sokmamalarıdır. Bakın, onların sizdeki hakları, onları giyindirme ve yedirme hususunda iyi davranmanızdır.”
(Sofuoğlu, 2004: 95, c:4).

Bir rivayete göre Hz. Ömer (r.a.)'in; *“Ey Kureyşliler, erkeklerimiz kadınlarına hakimdi. Medine'ye geldiğimizde, onların kadınlarının erkeklerine hakim olduğunu gördük. Kadınlarımız onların kadınları ile içli dışlı oldular. Bundan dolayı da kocalarına karşı serkeşlik edip başkaldırdılar”* diyerek serzenişte bulunduğu ve Hz. Peygamber (a.s.)'in yanına gelip, *“Kadınlar kocalarına başkaldırıyorlar”*, dediği, Hz. Peygamber (a.s.)'in de kadınları dövmeye müsaade ettiği rivayet edilmektedir. Daha sonra Hz. Peygamber (a.s.)'in hanımlarının odalarının etrafında kocalarından şikâyet eden bir çok kadın görünmeye başladığı, bunun üzerine Hz. Peygamber (a.s.), *“Yemin olsun ki, bütün gece Muhammed ailesinin etrafında, her biri kocasını şikâyet eden yetmişkadın dönüp dolaştı.*

Halbuki o kadınlarını dövenler dövmeyenlerden hayırlı değildir, fakat siz bunu göremezsiniz.” dediği rivayet edilmektedir (Sofuoğlu, 2004: 102, c:4).

Böylece Hz. Peygamber (a.s.) karılarını dövenlerin hayırlı insanlar olmadıklarını açıkça belirtmektedir. Kadın dövmenin iyi bir tutum olmadığını Peygamber (a.s.)’in ağzından dile getirilmesinin de ötesinde kadınların topluca Allah Resulü (a.s.)’nün evinin etrafını çevirmesi belki de tarihte ilk defa görülen kadınların toplu halde bir isyanı olarak algılanmaktadır. Bu da Asr-ı Saadet dönemi kadınlarının kendi hak ve hürriyetlerinin bilincinde ve bunları talep eden kadınlar olduklarını ve taleplerine Peygamber (a.s.) merciinde karşılık bulduklarını açıkça göstermektedir.

Hz. Peygamber (a.s.) rivayet edilen hadislerde kadınların dövülmesine karşı çıkmaktadır; *“Kadınlarınızı dövmeyin.”* , *“Sizden biriniz gece beraber olacağı eşini köleye vurur gibi dövmesin.”* (Sofuoğlu, 2004: 96, c:4).

Bu hadislerde Allah Resulü (S.A.V.) kadın dövmemeyi emretmekte ve kadınların kocalarını kadını köleyi döver gibi dövüp de nasıl olup ta gece o kadınlarla beraber olabildiklerini anlayamadığını dile getirmektedir.

Süleyman Ateş ise bu konuda şöyle demektedir:

“Nüşuz: Yükselmek başkaldırmak, hırçınlık etmek demektir. Kocasına itaat eden kadınlar yanında kocasının sözünü dinlemeyen, devamlıdırıdırıyla evde huzur diye bir şey bırakmayan kadınlar da vardır. İşte ayetin ikinci şıkında Yüce Allah, böyle huysuzluk eden kadınlarıda eğitip yola getirmenin metodunu göstermektedir.” (Ateş, 2000: 276, c:2).

Ancak ayette ifade edilen vurmak fiili kadına yönelik şiddeti ifade etmemektedir, bu vücut üzerinde iz bırakacak, hasar meydana getirecek tarzda bir dövme olarak görülmemektedir (Yaman, 2002: 47). Ayette kast edilen dövme etki ve iz bırakmayan, tedip yollu dövme olarak açıklanmaktadır. Bu da bir kemiğini kırmayan herhangi bir uzvunu çirkinleştirmeyen dövme olarak tariff edilmektedir. Dürtmek ve benzeri şekillerde olduğu rivayet edilmektedir. Çünkü bundan maksat salah olacaktır. Başka bir şey düşünülmemektedir. Helak olma sonucunu verecek bir dövme hiç şüphesiz tazminatı gerektirmektedir. (Sofuoğlu, 2004: 93, c:4).

Böylelikle Nisa suresi 34. ayeti kerimesindeki nüşuz müfessirler ve fakihler tarafından genellikle kadının eşine isyanı olarak anlaşılmakta ve ayetteki dövmek fiili de alimler tarafından genellikle kadına zarar vermeyecek eğitim amaçlı örneğin dürtmek veya uyarmak gibi bir fiil ile açıklanma yoluna gidilmektedir.

Ömer Özsoy ve İlhami Güler, Nisa suresinin 34. ayetini açıklarken kavvam kelimesi üzerine odaklanmaktadır. Erkeklerin kadınlar karşısındaki statülerini belirten kavvam kelimesi, kollayıp gözeten, koruyan, yöneten gibi anlamlara gelmektedir. Ayette erkeklerin aile içerisindeki bu statüleri iki hususla temellendirilmektedir.

Birincisi Allah (c.c.)'ın bazılarını diğerlerinden üstün kılmasıdır. Bu ifadeyi insan olma onuru ve haysiyeti açısından üstünlük olarak anlamak Kur'an'ın baştan sona kadar savunduğu temel düşünceye aykırı kabul edilmektedir. Burada kastedilen erkekle kadının yaratılıştan getirdikleri farklılıklardır. Erkeğe koruyuculuk ve reislik sorumluluğunu yükleyen, onun bedensel ve ruhsal yapısının dayanıklı oluşu olarak açıklanmaktadır. Savaşmak, bedensel olarak çalışmak ve zor çevre şartlarına dayanmak böyle bir bedensel ve ruhsal yapıyı gerektirmektedir. Bunlar da kadında olmayan, dolayısıyla erkekte fazla olan nitelikler olara karşımıza çıkmaktadır. Başka açılardan da kadın, erkekten üstün kabul edilmektedir. Sevgi, merhamet, çocuk doğurma gibi özellikler sadece kadına özgü özellikler olarak bir üstünlük kabul edilmektedir (Özsoy ve Güler, 2009: 466).

İkinci gerekçe ise kadının bütün barınma, beslenme ve giyinme gibi ihtiyaçlarının erkek tarafından üstlenilmesidir. Bu ikinci gerekçe şartlı olduğu için, erkek geçim yükünü kadınla paylaştığı ölçüde kollayıp gözetme yükümlülüğünü de paylaşmış olacaktır. Kur'an'da bir kez daha yer alan (Nisa, 4/128) nüşüz kelimesi esasen başkaldırmak anlamına gelmektedir. Bu ayette nüşüz, evli kadının sergileyebileceği bir olumsuz davranış olarak genellikle kavvam kelimesinin yönetici olarak anlaşılmasına bağlı olarak itaatsizlik şeklinde anlaşılmakta ve çevrilmiştir. Oysa bu kelime Kur'an'da karının kocaya veya eşlerden birinin diğerine karşı değil, taraflardan birinin aradaki evlilik akdine ve bu akdin gerektirdiği sorumluluklara karşı başkaldırısını ifade eden bir bağlamda kullanılmaktadır. Burada kocaya önerilen bu cezaların hepsini birden veya dilediğini uygulaması değildir. Konuya mantıklı yaklaşıldığında, verilecek cezanın, kadının sorumsuzluğunun türüne göre değişmesinin belirtildiği anlaşılmaktadır. Bu ayetteki vurma tavsiyesinden dolayı Kur'an'ın dayağı emrettiğini savunanların bu cezalandırma biçimlerinin tamamen Kur'an'ın indirdiği dönemin toplumun aile yapısını baz aldığını bilmeleri gerekmektedir (Özsoy ve Güler, 2009: 467).

İkinci cezalandırma tarzı cinsel boykot bunun en açık göstergesi olarak bilinmektedir. Hemen hemen bütün erkeklerin birden fazla kadınla evli bulunduğu bir toplumda, kocanın eşlerinden herhangi birini cinsel ilişkiden mahrum bırakması, anlamlı bir ceza olabilmektedir. Aynı şeyi tek kadınla evliliğin yaşandığı bir toplumda uygulamanın, kadının yanısıra erkeğin kendini de cezalandırması anlamına geleceği açıktır (Özsoy ve Güler, 2009: 467).

Özsoy ve Güler'e ait yukarıdaki yorumlar bu ayetin hükmünü daha ziyade tarihsel olarak nitелеmekte ve bu ayetin hükmünün özellikle indiği dönem ve toplumda çok eşlilik bulunduğu için kadın açısından bir had cezası olarak indirilmiş bir ayet olduğunu ve bu ayetin aksine bugün toplumda çok eşlilik yaygın olmadığı için bu had cezasının çok eşliliğin yaygın olduğu bir toplumla aynı ölçüde caydırıcı bir ceza olmayabileceğini vurgulamaktadır.

Bu konudaki diğer yorumlara ve konuyla ilgili diğer ayetlere bakmak yerinde olacaktır. Ancak bu ayetlere göz atmadan önce önemle vurgulamak gerekir ki, Allah (c.c.) diğer ayetlerde nasıl erkeklere sükunu ve ellerindekiyle yetinmeyi emrediyorsa aynı şekilde başka ayetlerde de kadınlara sükunu, sabrı ve ellerindekiyle yetinmeyi emretmektedir. Bu ellerindekiyle yetinme yalnızca durup bekleme değil her şeyin iyi yönde olmasına yönelik karşılıklı belli safhalardan oluşan bir barış için çabalama ve hoşnutluğu sağlamak için farklı girişimlerde bulunma anlamında bir yetinme ve sabır süreci olarak algılanmaktadır.

“Eğer bir kadın kocasının sorumsuz davranmasından veya ilgisizliğinden yularsa, bir antlaşma ile barışmalarında kendilerine bir engel yoktur. Anlaşmak daha iyidir. Ama ruhlara tamahkarlık yerleştirilmiştir. Eğer iyi davranır ve Allah'a saygılı olursanız, şüphesiz Allah yaptıklarınızdan haberdardır” (Nisa, 4/128).

Kur'an'ın İslam'da evlilik ve boşanmaya ilişkin bu hükümleri ışığında darp ile ilgili ayetin yeniden anlamaya çalışılması durumunda, ayet kendisini bize Ahmet Tekin'in yorumunda olduğu gibi Kur'an'ın genel perspektifiyle uyumlu bir biçimde yeniden açmaktadır.

Ayetin çevirisini daha farklı yaparak ayeti inananlara çok daha anlaşılır kılan Ahmet Tekin'in bu ayete yaptığı meal şöyledir;

“Allah'ın lütufta bulunarak, onların birbirlerine üstün olmasına vesile kıldığı özellikleri, erkeklerin ailenin nafakasını ve ihtiyaçlarını kendi mallarından karşılama, mallarından karşılık beklemeden, gönüllü

harcamaları sebebiyle erkekler hanımları üzerinde, ailede aileyi ayakta tutmakla, hizmet ve sorumlulukla mükellef, düzeni sağlayan meşru bir otorite sahibi, aile reisidirler. Dindar ahlaklı, hayır hasenat sahibi Müslüman salih kadınlar, itaatkar uzun uzun kıyamda durarak, sorumluluk şuuruyla namaz kılan, saygılı, kocalarına karşılık vermeyen, aile içindeki dini, insani ve vicdani sorumluluklarını yerine getiren kadınlardır. Allah'ın koruduğu korunmasını emrettiği hususları, kendilerini, çocuklarını, kocalarının haklarını, namuslarını kocalarının bulunmadığı zamanlarda koruyanlardır. Kafa tutup başına buyruk hareket ederek, kurulu aile düzenini bozmalarından, şiddete başvurmalarından korktuğunuz kadınların önce gönüllerini alın, öğüt verin, davranışlarının doğuracağı istenmeyen sonuçları anlatın, itaatsizliğe devam ederlerse yataklarında yalnız bırakın. Buna rağmen yola gelmeyenlerin kaba yerlerine, hafifçe iz bırakmayacak, incitmeyecek şeylerle vurun, evinizden ayrılmayarak ilişkilerinizi devam ettirin. Eğer size itaat ederlerse olanları olmamış sayıp, sözel veya fiilen onları incitecek vesileler aramayın. Allah yücedir ve büyüktür.” (Nisa, 4/34).

Ahmet Tekin'in yaptığı meal ışığında ayete yaptığı yorum da daha dikkat çekici bir yorumdur:

“4/19 ayetiyle Kur'an-ı Kerim kadına mal muamelesi yapılmasını, güç durumda bırakılarak kendisinden faydalanılmasını engellemiş ve insan muamelesi yapılmasını sağlamıştır. 4/34 ayetiyle de sosyal düzenin gereği eşitliğine hanel getirmeden, aile içinde statüsünü belirlemiştir. 9/71 ayetiyle kamu yöneticisi olma ve seçilme hakkını tanıyarak toplumu yönetebilme, 60/12'de de belirtilen seçme ve sosyal mukaveleye katılma hakkını tanımıştır. İslam'dan önce de İslami dönem içinde çok kötüye kullanılan eşler arasındaki nahoş bir ilişkiyi de asgari sınıra indirerek düzene koymuştur. Kadın aile düzenine başkaldırdığı, hatta kocasına müessir fiil icrasında bulunduğu zaman bile kocanın el kaldırarak karşılık vermesini tasvip etmemiştir. Kocaya önce nasihat etme, yapılan fiilin doğuracağı kötü sonuçları hatırlatma görevini vermiştir. Bundan fayda sağlanmadığı takdirde kadına yatağında yalnız bırakılma cezası verilmesini emretmiştir. Bu fayda sağlanmadığı takdirde kocaya dövme hakkı tanınmıştır. Ancak kullarını iyi bilen Allah bu hakkı kullanırken suistimal edilmemesi, dozunun kaçırılmaması için 38/44. ayette dövmenin dozunu da belirtmiştir. 4/34'teki dövme ile 38/44'teki dövme dozu bir araya getirildiğinde bizim anladığımız manada bir dövmenin söz konusu olmadığı görülmektedir.” Birbirini seven, birbirine saygı duyan iki insan

arasında faraza bir sehpanın üzerindeki yumuşak bir örtüyü sallayarak vurmaya teşebbüs bile seven ve saygısı olan bir insanı incitmeye yetip artmaktadır (Tekin, 2003: 118).

Ahmet Tekin'in bu cümlelerini ancak Sad suresi 44. ayet biliniz ve bu iki ayeti birlikte yorumlayabilirseniz anlaşılacaktır. Surede mealen; *“Eline bir demet çöp al da onunla eşine vur. Yeminini bozmuş olma dedik. Gerçekten biz onu belalara karşı sabırlı bulmuştuk. O, ne iyi, bizi ilah tanıyan, candan, Müslüman, saygılı bir kuldu. O, daima samimiyetle itaat ederek Allah'a yönelmekteydi.”* buyurulmaktadır (Sad, 38/44).

Görüldüğü üzere Hz. Eyyüb (a.s.)'e yönelik Kur'an'daki bir başka emir sadece bir çöpü eşine dokundurmasıyla eşini döveceğine dair yemin eden Hz. Eyyüb'ün yemininin yerine geleceğini belirten Allah (c.c.), böylelikle bu vurma hadisesinin dozunun miktarını belirlemekte, asla kadının öldüresiye dövülmesinden söz etmemektedir.

Allah (c.c.)'ın rızasını gözetmeden, kadını öldüresiye dövenler ise dini telakkileri erkek egemen İbrani toplumdan bugüne hemen hiç değişmemiş bulunan pek çok kavim ve topluluk bilhassa sosyal belleklerinde yaşattıkları *“kadının sırtından sopayı, karnından sopayı eksik etmemek gerek”* anlayışı doğrultusunda bu ayeti kadının öldüresiye dövmek şeklinde almakta, algılamakta ve bu ayeti kendilerinin kadınlara yönelik haksızlıklarına bir meşrulaştırma aracı yapmaktadırlar. Ayrıca ayette dikkat çeken bir husus ta şu şekilde yer almaktadır; bu ayette Arap toplumunda zaten var olan kadın dövme hadisesine yalnızca bir çöp ile incitmek kaydı ve ancak nüşuz halinde ve yine ancak diğer tedbirler işe yaramadığı zaman uygulanmak kaydıyla izin verilmekte, yani Cahiliye toplumunda var olan bir barbarlığa Allah (c.c.) tarafından aslında bir çözüm getirilmektedir. Ancak ilahi hikmeti anlamayanlar bu ayeti kadınları istismar etmenin bir aracı olarak kullanmaktadırlar.

Bu ayetteki dövme ibaresini Abdülaziz Bayındır, Kur'an-ı Kerim'in kadının zinası durumunda onun zinasına verilen cezalardan bir tanesi olarak görmekte ve ancak Kur'an'ın zina suçuna verdiği cezaların bütünü göz önünde bulundurulduğunda anlaşılabileceğini söylemektedir ve şöyle yorumlamaktadır: *“Demek ki, eşinin fahişelik yaptığı açıkça belli olan koca onu yatağında yalnız bırakma ve dövme hakkına sahiptir.”* Ayette kocanın eşine öğüt vermesinden söz

edilirken hadislerde bundan bahsedilmemesi, bilgiye doyalı korku ile zanna dayalı korku arasındaki farkı göstermektedir. Başbaşa kalan her erkek ve kadın arasında cinsel davranışlar olmamamaktadır. Bu sebeple arada bir farkın bulunması gerekmektedir. Her iki durumda da kadın davranışlarını düzeltirse koca, başka bir yola başvurmayacaktır. Zinanın tespiti halinde koca, olayı gizlemekle mahkemeye götürme arasında kalmaktadır. Mahkemede olayı ispatlarsa karısı bundan dolayı hem itibarını kaybetmekte, hem de 100 değnek ceza yemektedir. Ancak bu iki durum dışında Hz. Peygamber (S.A.V.)'in hiçbir kadına yahut köleye bir fiske bile vurduğu görülmemektedir (Bayındır, 2011: 256).

Gerçekten de Hz. Peygamber (S.A.V.)'in fiili sünnetine bakılacak olursa Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (S.A.V.) hayatında bir kez bile hanımlarına fiske vurmamış, en zorda kaldığı durumlarda dahi sadece onlardan ayrı kalmayı tercih etmiş, kalkıp kavgaya başvurma yoluna gitmemiştir. Allah'ın resulü hanımlarıyla diyaloglarında, zor durumda kaldığında, yalnız hanımlarından uzaklaşmış, onlarla kavga etmemiş ve hiç birini dövmemiştir. Ahzab suresindeki şu ayetler de Peygamber (S.A.V.)'in ev halkıyla diyalogunda nasıl davrandığını göstermesi açısından oldukça önemlidir;

“Ey Peygamber hanımlarına şöyle söyle. Eğer dünya hayatını ve ziynetini istiyorsanız, haydi gelin, sizi donatayım ve güzellikle bırakıp salıvereyim. Yok eğer Allah ve Resulünü ve ahiret yurdunu istiyorsanız haberiniz olsun ki Allah içinizden güzellik edenlere pek büyük bir ecir hazırlamıştır.” (Ahzab, 33/28-29).

Bu ayetler şu olay neticesi inmiştir. Hz. Peygamber'in eşleri devletin imkanlarının zenginleştiğini görünce, diğer kadınlar gibi müreffeh bir hayat yaşama arzusunu dile getirmeye başlamışlardır. Hanımlarının bu isteklerinden ve birbirini kıskanmalarından sıkılan Hz. Peygamber (S.A.V.) bir ay boyunca onlara yaklaşmamaya yemin etmiştir. (Bayındır, 2011: 258).

Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin konuya bakışına ilişkin bir anktoda yer vermek konuya farklı bakımlar olduğunu görmek açısından önemlidir.

Mevlana Hazretlerinden:

“Tanrı; kadını erkeklere munis olmak üzere yarattı. Adem, nasıl olurda Havva'dan ayrılabilir? Kişi, yiğitlikte Zaloğlu Rüstem bile olsa Hamza'dan bile ileri geçse yine hükmetme hususunda karısının esiridir.? Gerçi zahiren su, ateşten üstündür; fakat bir kaba konunca ateş, onu fıkır fıkır kaynatır. İkisinin

arasında bir tencere, bir çömlek oldu mu ateş, o suyu yok eder, hava haline getirir. Görünüşte su ateşten nasıl üstünse, sen de kadından üstünsün; fakat hakikatta ona mağlupsun, sen onu istemektesin. Böyle bir hassa ancak Ademoğlundadır. Çünkü insanda muhabbet vardır. Hayvanın muhabbeti azdır ve bu da onun nakıs olmasından ileri gelmiştir. Peygamber dedi ki: Kadınlar, akıllı kişilere, ehl-i dil olanlara fazlasıyla galip olurlar. Fakat cahiller, kadına galebe ederler? Çünkü onlar sert ve kaba muameleli olurlar. Onlarda acıma, lutfetme, sevmeye azdır. Çünkü tabiatlarında, yaratılışlarında hayvanlık üstündür. Sevgi ve acıma, insanlık vasfıdır; hiddet ve şehvetse hayvanlık vasfıdır. Kadın, Hak nurudur, sevgili değil. Sanki yaratıcıdır, yaratılmış değil!” (Mesnevi, 1990: 195).

Hz. Muhammed (S.A.V.)’in fiili sünnetinde de dövme fiilinin yer almadığı hiçbir kölesine dahi bir fiske bile vurmadiğı gayet iyi anlaşıldığına göre sonuç olarak denebilir ki, ayetteki bu dövme fiili yalnızca evliliğı kurtarmak için o da en son aşmada müsaade edilen bir durum olup, bu da ancak bedeni incitmeyecek bir tarzda yapıldığı takdirde kabul edilebilir bir durum olarak görülmektedir. Oysa araştırmamıza konu olan eşinden şiddet görmüş kadınların durumu oldukça farklıdır ve söz konusu kadınlar dayak hadisesi artık canlarına tak ettiği için resmi makamlara müracaat etmiş kadınlardır.

Cahiliye insanı, her ne kadar kaynaklarda aktarılan ve istisna kabilinden sayabileceğimiz bazı tecrübeler, aksine bir kanaati desteklemiş olsa da, genel olarak bakıldığında kadına değer vermez ve adeta onu alelade bir meta gibi görmektedir. Kız çocuklarına reva görülen cinayet ve aşağılama görüntüleri de, esasen temelde kadın olmaları sebebiyle Cahiliye döneminde meydana gelen olaylar olduklarını göstermektedir. İslam öncesi dönemde kadına karşı takınılan bu aşağılama tavrı konusunda Hz. Ömer’in (r.a.) şu sözleri de konuyu tüm açıklığıyla ortaya koymaktadır: “*Biz Cahiliye döneminde kadınları bir şey yerine koymazdık. İslam gelip de Allah onlar (la iyi ilişkiler kurmamız) konusunda bizi uyarınca, onların da bizim üzerimizde hakları olduğunu anladık.*” (Güner, 2007: 52).

Hz. Ömer (r.a.)’in bu sözleri İslam öncesi kadının konumuna ilişkin bir itiraf niteliğindedir. Hatta Hz. Ömer (r.a.)’in kadınlara ve özellikle de kızı Hz. Hafsa’ya, Peygamber (a.s.)’a karşı daha itaatkar olması yönündeki kendine özgü ikazının, Peygamber (a.s.) tarafından munis bir eda anlamına gelecek hafif bir tebessümle karşılanması, Hz. Ömer’i haddinden fazla hayrete sevk etmiş olmalıdır.

Ayrıca Hz. Ömer'in oğlu Abdullah'ın şu sözleri de, bize asr-ı saadet döneminde kadının kazandığı konumu ve sonrasındaki yaklaşıma dair önemli bir mukayese imkanı sunmaktadır:

“Biz Peygamber (a.s.) zamanında hakkımızda bir vahiy inmesinden korktuğumuz için kadınlara söz söylemekten, haklarını çiğnemekten ve onlara sert davranmaktan sakınırdık. Ne zaman ki, Peygamber (a.s.) vefat etti, biz de artık onlara karşı çok (kırıcı ve yıkıcı) sözler söyledik ve onlar hakkında kusurumuz arttı.” (Güner, 2007: 54).

İslam'da kadın ile erkek arasındaki fark ancak takva boyutundadır. Bu konuyla ilgili olarak Hucurat Suresi 13. Ayetinde Ahmet Tekin'in yorumuyla kadın ve erkeğin Allah (c.c.) katında değer olarak birbirlerinden farklarının olmadığı anlaşılmaktadır;

“Ey iman edenler, biz sizi bir erkekle bir kadından, bir asıldan yarattık. Birbirinizle tanışmanız, işlerinizi tedbirle idare etmeniz, karşılıklı olarak, İslami kurallarla örtüşen milletlerarası teamüllere uymanız, yardımlaşmanız, kültür ve medeniyet alışverişinde bulunmanız, birbirinize iyiliği tavsiye etmeniz için, sizi milletler ve kabileler haline getirdik. Allah yanında en değerliniz, en üstünüünüz, takva esaslarını (Kur'an esaslarını) iyice benimseyerek tavizsiz hayata geçireniniz, en çok günahlardan arınıp azaptan korunanız, kulluk ve sorumluluk şuuruyla, haklarına ve özgürlüklerine sahip çıkarak şahsiyetli davranmanız, dini ve sosyal görevlerinin bilincinde olanınızdır. Allah her şeyi bilir, gizli-açık her şeyden haberdardır.” (Tekin, 2003: 352).

3. BÖLÜM

BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Şanlıurfa İlinde Aile İçi Şiddet İle İlgili Genel Bilgiler

Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) tarafından 2008 yılında yapılan ve sonuçları 2009 yılında ilan edilen Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Resmi İstatistik Programı kapsamında resmi veri olarak değerlendirilen Araştırma'nın temel bulgularına göre;

Ülkemiz genelinde eşi veya eski eşi tarafından fiziksel şiddete maruz kalan kadınların oranının %39 olduğu, hayatının herhangi bir dönemde duygusal şiddet yaşayan kadınların oranının %43,9 olduğu, sadece cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı %15,3 olduğu, fiziksel veya cinsel şiddetin birlikte yaşanma yüzdesinin 41,9 olduğu, kentte fiziksel şiddet oranının %38, kırdada %43 olduğu, yaşadıkları fiziksel şiddet sonucunda yaralanan kadınların oranının %25 olduğu, en az bir kez fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınlardan eğitimi olmayanların oranının %55,7, lise ve üzeri düzeyde eğitim alanların oranının ise %27 olduğu, "Bazı durumlarda erkekler eşlerini dövebilir" ifadesine katılan kadınların oranının %14,2 olduğu, yaşadıkları şiddeti kimseye anlatamayan kadınların oranının %48,5 olduğu, şiddet yaşayan kadınların sağlık sorunları yaşama, intihar etmeyi düşünme ya da deneme olasılıklarının en az iki kat arttığı anlaşılmaktadır. Her 10 kadından biri gebeliği sırasında fiziksel şiddete maruz kalmaktadır. Cinsel şiddet birçok durumda fiziksel şiddet ile birlikte yaşanmaktadır (KSGM, 2009: 13).

Aynı araştırmaya göre; kadınların %42'si fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldıklarını belirtmektedir. Sadece eğitim düzeyi düşük olan kadınlar şiddete maruz kalmamaktadır. Eğitim düzeyi daha yüksek olan kadınlar arasında bile her 10 kadından 3'ü eşleri tarafından fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır. Evlenmiş kadınların hayatındaki en yaygın şiddet eşlerinden gördükleri şiddet olarak tanımlanmaktadır. Kadınların %7'si çocukluklarında (15 yaşından önce) cinsel istismar yaşadıklarını belirtmektedir (KSGM, 2009: 16).

T.B.M.M. İnsan Hakları İnceleme Komisyonunun (İHİK) Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporunda yapılan araştırmalarda 2011 yılında Şanlıurfa ilinde toplam nüfusun 1.716.254 olduğu ve Türk Ceza Kanununun ilgili

maddelerinde düzenlenen; “Kasten Öldürme (Aile içi, Töre Saiki İle, Namus), Kasten Yaralama (Aile içi), Cinsel Taciz (Aile İçi), Cinsel Saldırı (Aile İçi) , Aile Fertlerine Kötü Muamele, Çocuğun Cinsel İstismarı, Eziyet (Üst Soy-altsoy-babalık, analık-eşe karşı), Fuhuşa Teşvik Aracılık veya Zorlama (Eş Üst Soy Kayın Üstsoy-Kardeş, Evlat Edinen tarafından), Kişi Hürriyetinden Yoksun Kılma (Üstsoy-Altsoy-Eşe Karşı), Reşit Olmayanla Cinsel İlişki, Birden Çok Evlilik, Hileli Evlenme, Dinsel Tören” fiillerinin “aile bireyleri arasında” işlendiği iddialarına istinaden kolluk mercilerine yapılan başvurular veya re’sen gerçekleştirilen müdahaleler üzerine kayıtlara intikal eden vakaların sayısal bilgileri değerlendirilerek elde edilen olay sayısının 1062 olduğu belirtilmektedir. Yani Şanlıurfa ilinde nüfusa göre kayıt altına alınan suçların işlenme oranının %0,061 olduğu ve bu sayının 2008 yılında 0,023 olduğu anlaşılmaktadır (İHİK, 2012: 58).

Araştırmadan elde edilen veriler değerlendirildiğinde 3 yıllık bir sürede nüfus artışıyla beraber kayıt altına alınan aile içi suçların oranında da 0,038’lik bir artış olduğu görülmektedir. 2008 yılında suç sayısı 376 iken bu sayı 2011 yılında %182’lik bir artışla 1062’ye yükselmektedir. 2008 yılından 2011 yılına nüfus %9 oranında artarken, suç sayısı %182 oranında artmaktadır.

Türkiye genelinde yapılan bu araştırma kadına yönelik şiddetin resmi verilerini içermesi bakımından oldukça geniş kapsamlı ve önemli kabul edilmektedir. Bizim seçtiğimiz örnekleminizde Şanlıurfa ilinde eşlerinden şiddet gören ve kendilerini Müslüman olarak tanımlayan 30 kadınla yapılan görüşmeler neticesinde elde ettiğimiz sınırlı veriler ve bulgular da bu araştırma ile benzer sonuçlar vermektedir.

Örnekleminizde yer alan kadınların verdiği cevaplara istinaden Şanlıurfa ilinde kadına yönelik aile içi şiddete ilişkin genel bir değerlendirme sonucunda elde edilen veriler aşağıda ayrıntılı olarak verilmiştir.

Tablo 3.1: Eğitim Durumları

EĞİTİM	SAYI	YÜZDE
Okur-Yazar	13	43,3
İlkokul	9	30
Ortaokul	3	10
Lise	2	6,7
Üniversite	3	10
TOPLAM	30	100

Sorularımızı cevaplandıran kadınların %43,3'ü kendilerini okur-yazar olarak tanımlarken, %30'u ilkokul mezunu, %10'u ortaokul mezunu, %10'u üniversite mezunu ve %6,7'si lise mezunu olduklarını belirtmişlerdir.

Elde edilen verilerden Şanlıurfa'da eşlerinden şiddet gören kadınların tamamının okuma-yazma bildiği gibi bir sonuç algılanabilir. Ancak, Şanlıurfa'nın muhafazakar yapıda bir şehir olması nedeniyle eşlerinden şiddet gören kadınların tamamı Polis Merkezlerine ya da resmi kurumlara müracaat edememektedir. Eğitim görmüş olmaları kadınları resmi kurumlara müracaat konusunda bilinçli hale getirmekte ve cesaretlendirmektedir. Araştırmamızda Polis merkezlerine müracaat eden 30 kadınla yapılan görüşmeler sonucu elde edilen veriler kullanıldığı için yukarıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 3.2: Evlenme Yaşları

EVLENME YAŞI	SAYI	YÜZDE
13-17	12	40
18-20	15	50
22-25	3	10
TOPLAM	30	100

Kadınların %40'ı 13-17 yaş arasında evlendiklerini belirtirken, %50'si 18-20 yaş arasında, %10'u 22-25 arasında evlendiklerini belirtmişlerdir. Buradan da anlaşılacağı gibi evlilik yaşı 18-20 yaş arasında %50 yoğunlaşmaktadır. Şanlıurfa gibi ülkemizin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan şehirlerde evlilik yaşının çok düşük olduğu algısı vardır. Araştırmamızda elde edilen veriler evlilik yaşının sanılanın aksine 18-20 yaş aralığında daha yoğun olduğunu ortaya koymaktadır. Elde edilen verilere göre görüşme yapılan kadınların %40'ı 18 yaş altında evlenmektedir. Küçük yaşta evlilikler de aile içi şiddetin yaşanmasına ortam sağlayabilecek unsurlardandır.

Tablo 3.3: Evlenme Şekli

EVLENME ŞEKLİ	SAYI	YÜZDE
Görücü usulü	19	63,3
Kaçarak	7	23,3
Severek	4	13,4
TOPLAM	30	100

Kadınların %63,3'ü görücü usulü ile evlendiklerini belirtirken, %23,3'ü kaçarak, %13,4'ü de seyerek evlendiklerini belirtmişlerdir. Eşlerinden şiddet gördüklerini beyan ederek Polis Merkezlerine müracaat eden kadınların %63,3 gibi büyük bir bölümü eşleri işe görücü usulü ile evlendiklerini belirtmişlerdir. Bu tabloda en dikkat çeken dağılım görücü usulü ile evlenenlerin oranıdır. Bu dağılım eşlerin birbirlerini tanımadan evlendirilmelerine dayalı bir gelenek olan görücü usulü ile evliliklerin kadına yönelik aile içi şiddetin oluşmasının nedenleri arasında sayılabileceği değerlendirilmesine sevk ediyor. Ancak bölgedeki evliliklerin büyük çoğunluğunun görücü usulüne dayalı olduğu dikkate alındığında bu değişkenin etkisinin ne derece olduğu tartışmalı bir duruma gelmektedir. Muhtemeldir ki birbirini tanımayan eşler birbirlerini tanıma sürecinde şiddete başvurabilmektedir. Ancak bunun ne boyutta olduğunu bu aşamada belirlemek mümkün görülmemektedir.

Tablo 3.4: Eşlerin Akraba Olma Durumu

AKRABALIK DURUMU	SAYI	YÜZDE
Eşimle Akrabayız	11	36,6
Eşimle Akraba Değiliz	19	63,4
TOPLAM	30	100

Kadınların %36,6'sı da akraba olduklarını, %63,4'ü akraba olmadıklarını belirtmiştir. Akraba olma ya da olmama durumunun eşlere yönelik şiddet uygulama konusunda erkeklerde önleyici bir etkisi olduğu bilinmektedir. Eşlere uygulanan şiddetin başkaları, özellikle de yakın akrabalar tarafından duyulabileceği endişesi eşleri şiddet uygulamaktan uzak tutan bir olgudur. Elde edilen verilerden de anlaşılacağı üzere Şanlıurfa'da erkek bireyler eşlerine şiddet uygularken akraba olma durumunu da göz önüne almaktadır. Eşlerinden şiddet gören ve Polis Merkezine müracaat eden kadınların %63,4'ü eşleri ile akraba olmadıklarını belirtmişlerdir. Aşiret yapısının hakim olduğu Şanlıurfa'da erkek bireyler eşlerinin aile içinde yaşanan şiddet olayını yakın akrabalara özellikle de anne-babaya söylemeleri durumunda kendilerine bir tepki gelebileceği endişesi ile şiddet uygulamaktan vazgeçebilmektedir. Ya da akraba evliliği yapanlar aile içi şiddete uğradıklarında da sorunu aile içinde çözme yolunu tercih ederek yasal yolları kullanmamaktadır.

Tablo 3.5: Evliliklerinden Çocuk Sahibi Olma Durumu

EVLİLİĞİNİZDEN ÇOCUĞUNUZ VAR MI?	SAYI	YÜZDE
Evet	27	90
Hayır	3	10
TOPLAM	30	100

Kadınların %90'ı şiddet yaşadıkları evliliklerinden çocukları olduğunu, %10'u çocukları olmadığını belirtmişlerdir. Aile içi şiddetin yaşandığı evliliklerde çocuk sahibi olma oranı yüksektir. Genellikle evlilikler güzel başlayıp devamında şiddet yaşanmaya başladığından evliliğin ilk yıllarında eşler çocuk sahibi olmaktadır. Elde edilen verilerde de aile içi şiddeti yaşayan, örneklemimizi oluşturan kadınların %90 gibi büyük bir oranda evliliklerinden çocuk sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Yüz yüze görüşme yapılan kadınlar; Şanlıurfa'da evliliğin ilk yıllarında ailelerin çocuk sahibi olunması konusunda ısrarları olduğunu ve çocuk sahibi olamamaları durumunda eşlerinin kendilerini terk edecekleri endişesi ile genellikle ilk yıllarda hemen çocuk sahibi olduklarını belirtmişlerdir. Yukarıda (Tablo 3.3)'te evliliklerin büyük oranda (%63,3) görücü usulü ile yapıldığına dair veriler elde edilmiştir. Görücü usulü ile evlenen bireylerin daha birbirlerini bile tanımaya fırsat bulamadan hemen çocuk sahibi olma endişesi sağlıklı bir aile kurulmasını engellemekte ve sonuçta elde edilen verilerden de anlaşılacağı üzere sağlıklı temellere oturmayan ailelerde kadına yönelik şiddet olayları yaşanabilmektedir.

Tablo 3.6: Erkeklerin Çok Eşli Olma Durumu

Eşinizin Sizden Başka Bir Evliliği Var mı?	SAYI	YÜZDE
Evet	6	20
Hayır	24	80
TOPLAM	30	100

Kadınların %20'si kocalarının kendilerinden başka kadınlarla da evli olduklarını, %80'i tek eşli olduklarını belirtmişlerdir. Şanlıurfa çok eşliliğin yaygın olduğu bir ilimiz olarak bilinmekle beraber örneklemimizi oluşturan eşlerinden şiddet gördüğünü beyan ederek Polis merkezlerine müracaat eden kadınların %20'si eşlerinin kendileri dışında evlilikleri olduğunu yani çok eşli olduklarını belirtmişlerdir. Erkek bireylerin çok eşli olmamalarının eşlerine yönelik şiddeti artırıcı bir etkisi olduğunu söylemek mümkün görülmemektedir. Eşlerine şiddet uygulayan bireylerin %80'i tek eşlidir. Ancak bu veriler kadın bireylerle yapılan

görüşmeler neticesinde elde edilmiştir. Erkeklerin başka bir kadınla eşlerinden gizli olarak yaşayabilecekleri göz önünde bulundurulmalıdır. Erkek bireylerin ikinci bir evliliklerinin (dini nikahlı) olmasının ya da olmamasının aile içinde eşlerine uyguladıkları şiddeti etkileyip etkilemediği konusunda kesin bir yargıya varmak mümkün değildir. Ancak elde edilen verilerden eşlerine şiddet uygulayan erkek bireylerin sadece %20 gibi bir bölümünün dini nikahlı başka eşlerinin de olduğu anlaşılmaktadır. Tek eşli olmaları erkek bireylerin dini inanç noktasında dindar ya da inançlı olacakları anlamına gelmez, aynı şekilde birden fazla evlilik yapanların da dindar algılanamayacakları gibi. Ancak Peygamber (a.s.) çok eşli olduğu bilindiğinden genel olarak birden fazla evlilik yapanların dindar olduğu algısı vardır. Bu yargıyı göz önüne alırsak dindar bireylerin eşlerine aile içinde şiddet uygulama oranlarının (%20) düşük olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 3.7: Eşlerin Aldatma Durumu

EŞİNİZ SİZİ BAŞKA KADINLARLA ALDATIR MI?	SAYI	YÜZDE
Evet	12	40
Hayır	18	60
TOPLAM	30	100

Kadınların %40'ı eşlerinin kendilerini başka kadınlarla aldattığını, %60'ı ise aldatmadığını belirtmişlerdir. Eşlerine şiddet uygulayan erkek bireylerin eşlerini aldattıkları düşünülmektedir. Görüşme yapılan kadınların aslında azımsanmayacak bir bölümü (%40) eşlerinin kendilerini aldattıklarını belirtmişlerdir. Görüşme yapılan kadınların tamamının eşlerinin kendilerini aldatıp aldatmadıklarını kesin olarak bilemeyeceklerini, yani bazı erkeklerin gizli şekilde eşlerini aldatabileceklerini düşünürsek bu oran yüksektir. Erkeklerin eşlerini aldatmaları sonucu eşlerinin gösterdiği tepkiye karşın, üstün gelme düşüncesiyle ya da eşinin sesini kesme düşüncesiyle eşlerine şiddet uygulayabilmektedirler. Kadına yönelik şiddetin yaşanmasına zemin oluşturan nedenler arasında erkeklerin eşlerini aldatmaları da sayılabilir. Aslında eşlerini başka kadınlarla aldatmaları bir anlamda eşlerine uyguladıkları psikolojik şiddet olarak ta görülebilir. Çünkü aldatılan kadın bireyler kendilerini eşleri için yetersiz görmektedir. Eşlerine yeterince sevgi veremediği ya da fiziksel güzellik veya cinsel olarak yetersiz kaldıkları düşüncesiyle psikolojik baskı altında kalmaktadırlar.

İslam dininde yasak olan zina yani eşini başka kadınla aldatma fiili örneklelimizi oluşturan kadınların verdiği bilgilere göre eşleri tarafından uygulanan bir alışkanlıktır. Bu aşamada dindarlık göstergeleri tartışmasına girmeksizin şunu belirtmeliyiz ki zina eğilimi içinde olup olmamak önemli dindarlık göstergelerinden birisidir. Yani İslam dininde yasak olan bir davranışı sergileyen erkek bireylerin aynı zamanda dindar olduklarından söz etmek pek isabetli olmayacaktır. Bu bireyler kendileri ya da çevreleri tarafından müslüman olarak tanımlanan bireyler olmakla birlikte İslam dininin emir ve yasaklarına riayet etme açısından dindar olmadıkları söylenebilir. (Tablo 3.25), (Tablo 3.26) ve (Tablo 3.27)'de de görüleceği gibi erkek bireyler eşlerinden alınan bilgilere göre kendilerini Müslüman olarak tanımlıyor olsalar da dini eğitim, ibadetler ve inanç konularında zayıf oldukları görülmektedir. Bu veriler bir arada değerlendirildiğinde eşlerini aldatan bireylerin dindar olamayacakları ve eşlerine şiddet uygulayan erkeklerin dindar olmadıkları ifade edilebilecektir.

Tablo 3.8: Hamilelik, Ruhsal rahatsızlık, vb. Özür Durumu

HAMİLELİK, RUHSAL RAHATSIZLIK, VB. ÖZRÜNÜZ VAR MI?	SAYI	YÜZDE
Evet	2	6,6
Hayır	28	93,4
TOPLAM	30	100

Kadınların %6,6'sı hamilelik, ruhsal rahatsızlık, vb. özür durumlarının olduğunu, %93,4'ü herhangi bir sağlık sorunlarının olmadığını belirtmiştir. Eşlerinden şiddet gören kadınlar genellikle kendilerini sağlıklı, problemsiz olarak tanımlarlar. Örneklelimizi oluşturan kadınların da %93,4'ü herhangi bir sağlık problemlerinin olmadığını belirtmişlerdir. Hamilelik burada özür durumu gibi ele alınmıştır. Bunun nedeni hamile kadınların ruhsal durumlarında meydana gelen değişimlerdir. Evli çiftlerin birbirleri ile iletişimlerini etkileyen temel sebeplerden birisi de sağlık sorunlarıdır. Örneklelimizde eşlerinden şiddet gören Şanlıurfa'da yaşayan kadınlar kendilerini sağlıklı bireyler olarak tanımlamaktadırlar.

Tablo 3.9: Alkol Kullanma Durumu

EŞİNİZ ALKOL KULLANIR MI?	SAYI	YÜZDE
Evet	10	33,3
Hayır	20	66,7
TOPLAM	30	100

Kadınların %66,7'si eşlerinin alkol kullanmadığını belirtirken, %33,3'ü eşlerinin alkol kullandıklarını belirtmişlerdir. Muhafazakar bir yapıya sahip olduğunu belirttiğimiz Şanlıurfa'da alkol kullanım oranının düşük olduğu varsayılmakla beraber örneklekimizi oluşturan şiddet mağduru kadınların %33,3 gibi azımsanamayacak bir bölümü eşlerinin alkol kullandıklarını belirtmişlerdir. Alkol tüketimi din olgusuna da bağlanabilecek bir veri sunmaktadır. Kendilerini Müslüman olarak tanımlayan şiddet mağduru kadınlarla yapılan görüşmeler sonucu elde ettiğimiz verilere dayanan araştırmamızda, kadınların Müslüman erkeklerle evli oldukları anlaşılacaktır. İslam dininde alkol haram kabul edilerek yasaklanmıştır. Alkol tüketen erkek bireylerin din konusunu yeterince hayatlarına yansıtamadıkları gerçeği ortaya çıkmaktadır. Dinen yasak olan bir eylemi gerçekleştiren erkek bireylerin (Tablo 3.25), (Tablo 3.26) ve (Tablo 3.27)'de de görüleceği gibi dindar olduklarını söylemek imkansızdır. Eşlerine şiddet uygulayan bireylerin dinden ve dindarlıktan çok ta nasip almadıkları görülmektedir.

Tablo 3.10: Resmi Kurumlara Müracaat Durumu

YAŞADIĞINIZ AİLE İÇİ ŞİDDET SONUCU DAHA ÖNCE BİR RESMİ KURUMA MÜRACAAT ETTİNİZ Mİ?	SAYI	YÜZDE
Evet	15	50
Hayır	15	50
TOPLAM	30	100

Örneklekimizi oluşturan kadınların %50'si uğradıkları aile içi şiddet ile ilgili olarak daha önce Polis, Jandarma gibi resmi kurumlara müracaat ettiklerini belirtirken, %50'si daha önce hiçbir resmi kuruma başvurmadıklarını belirtmişlerdir. Polis Merkezlerine gelen kadınların ilk müracaatları olması nedeniyle önce çekingen davrandıkları ancak daha sonra kanuni yaptırımları öğrendikleri ve cesaretlerinin arttığı yapılan yüz yüze görüşmeler sonucu anlaşılmaktadır. Başvuru yaptıkları resmi kurumlar tarafından doğru bilgilendirilen kadınların daha sağlıklı düşünebildikleri ve içinde buldukları sıkıntılı durumu daha kolay atlatabildikleri gözlenmiştir. Ayrıca

yine kadınların resmi kurumlara müracaat etmelerinde aldıkları eğitiminde rolünün olduğu (Tablo 3.1)'de görülecektir.

Tablo 3.11: Eşlere Tedbir Kararı Uygulanması Durumu

RESMİ KURUMLARA MÜRACAAT SONRASI EŞİNİZE EVDEN UZAKLAŞTIRMA VB. TEDBİR KARARI UYGULANDI MI?	SAYI	YÜZDE
Evet	3	10
Hayır	27	90
TOPLAM	30	100

Görüşme yapılan kadınlardan daha önce resmi bir kuruma müracaat ettiklerini belirten %50 bölümü ile yapılan görüşmede; %10'u eşleri hakkında evden uzaklaştırma vb. tedbir kararları uygulandığını, %90'ı eşlerine herhangi bir tedbir uygulanmadığını belirtmişlerdir.

Ülkemizde 1998 tarihli 4320 sayılı kanunda görülen bazı aksaklıklar nedeniyle 8 Mart 2012 tarihinde 6284 sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiş ve kadına karşı şiddete daha sert cezai yaptırımlar getirilmiştir.

Tablo 3.12: Maddi Problem Yaşanması Durumu

MADDİ PROBLEMLERİNİZ VAR MI?	SAYI	YÜZDE
Evet	18	60
Hayır	12	40
TOPLAM	30	100

Kadınların %40'ı evliliklerinde herhangi bir maddi problemleri olmadığını belirtirken, %60'ı ekonomik sıkıntı çektiklerini belirtmişlerdir. Aile içerisinde yaşanan ekonomik sıkıntılar ailede huzurun bozulmasına ve tartışma ortamlarının artmasına neden olabilmektedir. Örneğimiz oluşturan kadınların %60'ı evliliklerinde ekonomik sıkıntı yaşadıklarını, eşleri ile ekonomik nedenlerle tartıştıklarını, bunun neticesinde de şiddete maruz kaldıklarını yapılan yüz yüze görüşmelerde belirtmişlerdir. İslam dininin şükür ve sabır üzerine yaşamayı ilke edinen bir din olduğu bilinmektedir. Aile içinde yaşanan ekonomik sıkıntılara inançlı, dindar bireyler sabır gösterip elindeki nimetlere şükredebilecektir. Dinden uzak yaşayan, İslam'ın hayat anlayışını algılayamayan bireyler yaşadığı sıkıntılara

sabır gösteremeyebilir ve Allah (c.c.)'a bahsettiği nimetler için şükür gösteremeyebilir. Örnekleminizdeki kadınların eşleri ile ilgili verdikleri bilgiler değerlendirildiğinde (Tablo 3.25), (Tablo 3.26) ve (Tablo 3.27)'de de görüleceği gibi dindar olduklarını söylemek imkansızdır. (Tablo 3.12)'de yaşanan ekonomik sıkıntılara sabır gösterememe neticesinde aile içinde şiddet yaşandığı anlaşılacaktır. Buradan da yine örnekleminizde eşlerine şiddet uygulayan erkek bireylerin dindar olmadıkları görülecektir.

Tablo 3.13: Namus Cinayetini Onaylama Durumu

EŞİNİZ NAMUS CİNAYETİNİ ONAYLAR MI?	SAYI	YÜZDE
Evet	14	46,6
Hayır	16	53,4
TOPLAM	30	100

Kadınların %46,6'sı eşlerinin namus cinayetini onayladıklarını belirtirken, %53,4'ü eşlerinin namus cinayetini onaylamadığını belirtmişlerdir. Şanlıurfa ve ülkemizin diğer Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerinde namus cinayeti kavramı sıkça karşımıza çıkmaktadır. Karşılaşılan sorunlarda temel neden kadın olarak görülerek ortadan kaldırılması ile sorunun çözüleceği anlayışına dayalı namus cinayetleri maalesef erkek egemen toplumlarda genel geçer kabul gören bir olgudur. Kadına yönelik aile içi şiddetin en son aşaması olarak görülen namus cinayetleri elde edilen verilerden de anlaşılacağı gibi Şanlıurfa'da onaylanan bir eylemdir. İslam dininde öldürme fiili tasvip edilmeyen bir eylem olmasına karşın kendilerini Müslüman olarak tanımlayan bireylerin Müslüman eşleri ile ilgili elde edilen verilerde %46,6 gibi büyük bir oranda kadının namus adı altında öldürülmesinin onaylandığı görülmektedir. İnsan canının değerli kabul edildiği ve bir insanı öldürenin bütün insanlığı öldürmüş kabul edildiği İslam dininin kadınların öldürülmesine karşı çıktığı, kız çocuklarını diri diri gömen cahiliye insanına bu nedenlerle ayetler indirildiği göz önüne alındığında erkeklerin eşlerini öldürmelerinin onaylanabileceği bir din olduğunu söylemek akla ve mantığa aykırı olacaktır. Namus cinayetini onaylayan erkeklerin de dindar kimseler olduğunu söylemek mümkün değildir. (Tablo 3.25), (Tablo 3.26) ve (Tablo 3.27)'de yer alan veriler de bu düşüneyi destekler niteliktedir. Tüm bu veriler değerlendirildiğinde eşlerine şiddet uygulayan erkek bireylerin dindar olamayacakları ortadadır.

Tablo 3.14: İntihar Etme Düşüncesi

ŞİDDETE MARUZ KALDIĞINIZDA İNTİHAR GİRİŞİMİNDE BULUNDUNUZ MU?	SAYI	YÜZDE
Evet	6	20
Hayır	24	80
TOPLAM	30	100

Eşlerinden şiddet gören kadınların %20'si şiddete maruz kaldıklarında intihar girişiminde bulduklarını, %80'i intiharı düşünmediklerini belirtmiştir. İntihar yani kendini öldürme fiili İslam dininde yasaklanmıştır. Örneklemimizi oluşturan kendini Müslüman olarak tanımlayan kadınların %6 gibi küçük bir bölümü eşlerinden şiddet gördüklerinde intihar girişiminde bulduklarını belirtmişlerdir. Dinin inanç boyutunun ölçülmeye çalışıldığı sorulardan birisi olan intihar düşüncesi sorusuna verilen cevaplar değerlendirildiğinde örneklemimizi oluşturan kadınların inançlı oldukları söylenebilir.

Tablo 3.15: Eşlerin Ölüm Tehdidi Durumu

EŞİNİZ SİZİ ÖLDÜRMEKLE TEHDİT ETTİ Mİ?	SAYI	YÜZDE
Evet	9	30
Hayır	21	70
TOPLAM	30	100

Kadınların %30'u eşlerinin kendilerinden ayrılmaları durumunda öldürmekle tehdit ettiklerini, %70'i eşlerinden herhangi bir ölüm tehditi almadıklarını belirtmişlerdir. Şiddet gören kadınların eşlerinden fiziksel şiddetle beraber sözel ve duygusal şiddette gördükleri elde edilen verilerden anlaşılmaktadır. Ayrıca eşlerin inanç boyutunu da ele alabileceğimiz veriler de bu soru sonucunda elde edilmiştir. (Tablo 3.13)'te namus cinayetinin erkek bireylerce onaylanma durumu incelendiğinde %46,6'lık bir oranda namus cinayetinin onaylandığı anlaşılmaktadır. Burada da erkek bireylerin %30'luk bir bölümünün eşlerini kendilerini terk etmeleri durumunda ölümle tehdit ettikleri belirtilmiştir.

Tablo 3.16: Arkadaşlarıyla Görüşmelerinin Engellenmesi Durumu

EŞİNİZ ARKADAŞ YA DA TANIDIKLARINIZLA GÖRÜŞMENİZİ ENGELLER Mİ?	SAYI	YÜZDE
Evet	17	56,6
Hayır	13	43,4
TOPLAM	30	100

Kadınların %43,4'ü eşlerinin kendilerini arkadaşları ya da tanıdıklarıyla görüşmeleri konusunda engellemediğini belirtirken, %56,6'sı eşlerinin başkaları ile görüşmelerini engellediklerini belirtmişlerdir. Aile içinde kadına yönelik fiziksel şiddetin yanısıra psikolojik ve duygusal şiddetin de yaşandığını göstermesi bakımından elde edilen veriler önemlidir. Kıskançlıkla tanımlanan ancak zamanla psikolojik ve duygusal şiddete dönüşen eşlerin tanıdıkları ve arkadaşlarıyla görüştürülmemesi davranışı Şanlıurfa'da yaygındır. Örneklemimizi oluşturan kadınlarla yapılan yüz yüze görüşmelerde eşlerinden gizli olarak arkadaşlarıyla görüştiklerini ancak eşleri bunu fark edince de yine fiziksel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. İnsan sosyal bir varlıktır ve iletişim kurmaya ihtiyaç duymaktadır. Bireylerin iletişim özgürlüklerini engellemek en büyük psikolojik ve duygusal şiddet olarak bilinmektedir. Allah (c.c.) korkusu olan dindar bireylerin başka bireylere gereksiz şiddet uygulayabilmesi imkansızdır. Eşlerinin başka kişilerle hatta akrabaları ile görüşmelerini engellemek insanlık dışı bir davranıştır. Erkek bireyler bunu genellikle eşlerinin maruz kaldıkları şiddet olaylarına başkalarına aktarmaması amacıyla yapmaktadır. Bu davranışlarının dindarlıkla bir ilgisinin olamayacağı açıktır.

Tablo 3.17: Eşlerin Kıskançlık Durumu

EŞİNİZ SİZİ KISKANIR MI?	SAYI	YÜZDE
Evet	19	63,4
Hayır	11	36,6
TOPLAM	30	100

Kadınların %36,6'sı eşlerinin kendilerini kıskanmadıklarını belirtirken, %63,4'ü eşlerinin kendilerini kıskandıklarını ve bu sebeple kötü davrandıklarını ve şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir. (Tablo 3.16) ile paralel bu soruya verilen cevaplar da benzer bir sonuca ulaşmamızı sağlamıştır. Eşler kıskançlık adı altında eşlerinin başkaları ile görüşmelerini engellemekte, görüşmeleri fark ettiklerinde

fiziksel şiddete başvurmaktadır. Eşlerine şiddet uygulayan erkek bireylerin kıskançlık konusunu uyguladıkları şiddete kılıf olarak kullandıkları anlaşılmaktadır. Her canlının eşini kıskanma iç güdüsüne sahip olduğu bilinmektedir. Ancak bu kıskançlığın eşini daha fazla sevmeye ve ilgiye neden olması gerekirken tam tersine eşe yönelik şiddete dönüşmesi anlaşılamamaktadır.

Tablo 3.18: Fiziksel Şiddetten Çocukların Zarar Görmesi Durumu

EŞİNİZ SİZE FİZİKSEL ŞİDDET UYGULARKEN ÇOCUKLARINIZ DA ZARARA GÖRÜR MÜ?	SAYI	YÜZDE
Evet	14	46,6
Hayır	16	53,4
TOPLAM	30	100

Aile içi şiddetin asıl mağdurları kadınlar gibi görünse de evde bulunan tüm bireyler şiddetten etkilenmektedir. Özellikle de çocuklar annelerine uygulanan fiziksel şiddet karşısında annelerini korumaya çalışırken zarar görmektedir. Yaşları küçük olan çocuklar da genellikle annelerinin kucağında uygulanan fiziksel şiddetten zarar görebilmektedir. Görüşme yapılan kadınların %46,6'sı eşlerinin kendilerine şiddet uygularken çocuklarına da zarar verdiklerini, %53,3'ü ise eşlerinin çocuklarına bir zarar vermediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 3.19: Çocukluk Döneminde Şiddet Görme Durumu

ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE ŞİDDET GÖRDÜNÜZ MÜ?	Kendisi		Eşi	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Evet	13	43,3	12	40
Hayır	17	56,7	18	60
TOPLAM	30	100	30	100

Aile içi şiddet mağdurları çocukluklarında da aile bireylerinden şiddet gördüklerinde bu durumu normal bir durummuş gibi algılayabilmekte ve şiddete boyun eğmektedir. Görüşme yapılan kadınların %43,3'ü çocukluğunda aile bireylerinden fiziksel şiddet gördüklerini belirtirken, %56,6'sı çocukluklarında şiddet görmediklerini belirtmişlerdir.

Çocukluk döneminde aile bireylerini şiddetine maruz kalan erkek bireyler kendilerini ispat ve gücü gösterme çabası ile evlendiklerinde eşlerine karşı şiddet uygulayabilmektedir. Görüşme yapılan kadınların %40'ı eşlerinin çocukluklarında

aile bireylerinden şiddet gördüklerini, %60'ı eşlerinin çocukluklarında şiddet görmediklerini belirtmiştir. Görüşme yapılan kadınların eşlerini ne kadar tanıdıklarıyla doğru orantılı olarak bu veriler değerlendirildiğinde daha sağlıklı bir çıkarımda bulunmak doğru olacaktır. Elde edilen veriler de bize çocukluklarında aile içinde şiddet gören bireylerin aile içi şiddetle fail ya da mağdur ilişkilerinin kesintisiz devam edegeldiğini göstermektedir.

Özetlemek gerekirse, kadına karşı şiddeti genel anlamda şiddet uygulayan bireyin yani erkeğin psikolojik durumu ve çevre şartları etkilemektedir. Elde edilen veriler değerlendirildiğinde Şanlıurfa ilinde örneklemimizi oluşturan eşlerine şiddet uygulayan erkeklerin %40 gibi büyük sayılabilecek oranda çocukluk dönemlerinde aile bireylerinden şiddet gördükleri, şiddeti yaşamın bir parçası gibi algılamaya başladıkları, güç gösterme, baskın olma, hakimiyet kurma ya da kendini ispat çabaları ile eşlerine şiddet uyguladıkları düşünülebilir. Aynı şekilde örneklemimizi oluşturan eşlerinden şiddet gören kadınların %43,3 gibi yine azımsanamayacak bir bölümü çocukluk dönemlerinde aile bireylerinden şiddet gördüklerini, yani şiddeti kanıksadıkları, şiddetin erkek tarafından uygulanmasını normal karşıladıkları, hatta evliliklerinin ilk yıllarında ya da ilerleyen şiddete rağmen sonraki yıllarda da şiddet uygulayan eşlerini resmi kurumlara şikâyet etmedikleri görülmektedir (Bkz. Tablo 3.10).

Tablo 3.20: Çocukların Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Durumu

EŞİNİZ ÇOCUĞUNUZA DA ŞİDDET UYGULAR MI?	SAYI	YÜZDE
Evet	7	23,3
Hayır	23	76,7
TOPLAM	30	100

Kadınların %23,3'ü eşlerinin kendileri dışında çocuklarına da şiddet uyguladıklarını, %76,7'si eşlerinin çocuklarına şiddet uygulamadıklarını belirtmişlerdir. Maalesef aile içi şiddet olaylarında kadınlar mağdur olarak bilinse de en çok zararı fiziksel ve psikolojik olarak çocuklar görmektedir. Erkek eşine fiziksel şiddet uygularken bilerek (Bkz. Tablo 3.20) ya da bilmeyerek (Bkz. Tablo 3.18) çocuklarına da şiddet uygulamaktadır.

Tablo 3.21: Şiddet Uygulayan Eşlerin Sopa, Bıçak, vb. Kullanma Durumu

EŞİNİZ ŞİDDET UYGULARKEN SOPA, BIÇAK, VB. KULLANIR MI?	SAYI	YÜZDE
Evet	25	83,3
Hayır	5	16,7
TOPLAM	30	100

Kadınların %16,6'sı eşlerinin kendilerine fiziksel şiddet uygularken silah, eşya, vb. materyal kullanmadıklarını, %83,3'ü eşlerinin kendilerine uyguladıkları fiziksel şiddette silah, eşya, vb materyalleri de kullandıklarını belirtmiştir. Aile içi şiddete maruz kalan örneklemimizi oluşturan kadınların büyük bir bölümü (%83,3) eşlerinin sadece dövme-vurma şeklinde fiziksel şiddet ile yetinmeyip bir takım eşyaları da kullandıklarını ve kendilerine fiziksel olarak daha ağır, iyileştirilemez yaralar bıraktıklarını belirtmişlerdir. İslam dini sadece insana değil hiçbir canlıya zarar vermeyi uygun bulmayan, şiddeti yasaklayan, bırakın şiddeti kötü söz söylemeyi bile hoş karşılamayan bir din olmasına karşın, Şanlıurfa gibi muhafazakar yapıya sahip bir ilde eşlerine şiddet uygulayan ve kendilerini Müslüman olarak tanımlayan erkek bireylerin sadece dövme-vurma ile yetinmeyip daha fazla zarar vermek için eşya kullanmaları İslam dininden çok da nasip almadıklarını göstermesi bakımından önemli verilerdendir. Araştırmamıza konu erkek bireylerin İslam dinini anlamama sebeplerini de (Tablo 3.25), (Tablo 3.26), (Tablo 3.27) ve (Tablo 3.28)'de elde edilen verilerden görmemiz mümkündür.

Tablo 3.22: Seçimlerde Oy Verilen Adayın Özelliği

SEÇİMLERDE OY VERDİĞİNİZ ADAYIN HANGİ ÖZELLİĞİNE GÖRE OY VERİRSİNİZ?	SAYI	YÜZDE
Partisi	16	53,3
Aşireti	5	16,7
Önceki Çalışmaları	1	3,3
Dindar Olup Olmaması	8	26,7
TOPLAM	30	100

Yukarıdaki tabloda da görüleceği gibi eşlerinden şiddet gören kadınların %3,3'ü seçimlerde oy verecekleri adayı daha önceki çalışmalarına göre seçtiklerini, %26,6'sı seçilecek adayın dindar olup olmamasına göre oy verdiklerini, %16,6'sı adayın hangi aşirete üye olduğuna bakarak oy kullandıklarını, %53,3'ü adayın hangi partiden olduğuna bakarak oy kullandıklarını belirtmişlerdir. Buradan elde edilen

veriler bize Şanlıurfa’da eşlerinden şiddet gören kadınların %26,7 oranında seçimlerde adayın dindarlığına göre oy kullandıklarını, bireylerin dindar olup olmamasının kendilerine göre önemli bir kriter olduğunu, dine ve dindarlığa önem verdiklerini, eşlerinin de dindarlıklarını önemsediklerini göstermesi bakımından önemlidir. Ancak (Tablo 3.3)’te görüleceği gibi örneklekimizi oluşturan kadınların %63,3 gibi çok büyük bir bölümü görücü usulü ile yani kendi tercihlerine ve seçim kriterlerine bakılmadan evlendirildiklerini belirtmişlerdir. Kadınların tanımadıkları ve seçme haklarının bulunmadığı evliliklerin ne kadar sağlıklı devam edebileceği de elde edilen verilerden görülmektedir. Kendi tercihlerine bırakılsa daha dindar kimselerle evlenebilecek ve eşlerinden şiddet görmek durumunda kalamayacak olmaları görüşme yapılan kadınların bazılarının serzenişlerinden de anlaşılmaktadır. Görüşme yapılan N.Ş. (22 yaşında); *“Bizim öyle filmlerdeki gibi aşklar yaşayıp severek evlenmemiz olmaz. Bizim ya beşik kertmemiz ya da amcamızın oğlu vardır.[...] Ben ne bileyim adam hırlı mı hırsız mı? Dindar mı dinsiz mi? Ben istemez miyim abdestli namazlı olsun?”* sözleri de aslında şiddet gören kadınların içinde buldukları durumu özetlemektedir.

Tablo 3.23: Cinsel Şiddet

EŞİNİZ İSTEMEDİĞİNİZ HALDE SİZİNLE CİNSEL İLİŞKİYE GİRER Mİ?	SAYI	YÜZDE
Evet	16	53,3
Hayır	14	46,7
TOPLAM	30	100

Kadınların istemedikleri halde cinsel ilişkiye zorlanmaları cinsel şiddet olarak karşımıza çıkmaktadır. Görüşme yapılan kadınların %53,3’ü eşlerinden cinsel şiddet gördüklerini belirtirken, %46,6’sı cinsel şiddete maruz kalmadıklarını belirtmişlerdir. İslam dini bireylerin gündelik hayatlarında da nasıl davranacakalarını düzenleyen yüce bir dindir. İslam Peygamberi Hz. Muhammed (S.A.V.) sünnet olarak tanımlanan davranışlarıyla Müslümanlara nasıl yaşamaları gerektiği ile ilgili bilgileri uygulamalı olarak aktarmaktadır. Kadınlarla münasebetlerde de İslam hoşgörü ve nezaketi esas almaktadır. Kadınlarla zorla ilişki kurmak bir tarafa onlara sert sözler söylemenin bile onları inciteceğinin bilindiği İslam dininde yer almayan sertlik, nezaketsizlik ancak bu dinden yeterince haberdar olmayan bireylerin tercih edecekleri yollardır. Örneklekimizi oluşturan kadınların %53,3’ü eşlerinin kendilerini istekleri dışında cinsel ilişkiye zorladıklarını belirtmektedir.

Çocukluklarında şiddet gören bireylerin (Bkz. Tablo 3.19) ve anne-babalarından yeterli dini bilgi alamayan (Bkz. Tablo 3.26), dini eğitim konusunda zayıf olan (Bkz. Tablo 3.25) bireylerin İslam'ı anlamaları, şiddetten uzak ve dini ibadetlerini yerine getirerek (Bkz. Tablo 3.27) yaşamaları beklenmemelidir. Elde edilen verilerden de eşlerine fiziksel şiddet yanında cinsel şiddet te uygulayan bireylerin ne yazık ki din, yani araştırmamıza konu İslam dininden bi haber oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 3.24: Ahiret İnancı

ÖLÜMDEN SONRA YAŞAMIN VARLIĞINA İNANIR MISINIZ?	SAYI	YÜZDE
Evet	15	50
Hayır	15	50
TOPLAM	30	100

Eşlerinden şiddet gördüklerini beyan ederek Polis merkezlerine müracaat eden kadınların psikolojik durumları anlık olaylardan etkilenebilecek derecede hassaslaşmaktadır. Görüşme yapılan kadınların %50'sinin İslam inancının temel kavramlarından olan Ahiret yani ölümden sonra yaşamın varlığını red etmeleri de içinde buldukları ruhsal durumu ifade etmektedir. Kadınların %50'si ölümden sonra yaşam olduğuna inanmadıklarını belirtirken, diğer %50'si ölümden sonra yaşamın varlığına inandıklarını belirtmiştir. Bu durum yaşadıkları şiddet olayının hemen sonrasında kadınlara yöneltilen bu soruya tepkiselş bir yaklaşımla verdikleri bir cevap olarak ele alınmalıdır. Şanlıurfa gibi muhafazakar bir ilde kendilerini Müslüman olarak tanımlayan kadınların yarısının Ahiret inancının olmaması gibi bir durum söz konusu olamaz. Ancak eşleri ile yaşadıkları problemler sonucunda intiharı bile düşünebilecek duruma gelen kadınların (Tablo 3.14) ölümden sonra yaşamın varlığını sorgulama durumuna gelmeleri doğaldır. Bu veriler kadınların iman noksanı ya da inançsız olduklarını göstermemektedir. Elde edilen verileri içerisinde bulunulan durum göz önüne alınarak değerlendirmek yerinde olacaktır.

Tablo 3.25: Dini Eğitim

DİNİ EĞİTİM ALDINIZ MI ?	Kendisi		Eşi	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Evet	13	43,3	7	23,3
Hayır	17	56,7	23	76,7
TOPLAM	30	100	30	100

Kadınların %56,7'si dini eğitim aldıklarını belirtirken, %43,3'ü herhangi bir dini eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Kadınların %23,3'ü eşlerinin dini eğitim aldıklarını belirtirken, %76,7'si eşlerinin bir dini eğitim almadıklarını belirtmiştir.

Kendilerini Müslüman olarak tanımlayan kadınların dini eğitim konusunda eksik oldukları görülmektedir. Asıl ilginç olan Müslüman eşlerle evli olan bu kadınların eşlerinin %76,7 gibi büyük bir bölümünün dini eğitimlerinin olmadığını belirtmeleridir. Bu veriler bize kendilerini Müslüman olarak tanımlayan bireylerin dini yaşantılarına yansıtamamalarının temel nedeninin dini eğitim eksikliği olduğunu, bireyler Müslüman olarak yaşarken aslında dinin emir ve yasaklarından gerçek anlamda uzak kaldıklarını göstermektedir. Şiddet olgusunun kınandığı ve yasaklandığı, hiçbir canlıya zarar verilmemesinin emredildiği İslam dininde kadına yönelik şiddet uygulamaktan da bahsetmek yersiz olacaktır. Ne yazık ki örneklemimizde yer alan kadın-erkek bireylerin dinden uzak yaşamları şiddetin yaşanmasını kaçınılmaz hale getirmektedir.

Tablo 3.26: Eş Anne-Baba Dindarlığı

EŞİNİZ ANNE – BABASI DİNDAR KİMSELER Mİ?	SAYI	YÜZDE
Evet	11	36,6
Hayır	19	63,4
TOPLAM	30	100

Kadınların %36,6'sı eşlerinin anne ve babasını dindar kimseler olarak tanımlarken, %63,4'ü eşlerinin anne ve babasını dindar olarak görmediklerini belirtmişlerdir. Çocukluk döneminde aile içerisinde görülerek öğrenilen herşey ileriki yaşamlarında çocukların hayata bakış ve yaşayış tarzlarını belirlemektedir. Din konusunda, bizim örneklemimizde Müslümanlık konusunda aile içerisinde yaşayarak öğrenilen davranışlar (abdest, namaz, oruç, vb.) bireylerin kendi ailelerini kurduklarında yaşama şekillerini belirler. Örneklemimizi oluşturan kadınların %63,4 gibi büyük bir bölümü eşlerinin anne-babalarını dindar olmayan kimseler olarak görmektedirler. Dindarlık ölçülebilir bir kavram değildir. Ancak insanın yaşam biçimi dindarlık konusunda ipuçları verebilir. İslamın temel şartları olan namaz, oruç, hac gibi ibadetler konusundaki hassasiyetler bireyleri dindar olarak tanımlayabilmemizi sağlar. Görüşme yapılan kadınlar eşlerinin ailelerinin iç yaşantısını gözlemleme imkanına sahip olduklarından verdikleri bilgilerin sağlıklı olduğu düşünülmelidir. Dindar ailelerde yetişen bireylerin de dindar olacakları ya da

din konusunda hassas olacakları göz önüne alındığında elde edilen verilerden aile içinde kadına yönelik şiddeti eğiliminin, dindar olmayan ailelerde yetişen bireylerde daha yüksek oranda görülebileceği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.27: Dini İbadetler

DİNİ İBADETLERİNİZİ (NAMAZ, ORUÇ, VB.) YERİNE GETİRİR MİSİNİZ?	Kendisi		Eşi	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Evet	5	16,6	3	10
Hayır	25	83,4	27	90
TOPLAM	30	100	30	100

Kadınların %16,6'sı dini ibadetlerini (namaz, oruç, zekat, vb.) yerine getirdiklerini belirtirken, %83,4'ü dini ibadetlerini yerine getirmediklerini belirtmiştir. Kadınların %10'u eşlerinin dini ibadetlerini (namaz, oruç, zekat, vb.) yerine getirdiklerini belirtirken, %90'ı eşlerinin dini ibadetlerini yerine getirmediklerini belirtmiştir.

Kendilerini Müslüman olarak tanımlayan ve Müslüman erkeklerle evli olduklarını belirten kadınların büyük çoğunluğu İslam dininin emirlerinden olan ibadetlerini yerine getirmediklerini, ayrıca daha büyük bir bölümü de eşlerinin de dini ibadetlerini yerine getirmediklerini belirtmişlerdir. Gerçek manada İslam'ı yaşayamayan, ibadetlerden uzak bireylerde aile içi tartışmaların ve bu tartışmalar sonucu şiddetin yaşanması kaçınılmazdır.

Tablo 3.28: Kur'an Okuma Durumu

KUR'AN OKUR MUSUNUZ?	Kendisi		Eşi	
	SAYI	YÜZDE	SAYI	YÜZDE
Evet	6	20	3	10
Hayır	24	80	27	90
TOPLAM	30	100	30	100

Kadınların %20'si Kur'an okuduklarını, %80'i Kur'an okumayı bilmediklerini belirtmiştir. Kadınların %10'u eşlerinin Kur'an okuduklarını belirtirken, %90'ı eşlerinin Kur'an okumayı bilmediğini belirtmiştir.

İslam dininin yazılı ana kaynağı Kur'an-ı Kerim'i okuyup anlamaya çalışmak insanoğlunun hayatını düzene koyması ve Allah'ın emir ve yasaklarından haberdar olması bakımından önemlidir. Aile içi şiddet mağduru kadınların (%80) ve eşlerinin (%90) büyük bölümünün Kur'an okumayı bilmedikleri ve okumadıkları görülmektedir. İslam dininin kadını dövmeyi emrettiği gibi bir savunma şemsiyesi

altına gizlenen şiddet faili bireylerin gerçekten İslam dinini anlayamadıklarını göstermesi bakımından bu veriler önemlidir. Kur'an okumadan Kur'an-ı Kerim'de kadının dövülebileceğinin yazılı olduğunu savunan bireylerin varlığı, İslam dininin kadına verdiği önemin neden anlaşamadığının da göstergesidir.

Tablo 3.29: İsteklerin Yerine Gelmesi İçin Yapılanlar

İSTEKLERİNİZİN YERİNE GELMESİ İÇİN NE YAPARSINIZ?	SAYI	YÜZDE
Dua Ederim	29	96,7
Büyü Yaptırırım	1	3,3
Türbeye Giderim	0	0
TOPLAM	30	100

Kadınların %3'ü istedikleri şeylerin gerçekleşmesi için büyü yapacağını ya da yaptıracağını belirtirken, %97'si dua edeceğini belirtmiştir. Elde edilen veriler şiddet mağduru kadınların İslam inancına sahip oldukları ve iman boyutunda Allah'a inançlarının yüksek olduğunu ve isteklerinin gerçekleşmesi için Allah'a sığındıklarını göstermektedir. Burada geriye dönecek olursak yine inanç düzeylerini görebilmek adına sorulan Ahiret inancı sorusuna verilen cevaplar sonucu (Tablo 3.24) te elde edilen verilerin sağlıklı bir düşünce neticesi verilen cevaplar olmadığı anlaşılacaktır. Görüşme yapılan kadınlar içinde buldukları psikolojinin etkisi ile eksik dini bilgilerin (Bkz. Tablo 3.28 ve Tablo 3.25) ve İslam ibadetlerinden uzak yaşamının (Bkz. Tablo 3.27) verdiği rahatlıkla Allah inancını sorgular hale gelebilmektedirler (Bkz. Tablo 3.24). Ancak bir diğer soruda da isteklerinin yerine gelmesi için mutlak güç sahibi Allah'a dua ederek (Bkz. Tablo 3.29) yardım istediklerini belirtmektedirler.

Görüşme yapılan kadınların tamamı herhangi bir işte çalışmadıklarını, ev hanımı olduklarını, eşlerinden boşanmak istediklerini belirtmişlerdir. Eşlerinin maddi olarak bakımına muhtaç olmaları kadınların genel anlamda şiddeti kabullenir hale gelmelerinin en büyük sebeplerindendir. Evliliklerinden çocuk sahibi olmaları da (Bkz. Tablo 3.5) yine maddi imkanların eşleri tarafından karşılanmaları, yani ekonomik özgürlüklerinin olmaması (Bkz. Tablo 3.12) çocuklarının iyi yaşam sürebilmelerini sağlama düşüncesiyle şiddete katlanma gerekçelerindendir. Ama bir süre sonra şiddetin durmaksızın devam etmesi üzerine boşanma düşüncesi ortaya çıkmaktadır. Örneklemimizi oluşturan kadınların eğitim düzeylerinin de (Bkz. Tablo 3.1) bilinçlenme konusunda etkisinin olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 3.10).

Genel olarak Şanlıurfa ilinde eşlerinden şiddet gördüklerini beyan ederek Polis Merkezlerine müracaat eden ve kendilerini Müslüman olarak tanımlayan 30 kadınla yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler ışığında görüşme yapılan kadınlarla ilgili detaylı incelemelerimize geçebiliriz.

3.2. Şiddet Gören Kadınların Farklı Açılardan Sosyal Statüleri

3.2.1. Eğitim Durumları

Sorularımızı cevaplandıran kadınların %43,3'ü kendilerini okur-yazar olarak tanımlarken, %30'u ilkokul mezunu, %10'u ortaokul mezunu, %6,7'si lise mezunu ve %10'u üniversite mezunu olduklarını belirtmişlerdir (Bkz. Tablo 3.1).

Kendilerini okur-yazar olarak tanımlayan kadınlar herhangi bir işte çalışmadıklarını, eşleriyle boşanma döneminde olduklarını, herhangi bir özürleri olmadığını, %92,3'ü görücü usulu ile evlendiklerini, %84,6'sı çocukluklarında şiddet gördüklerini, %61,5'i eşlerinin çocukluğunda şiddet gördüğünü, %92,3'ü dini ibadetlerini yerine getirmediğini, %85'i eşlerinin dini ibadetlerini yerine getirmediğini, %70'i eşlerinin anne-babalarının dindar kimseler olmadığını, %70'i dini eğitim almadıklarını, %77'si eşlerinin dini eğitim almadıklarını, %70'i ölümden sonra yaşam olduğuna inanmadıklarını, isteklerinin yerine gelmesi için tamamı dua ettiklerini, %92,3'ü Kur'an okumadıklarını, %85'i eşlerinin Kur'an okumadıklarını, %77'si çok eşli olmadıklarını belirtmişlerdir.

İlkokul mezunu kadınlar, 16-22 yaş arasında evlendiklerini, çalışmadıklarını, eşleriyle boşanma döneminde olduklarını, %66,6'sı görücü usulu evlendiklerini belirtirken, %22,2'si severek, %11,1'i de kaçarak evlendiklerini belirtmişlerdir. İlkokul mezunu olduklarını belirten kadınların, %55,5'i eşleriyle akraba olmadıklarını, %11'i eşlerinin ve kendilerinin çocukluklarında şiddet gördüklerini, %66,6'sı dini ibadetlerini düzenli olarak yerine getirmediğini, %89'u eşlerinin dini ibadetlerini yerine getirmediğini, %89'u isteklerinin yerine gelmesi için dua ettiklerini, %89'u eşlerinin Kur'an okumadıklarını, %56'sı eşlerinin anne-babalarının dindar olmadıklarını, %33'ü dini eğitim almadıklarını, %56'sı eşlerinin dini eğitim almadıklarını, %44'ü ölümden sonra yaşam olduğuna inanmadıklarını belirtmişlerdir.

Ortaokul mezunu kadınlar, çalışmadıklarını, çok eşli olmadıklarını, eşleriyle boşanma döneminde olduklarını, eşlerinin kendilerini aldatmadığını, eşlerinin dini

eğitim almadığını, eşlerinin Kur'an okumadığını ve dini ibadetlerini yerine getirmediğini, kendi isteklerinin yerine gelmesi için dua ettiklerini, %33'ü ölümden sonra yaşamın varlığına inanmadıklarını, yine %33'ü dini eğitim aldıklarını, %33'ü Kur'an okuduklarını, evlenme yaşlarının 18-20 yaş aralığında olduğunu belirtmişlerdir.

Lise mezunu kadınlar, herhangi bir işte çalışmadıklarını, eşleriyle akraba olmadıklarını, kaçarak evlendiklerini, eşlerinin kendilerini aldattığını ve çok eşli olduklarını, eşlerinin ya da kendilerinin çocukluklarında şiddet görmediklerini, eşlerinin anne babalarının dindar olduklarını, eşlerinin dini eğitim almadıklarını, kendilerinin ya da eşlerinin Kur'an okumadıklarını, istediklerinin olması için dua ettiklerini belirtmişlerdir.

Üniversite mezunu kadınlar, çalışmadıklarını, 20-23 yaş aralığında evlendiklerini, eşleriyle akraba olmadıklarını, eşlerinin çok eşli olmadığını, eşlerinin ya da kendilerinin dini ibadetlerini yerine getirmediğini, eşlerinin dini eğitim almadıklarını, eşlerinin Kur'an okumadıklarını, ölümden sonra yaşamın varlığına inandıklarını, isteklerinin yerine gelmesi için dua ettiklerini belirtmişlerdir.

Genel olarak eğitim durumları göz önüne alındığında eşlerinden şiddet gören kadınların sosyal statülerinin birbirlerinden çok farklı olmadığı, din olgusunu dua ile sınırlandırarak yaşamlarında bir sığınma yeri olarak gördükleri, dini eğitim ve ibadetler konusunda eşlerinin ve kendilerinin eksiklikleri olduğu görülmektedir.

3.2.2. Ekonomik Durumları

Kadınların tamamı herhangi bir işte çalışmadıklarını, ev hanımı olduklarını belirtmişlerdir. Eşlerinden şiddet gören kadınların %60'ı evliliklerinde maddi problemler yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Evliliklerinde maddi problem yaşadıklarını belirten kadınların %61'i kendilerini okur-yazar olarak tanımlamış, %77'si görücü usulu ile evlendiklerini, %66'sı çocukluklarında şiddet gördüklerini, %61'i eşlerinin çocukluklarında şiddet gördüklerini, %94'ü kendilerinin ya da eşlerinin dini ibadetlerini yerine getirmediğini, %67'si dini eğitim almadıklarını, %78'i eşlerinin dini eğitim almadığını, %94'ü isteklerinin yerine gelmesi için dua ettiklerini, %88'i Kur'an okumadıklarını, %94'ü eşlerinin Kur'an okumadıklarını belirtmişlerdir.

Eşlerinden şiddet gören ve evliliklerinde maddi problemleri olduğunu belirten kadınların büyük çoğunluğunun dini eğitim ve ibadetler konusunda eksik oldukları ancak isteklerinin yerine gelmesi için Allah (c.c.)'a dua ettikleri görülmektedir.

3.3. Şiddet Uygulayan Ve Şiddete Uğrayanlar Arasındaki İlişki Biçimleri İle İlgili Bulguların Dağılımı

3.3.1. Karı-Koca

Örneklekimizi oluşturan kadınların tamamı eşlerinden şiddet gören kadınlardır. Ancak kadınların ve eşlerinin çocukluk dönemlerinde de şiddete maruz kalıp kalmadıkları ile ilgili olarak sorulan soru neticesinde elde edilen veriler (Tablo 3.19)'da yer almaktadır.

Eşlerinden şiddet gören kadınların %43,3'ü çocukluk dönemlerinde aile bireylerinden şiddet gördüklerini belirtirken, %40'ı eşlerinin çocukluk dönemlerinde aile bireylerinden şiddet gördüklerini belirtmişlerdir.

(Tablo 3.10) ve (Tablo 3.11)'de görüleceği gibi görüşme yapılan kadınların %50'si eşlerinden şiddet gördüklerinde Polis, Jandarma, vb. bir resmi kuruma başvurduklarını belirtmişlerdir. Resmi kurumlara müracaat eden kadınların %10'u eşleri ile ilgili resmi kurumlara yaptıkları başvuru sonucunda eşleri hakkında evden uzaklaştırma tedbir kararı uygulandığını belirtmişlerdir.

Görüşme yapılan kadınların yarısı eşlerinden şiddet gördükleri için resmi kurumlara müracaat ettiklerini ancak %10 gibi küçük bir bölümü eşleri hakkında evden uzaklaştırma tedbir kararı uygulandığını belirtmektedir. Her müracaat sonucunda tedbir kararı uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Bazen bu durumun daha kötü sonuçlara sebep olduğu yaşanan örneklerde görülmektedir.

3.3.2. Baba-Çocuk

Aile içinde yaşanan şiddet olaylarında annenin şiddete maruz kaldığını gören çocuklar genellikle anneyi korumak amacıyla babalarına engel olmaya çalışırken, babalarının annelerine uyguladıkları şiddetten zarar görmekte, bazı ailelerde de baba eşinin yanı sıra çocuklarına da şiddet uygulamaktadır.

Çalışmada bu iki duruma ilişkin iki ayrı soru yöneltilmiş ve alınan cevaplara ilişkin elde edilen veriler (Tablo 3.18)'de yer almaktadır.

Görüşme yapılan kadınların %46,6'sı eşleri kendilerine fiziksel şiddet uygularken çocuklarının aralarında kalarak bu şiddetten zarar gördüklerini belirtmişlerdir.

(Tablo 3.20)'de görüleceği gibi eşlerinden şiddet gören kadınların %23,3'ü eşlerinin kendileri dışında çocuklarına da şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir.

3.4. Şiddet Mağdurlarının Açıklamaları

Görüşme yaptığımız kadınlar genel olarak evliliklerinin ilk yıllarının güzel olduğunu ancak daha sonraki yıllarda eşlerinin kendilerine giderek artan oranda şiddet uygulamaya başladıklarını, ilk seferlerde hep daha sonra geçer düşüncesiyle önemsemediklerini belirtmişlerdir.

Şanlıurfa iline Bursa'dan 2006 yılında gelin olarak geldiğini belirten S. H. Yaşadıklarını şu sözlerle aktarıyor:

“Severek evlendik te ne oldu. İlk günler balımdı, gülümdü... yatağa girdik, sonra yüzümüze bakmadı. Şerefsiz başka birini de seviyormuş. Sonra öğrenince kavga ettik. Beni vurdu. Ben de küstüm. Bu sefer daha beter dövdü [...] Beni ne diller dökerek kandırdı. Ben Bursa'mı bırakıp gelir miydim bu cehenneme. Şimdi ailemle bile görüşemiyorum. Yok kardeşim. Bunun okulla falan ilgisi yok. Adam makine mühendisi ama insan olamamış.”

Eşinden gördüğü şiddet sonunda ayıp olacağı düşüncesiyle resmi kurumlara müracaat etmeyen ancak kızını da yanına alarak baba evine dönen F. Ş. şu şekilde anlatıyor yaşadıklarını:

“Kocamdır dedim, döver de sever de... Kaç sene oldu. Kızım okula başladı. Ha bugün ha yarın. Bitmez mi hiç. Ayıptır dedim babamın evine gidemedim. Ama artık dayanamıyorum. Kızımın psikolojisi bozuldu. Babamın yanına geldim. Buraya da geldi. Onlarla kavga etti.”

Görüşme yapılan şiddet mağduru kadınlar benzer açıklamalarla eşlerinden gördükleri şiddeti kendi iç dünyalarında tanımlamaya çalışmaktadır. Kadınlara uygulanan şiddet türlerine göre aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

3.5. Şiddetin Biçimleri

Araştırmamın bu bölümünde kadına yönelik aile içi şiddetin görüşme yaptığımız kadınların açıklamalarında yer alan türlerinden Fiziksel, Duygusal, Sözel ve Cinsel şiddet türleri ile ilgili elde edilen veriler incelenecektir.

3.5.1. Fiziksel Şiddet

Kadına yönelik aile içi şiddetin en çok karşılaşılan türü hiç şüphesiz fiziksel şiddettir. Araştırmamıza katılan kadınların en çok maruz kaldıkları fiziksel şiddet türleri de dövme-vurma şeklinde ve eşya kullanılarak uygulanan fiziksel şiddettir.

3.5.1.1. Dövme – Vurma Şeklinde Şiddet

Görüşme yapılan kadınların tamamı eşlerinin kendilerini dövme-vurma şeklinde şiddet uyguladıklarını belirtmişlerdir.

3.5.1.2. Sopa, Bıçak, vb. Alet Kullanarak Uygulanan Şiddet

Görüşme yapılan kadınlara eşlerinin kendilerine şiddet uygularken sopa, bıçak, vazo, vb. bir alet kullanıp kullanmadıkları sorulduğunda alınan cevaplar dikkat çekicidir.

(Tablo 3.21)'de görüleceği gibi görüşmeye katılan kadınların %83,3'ü eşlerinin kendilerine uyguladıkları fiziksel şiddet sırasında sopa, bıçak, vazo, vb. eşyaları da kullandıklarını belirtmiştir. Eşlerinde şiddet gören kadınlar sadece eşlerinin bedeni şiddetine maruz kalmamakta aynı zamanda evdeki eşyalar da bu şiddetin dozunu artırmakta araç olarak kullanılmaktadır.

3.5.2. Duygusal Şiddet

Görüşme yapılan kadınlara eşlerinden duygusal anlamda şiddet group görmediklerini tespit etmek amacıyla birtakım sorular yöneltilerek alınan cevaplara ilişkin veriler aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.

(Tablo 3.15)'te görüleceği gibi eşlerinden şiddet gören kadınlarla yapılan görüşmede kadınların %30'u eşlerinin kendilerine şiddet uygularken aynı zamanda ölümlle tehdit ettiğini belirtmişlerdir. Aile içinde kadına yönelik uygulanan fiziksel şiddetin dozunu artırmada duygusal şiddetin de kullanıldığı, dövme-vurma şeklinde

fiziksel şiddet uygulayan eşlerin öldürmekle tehdit ederek duygusal yönden de kadınları baskı altına aldıkları görülmektedir.

(Tablo 3.16)'da görüleceği gibi kadınların %56,6'sı eşlerinin kendilerini akraba, arkadaş, vb. ile görüşmelerini engellediklerini belirtmişlerdir. Bu durum duygusal şiddetin ülkemizde en çok karşılaşılan türüdür. Eşler, kendilerinin bilgisi olmadan kadınların başkaları ile görüşmesini engellemekte, onları duygusal anlamda esaret altına almakta, evde yaşananların dışarıya aktarımını bir anlamda engellemeye çalışmaktadırlar. Şanlıurfa nüfus olarak ülkemizin kalabalık illerinden biri olsa da akrabalık ilişkileri hala canlı tutulan ve ailelerin birbirleri ile akraba ya da tanıdık olduğu, aşiret yapısı nedeniyle bireylerin birbirlerini tanıdıkları, bu yüzden meydana gelen olayların insanlar arasında çabuk duyulabildiği bir şehirdir. Bu nedenlerle evli çiftler aile içinde yaşadıkları olayların duyulmasından endişe duymaktadır. Bu nedenlerden dolayı eşlerine aile içinde şiddet uygulayan erkekler uyguladıkları şiddetin diğer aile bireyleri ya da akrabaları tarafından duyulmasını engellemek için kadınlara akrabaları ya da arkadaşları ile görüşmemeleri konusunda baskı yaparak duygusal şiddet uyguladıkları anlaşılmaktadır.

(Tablo 3.17)'de görüleceği gibi görüşme yapılan kadınların %63,3'ü eşlerinin kendilerine kıskançlık nedeniyle kötü davrandıklarını belirtmişlerdir.

(Tablo 3.7)'de görüleceği gibi kadınların %40'ı eşlerinin kendilerini aldattıklarını ve bunu bildiklerini, duygusal anlamda kendilerini eşlerine karşı yetersiz ve aciz gördüklerini, başka kadınlara ihtiyaç duymasının sebebi olarak kendilerini suçladıklarını, eşlerinin kendilerini cinsel anlamda tatminde yetersiz ve isteksiz olarak suçlamaları sebebiyle duygusal anlamda yıprandıklarını belirtmişlerdir.

Burada dikkat edilmesi gereken eşlerine şiddet uygulayan erkeklerin eşlerini kıskandıkları için şiddet uyguladıklarını (Bkz. Tablo 3.17) belirtirlerken bir taraftan da eşlerini başka kadınlarla aldatmalarını (Bkz. Tablo 3.7). Kıskançlık konusunu eşlerine şiddet uygulamak için kılıf olarak kullanan erkekler eşlerini başka kadınlarla aldatarak hem düşüncelerinde samimi olmadıklarını ortaya koymakta hem de eşlerinin kendilerini yetersiz hissetmelerine neden olarak duygusal anlamda yıpratarak fiziksel şiddetin yanında duygusal şiddet te uygulamaktadırlar.

(Tablo 3.13)'te görüleceği gibi kadınların %46,6'sı eşlerinin namus cinayetini onayladıklarını ve bunun kendilerine karşı her zaman duygusal anlamda bir baskı

unsuru olarak kullanıldığını belirtmişlerdir. Eşlerine şiddet uygulayan erkekler (Tablo 3.7)'de görüleceği gibi hem eşlerini aldatmakta hem de eşlerini namus cinayetini onayladıklarını belirterek namus konusunda hassas olduklarını ve bu sebeple cinayet işleyebileceklerini belirtmektedirler. Dini eğitim konusunda eksiklikleri olan erkeklerin (Bkz. Tablo 3.27) namus konusunda da yeterli bilgilerinin olmadığı, İslam dininde yasaklanan evlilik dışı ilişki konusunda yeterli hassasiyetleri göstermemelerine rağmen namus konusunda koru koruna bir inanişaya sahip oldukları anlaşılmaktadır.

3.5.3. Sözel Şiddet

(Tablo 3.13) ve (Tablo 3.15)' da görüleceği gibi kadınların %30'u eşlerinin kendilerini öldürmekle tehdit ettiklerini, %46'sı eşlerinin namus cinayetini onayladıklarını ve bunları kendilerine sözlü olarak her fırsatta hatırlattıklarını ve sözel anlamda aşağılama ve şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

3.5.4. Cinsel Şiddet

Görüşme yapılan kadınların cevaplamakta en çok zorlandıkları soru eşlerinden cinsel şiddet görüp görmediklerinin tespitine yönelik olarak sorulan sorudur. Türk toplumu, adet, örf ve geleneklere bağlı ve özel hayatını kolaylıkla başkalarıyla paylaşamayan bir yapıda olması sebebiyle mahrem alanlarda yaşanan sorunlar genellikle yok sayılarak üzeri örtülmektedir.

(Tablo 3.23)'teki veriler değerlendirildiğinde yüz yüze görüşme yapılan kadınların %53,3'ü eşlerinden cinsel şiddet gördüklerini, istemedikleri halde cinsel ilişkiye zorlandıklarını, hatta eşlerinin kendilerine şiddet uyguladıktan sonra bile cinsel ilişkiye zorladıklarını, bazen de ilişkiye girmek istemediklerinde eşlerinden şiddet gördüklerini belirtmişlerdir.

3.6. Verilerin Dağılımı

Eşlerinden şiddet gören kadınlara yönelik olarak hazırlanan yapılandırılmış görüşme formunda sorular evet-hayır cevaplarından oluşmakta olup, çok seçenek içeren sorulara yer verilmeden araştırmanın sınırlı tutulması amaçlanmıştır.

Örnekleme oluşturan kadınların %50'si eşlerinden ilk defa şiddet gördüklerinde herhangi bir resmi kurum ya da kuruluşa müracaatlarının olmadığını, müracaat eden diğer %50'lik bölümdeki kadınların %6'sı resmi müracaatları sonrası eşleri hakkında evden uzaklaştırma tedbir kararı uygulandığını belirtmişlerdir.

Araştırmamızda asıl amaçladığımız kadına yönelik şiddet üzerinde din olgusunun etkilerini araştırmaktır. Ancak din insanların kendi tanımlamaları ile net olarak ölçülebilecek bir değer olmadığı için araştırmamızda daha çok kişilerin bireysel tanımlamalarının değerlendirilmesi yapılabilecektir.

3.7. Şiddet ve Dindarlıkla İlgili Verilerin Değerlendirilmesi

Şimdiye kadar yapılmış birçok araştırma sonucunda din ve dindarlık ölçütünün anket, görüşme formu, vb. uygulamalarla tam olarak ölçülebilecek bir değer olmadığı ortaya konulmuştur.

Geçmişten günümüze din sosyolojisinde dindarlığın sosyolojik olarak nasıl ölçülmesi gerektiği sorununun çözümüne yönelik bazı yaklaşımlar sunulmasına rağmen bu sorunun henüz çözüme kavuşturulamadığı belirtilmektedir. Din sosyolojisinde yapılan dindar tanımlarının birçok soruyu cevapsız bıraktığı, farklı dindarlık tanımı ve ölçütleri kullanan yaklaşımların, birbiriyle çatışan araştırma bulgularına ulaştıkları görülmektedir. Dini inançların çeşitliliğinin, dindarlığın tanımını yapmayı ve dindarlığa yönelik bazı ölçütler geliştirmeyi güçleştirdiği bilinmektedir (Karaşahin, 2008: 198).

Din sosyologlarının, ileri sürülen dindarlık tanımları ve dindarlık boyutlarına birçok eleştiri getirdikleri, bazı sosyologların da dindarlığı oluşturan unsurlarla ilgilendikleri ve dindarlıkla diğer faktörler arasındaki ilişkiyi ölçmeyi amaçladıkları anlaşılmaktadır. (Karaşahin, 2008: 199).

Genel olarak halk, dini inanç ve değerleri gözeterek birbirini değerlendirir ve dini kültürün ortaya koyduğu ibadetler (namaz, oruç, Kur'an okuma vb.) esasına göre dindarlık tanımları yapar. Ancak bu yaklaşımlar gözleme dayalı kişisel yorumlardır ve objektif bir gerçeği ifade edip etmedikleri tartışmalıdır (Mutlu, 1989: 194).

Ancak toplumlarda dini ritüellerini yerine getiren, dini ibadetlerini yapan, alkol kullanmayan, gündelik hayatlarında dini ön plana alarak yaşayan bireyleri dindar olarak tanımlamak mümkündür.

Geçmişte yapılmış olan başka bazı araştırmalarda da toplumda mevcut bu şiddet eğilimini ölçmek amacıyla deneklere şiddet eğilimini ölçen bazı sorular yönlendirilmiştir. Bunlardan birisi de Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (BAAK) tarafından yürütölmüş olan Aile İçi şiddetin Sebep ve Sonuçları başlıklı araştırmasıdır. Bu araştırmada deneklere yöneltilen bazı atasözlerine deneklerin onaylayıp onaylamama noktasında verdikleri cevaplar oldukça ilginçtir. Örneğın; “*Kızını dövmeven dizini döver.*” atasözüne %78 oranında hoşlandım cevabı verilirken, “*Erkektir sever de döver de.*” şeklindeki atasözüne %40 oranında hoşlandım denilmiştir. “*Dayak cennetten çıkmadır.*” şeklindeki atasözüne %25 oranında, “*Kadının karnından sıpayı sırtından sopayı eksik etmeyeceksin*” şeklindeki atasözüne de %12 oranında da onay verilmiştir. (BAAK, 1995: 195). Ayrıca yine aynı araştırmaya göre, her üç atasözüne de erkekler tarafından verilen destek istatistiksel anlamda kadınların verdiği destekten daha büyüktür (BAAK, 1995: 197).

Bu çalışmada veriler toplanırken yapılandırılmış görüşme formları ile bireylerin ifadeleri sınırlandırılarak, dindarlık gibi hassas bir konuda sorulan sorulara bireylerin herhangi bir sosyo-psikolojik baskı hissetmeden kendi hissettiğı gibi ve kendi düşündüğü gibi cevap vermesini sağlanması amaçlanmıştır (Mutlu, 1989: 195).

Çalışmamız için hazırlanan yapılandırılmış görüşme formunda 25., 26., 27., 28. ve 30. sorular dindarlığın inanç boyutunu, 11., 23., 24., 29., 31. ve 32. sorular da dindarlığın ibadet boyutunu ölçmeyi amaçlayarak hazırlanmıştır. şiddet gören kadınların dini yönelimini daha iyi tanımlayabilmek amacıyla bu soruların hepsi hem deneklerin kendilerine hem de eşlerine ilişkin olarak sorulmuştur. Yani kadın deneklere eşlerinin dini yaşantılarına dair izlenimlerine ilişkin sorular yöneltilmiştir. Böylelikle hem mağdur konumundaki deneklerin hem de saldırgan konumundaki eşlerinin dindarlığına ilişkin veriler elde edilmesi amaçlanmıştır.

3.7.1. Dini İnanç Ve Davranışlar

Bu alt başlık altında, Allah’a ve peygambere inanç, ahiret inancı, namaz kılma, oruç tutma, dua etme gibi dini hayatla ilgili inanç, tutum ve davranışlar söz konusudur.

3.7.1.1. Allah ve Ahiret İnancı

Burada şiddet gören kadınlar ve eşlerinin dindarlık tanımlamaları ve durumlarına ilişkin bulgular beraber verilecektir.

Dindarlık durumlarını ölçmeye yönelik olarak; “Eşinizin anne- babası dindar kimseler midir?” “Dini eğitim aldınız mı?” “Eşini dini eğitim almış mı?” “Ölümden sonra yaşamın varlığına inanır mısınız?” soruları yöneltilmiştir. Bu sorularda deneklere evet ve hayır şeklinde iki seçenek sunulmuştur. Aynı soru deneklerin eşlerine ilişkin olarak da sorulmuştur. Ayrıca yine deneklerin sosyal hayatta dindarlığı ne kadar yaşadıklarını ölçebilmek adına “Seçimlerde oy verdiğiniz adayın hangi özelliğine göre oy verirsiniz?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Bu sorunun cevap seçenekleri de “Partisi, dindar olup olmadığı, önceki çalışmaları ve aşireti” şeklinde dört seçenek olarak sunulmuştur.

Bu sorular görüşme yapılan kadınların eşlerine sorulamamıştır, çünkü deneklerin can güvenliği söz konusudur. Ancak deneklerin eşleri hakkındaki gözlemlerine dayanarak onların Allah ve ahiret inancı ile ilgili bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu sorulara verilen cevaplara göre deneklerin dini ne ölçüde yaşadıklarına ilişkin bir öngörüye ulaşılabileceği düşünülmüştür.

İslam inancının en önemli ve temel kaidelerinden olan Ahiret inancı ile ilgili soruda deneklere “Evet-Hayır” şeklinde iki seçenek sunulmuştur. (Tablo 3.24)’te görüleceği gibi görüşme yapılan kadınların %50’si ölümden sonra yaşam olduğuna inanmadıklarını belirtirken diğer %50’si ölümden sonra yaşamın varlığına inandıklarını belirtmiştir.

Bu verilere göre bu araştırmaya konu olan mağdur kadınların yarısı iman boyutunda en önemli basamaklardan biri kabul edilen ahiret inancını reddetmektedir. Uğradıkları şiddet olayı sonrasında ahirete olan inançlarında bir farklılık söz konusu olabilmektedir. Görüşme yapılan kadınların tamamı kendilerini Müslüman olarak tanımlamaktadır. Kadınların içinde buldukları ruhsal sıkıntı Müslüman kadınların inanç boyutunda kendilerini sorgular hale geldiklerini ve yüz yüze yapılan görüşmede S.H.’nin; “Ölümden sonra da yaşam böyle ise o yaşamı da kabul etmiyorum” sözleri ile ifade ettiği gibi tepkisel bir durumu ortaya çıkartmaktadır.

(Tablo 3.25)’te görüleceği gibi örnekimizi oluşturan Şanlıurfa ilinde yaşayan, eşinden şiddet görmüş ve kendilerini Müslüman olarak tanımlayan kadınların %56,7’si bir dini eğitim almadıklarını, aynı şekilde %76,6’sı da eşlerinin

herhangi bir dini eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Elde edilen veriler Şanlıurfa’da kendilerini Müslüman olarak tanımlayan erkek ve kadın bireylerin çoğunluğunun din konusunda herhangi bir eğitim almadıkları, yaşadıkları ortam nedeniyle Müslüman kimliğine sahip oldukları ancak gerçek manada İslamın emir ve yasaklarından haberdar olmadıkları, İslami yaşam tarzını hayatlarına tatbik edemedikleri anlaşılmaktadır.

Dini inançlar bakımından insan canı her dinde kutsal sayılmış ve semavi dinlerde kendi canına kıyma yani intihar yasaklanmıştır. (Tablo 3.14)’te eşlerinden şiddet gören ve kendilerini Müslüman olarak tanımlayan örneklemimizdeki kadınların %20’lik bir kısmı eşlerinden şiddet gördüklerinde intiharı düşündükleri görülmektedir.

(Tablo 3.26)’da görüleceği gibi örneklemimizi oluşturan kadınların %63,4’ü eşlerinin anne-babalarını dindar kimseler olarak tanımlamamaktadır. Eşlerine şiddet uygulayan erkeklerin çocukluk dönemlerinde evlerinde ya da aile ortamında din ve dindarlık konularından uzak bir yaşam sürdükleri, dindarlıktan uzak ebeveynler tarafından yetiştirildikleri, din yani İslam’ı anlama fırsatını bulamadıkları görülmektedir. Dini anlamaktan uzak bireylerin şiddet eğilim olması ve aile içinde kadına yönelik şiddete başvurması da kaçınılmazdır.

(Tablo 3.22) incelendiğinde görüleceği gibi görüşme yapılan kadınların %53,3 gibi büyük bir bölümü seçimlerde adayları partilerine göre oy verdiklerini belirtirken, yine azımsanmayacak bir bölüm olan %26,7’si adayların dindar olup olmadıklarına dikkat ederek oy verdiklerini belirtmişlerdir. Dindarlık önemli bir kriter olarak görülmektedir.

3.7.1.2. İbadet Hayatı

Dinler, bireyle Tanrı arasında gerçekleşen karşılıklı bir ilişkiyi koordine edecek hiyerarşi, teoloji ve davranış bilgisini ihmal etmeksizin kendilerini tarif etmektedirler.

Din yalnızca bir inanç alanıyla sınırlı kalmamakta, o ayrıca bir dizi tanımlanmış davranış örüntüsüyle de kulluğun göstergelerine işaret etmektedir. İbadetler bireysel ve toplumsal evrende yerine getirilmektedir (Subaşı,2004: 42).

Genellikle sosyoloğu ilgilendiren de herhangi bir dinin hangi teolojik ya da fiili görüntülere sahip olduğu değil, aksine bu bağdaşık unsurların toplumsal alana

yaydığı etkinin, varsa ne gibi işaret ve göstergelere sahip olduğudur. Yani din değil dindarlıktır. Bir kişinin dindar olduğunu vurgulamak, onun kendi inanç alanı içindeki bireysel gerçeklik durumu hakkında da bir bilgiye sahip olunduğu anlamına gelmektedir. İnancın ruhsal ve fiziksel, işaretleri içinde birey Tanrısal gerçekliğe kendi sosyal konumuyla bağlanmakta, gündelik hayatın bütün etkilerini koruyan bir perspektifle de dini, kendi yaşamının bir göstergesi haline getirmektedir (Subaşı, 2004: 43).

Bu araştırmada da deneklerin dindarlık durumlarının göstergesi olarak onların inanç ve ibadetlere ilişkin bazı tutum ve davranışları incelenmiştir. Bu bağlamda dindarlığın inanç boyutuna giren bulguları verdikten sonra şimdi de ibadet hayatına ilişkin bulgulardan söz edilecektir.

Görüşme yapılan bireylerin kendileri ve eşleri ile ilgili soruları cevaplamaları istenirken bazı sorular her ikisi için de sorulmuş, bazı sorular da sadece eş veya sadece kendisi için sorulmuştur. Örneğin dini ibadetlerle ilgili olmayan ancak İslam dininde haram olarak kabul edilen alkol kullanma alışkanlığı sadece görüşme yapılan deneklerin eşleri için sorulmuş ve bu soruyu denekler cevaplamıştır.

Eşlerinden şiddet gören kadınların eşlerinin davranışları ile ilgili olarak yöneltilen “*Eşiniz alkol kullanır mı?*” sorusuna verdikleri cevaplar (Tablo 3.9)’da görülmektedir. Eşlerinden şiddet gören kadınların %66,7’si eşlerinin alkol kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Eşlerine şiddet uygulayan erkeklerin çoğunluğunda İslam dininde haram sayılan alkol kullanma alışkanlığının olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak Şanlıurfa gibi muhafazakar illerde %33,3’lük alkol kullanım oranı da büyük bir oran kabul edilmektedir. İslam dinince yasak olan alkol kullanımını eşlerine şiddet uygulayan erkeklerin %33’ü tarafından gerçekleştirilmektedir. İslam dininin yaskaladığı davranışları gerçekleştiren bireylerin eşlerine şiddet uygulamayı da normal kabul ettikleri görülmektedir.

(Tablo 3.27)’de görüleceği gibi örneklekimizi oluşturan ve kendilerini Müslüman olarak tanımlayan kadınların %83 gibi büyük bir bölümü namaz, oruç, zekat vb. İslam dininin emrettiği ibadetleri yerine getirmediklerini, ayrıca yine %90 gibi büyük bir bölümü de eşlerinin İslam dininin emrettiği dini ibadetlerini yerine getirmediklerini belirtmişlerdir. Ancak birçok araştırma insanların dindarlıklarının subjektif yorumlama yoluyla tam olarak ölçülemeyeceğini ortaya koymuş olduğundan deneklerin ve eşlerinin ibadetlerini yerine getirme ya da getirmeme

durumlarına göre tam olarak dindar ya da değil yorumlaması yapılması objektif olmayacaktır. Ancak elde edilen bu veriler bize insanların ibadet hayatlarına verdikleri önemi ortaya koyması bakımından önemlidir. Yine deneklerin mensubu oldukları dini ne kadar hayatlarına dahil edebildikleri ve ne kadar bu dinin kuralları çerçevesinde yaşadıkları anlaşılmaktadır. Kendileri ve eşleri mensup olduklarını belirttikleri İslam dinini ibadetlerden uzak olarak yaşadıkları, dinin insana vermeye çalıştığı yaşam tarzından uzak bir anlayışa sahip oldukları anlaşılmaktadır.

(Tablo 3.28)'te görüleceği gibi görüşmeye katılan kadınların %80'i Kur'an okumadıklarını, %90'ı da eşlerinin Kur'an okumadıklarını belirtmişlerdir. İslamiyet'in yüce kitabı Kur'an-ı Kerim'i okumayan bireylerin, içerdiği anlamı kavramaları ya da hayatlarına yansıtmaları mümkün olmayacaktır. Eşlerinden şiddet gördüklerini belirten kadınların büyük çoğunluğu Kur'an okumadıklarını, %90 gibi daha büyük bir çoğunluğu da kendilerine şiddet uygulayan eşlerinin Kur'an okumadıklarını belirtmişlerdir. Aile içinde kadına yönelik şiddet uygulayan bireylerin Kur'an okuma alışkanlıklarının olmadığı yani İslam dinini gerçekten anlayıp yaşamaktan uzak oldukları, şiddet gören kadınların da eşleri gibi Kur'an okuma alışkanlıklarının olmadığı araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuçlardır.

Görüşme yapılan kadınlara istedikleri herhangi birşeyin yerine gelmesini sağlamak için ne yaptıklarını sorulduğunda; *“Dua Ederim, Büyü Yaptırırım ve Türbeye Giderim”* seçeneklerine verdikleri cevaplara istinaden elde edilen verilerin yer aldığı (Tablo 3.29)'da görüleceği gibi örneklemimizi oluşturan kadınların %96,7 gibi çok büyük bir bölümü isteklerinin yerine gelmesi için dua ettiklerini belirtmişlerdir. Görüşme yapılan kadınlardan hiçbiri isteklerinin yerine gelmesi için türbeye gittiğini belirtmemiştir. Sadece %3,3 gibi çok küçük bir bölüm *“büyü yaptırmak”* gibi dinen batıl kabul edilen bir yolu tercih ettiklerini belirtmiştir. Bu veriler değerlendirildiğinde İslam dininin temel unsurları olan namaz, oruç, vb. dini ibadetlerden uzak bir yaşam sürdürdükleri değerlendirilen örneklemimizdeki kadınların isteklerinin gerçekleşmesi için Allah (c.c.)'a dua ettikleri, yani iman konusunda mutlak gücün sahibi olan Allah (c.c.)'tan yardım diledikleri anlaşılmaktadır. Dua, Allah (c.c.)'ın kabulüne sunulmuş bir dileğin gerçekleşmesi temennisidir. Bireylerin dindarlıklarını ölçmek hiç de kolay değildir. Bu konuda çok sayıda ayrıntılı çalışmalar yapılmış ve yapılmaktadır. Çalışmamızda bu konu üzerinde çok durulmayacaktır. Burada kadınların imanlarında bir eksiklik olmadığı

anlaşılmaktadır. Ancak şiddet gören kadınların içinde buldukları psikolojik buhranın etkisi ile bazı sorulara isyan ya da tepki olarak verdikleri bazı cevaplar olabileceği düşünülmektedir. Örneğin (Tablo 3.24)'te araştırmaya katılan kadınların %50'si ölümden sonra yaşamın varlığına inanmadıklarını belirtirken, (Tablo 3.29)'da isteklerinin yerine gelmesi için Allah'a dua ettiklerini belirtmişlerdir. Bu veriler eşlerinden şiddet gören kadınların yaşadıkları üzücü olayların etkisi ile zayıf dini inançlarının sarsılabildiğini ve Allah'a inançlarını sorgular hale gelebildiklerini göstermektedir.

Her biri aile içi şiddet mağduru olan deneklerin dini tutum ve yönelimlerinin bilinmesi, yaşadıkları üzücü şiddet olaylarından sonra, onların dini yaşantılarının ne yönde etkilendiğini tespit etmek açısından önem arz etmektedir. Bunun yanında deneklerin saldırgan konumunda bulunan eşlerinin dini tutum ve yönelimlerinin bilinmesi de konumuz açısından önemlidir. Bu sayede hem şiddete maruz kalanın hem de şiddet uygulayanın dindarlığı ile aile içi şiddet arasında nasıl bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmak mümkün olabilir.

Bu araştırmada, şiddet uygulayan eşlerin (erkeklerin) dindarlıkları hakkında bilgi sahibi olunabilirse deneklerin saldırgan durumundaki eşlerinin dindar olup olmadıkları sorusuna da cevap bulunması mümkün olacaktır. Ancak şiddet uygulayan eşlere doğrudan ulaşma imkanı bulunmadığı için, onların dindarlıkları hakkında eşlerinin bu soruya verdikleri cevaplarla yetinmek zorunda kalınmıştır. O halde burada örnekleme oluşturan bayanların eşlerinin dini inanç ve tutumlarına ilişkin beyanlarının esas alındığı unutulmamalıdır.

Şimdi şiddet mağduru kadınların ve eşlerinin dini hayatlarının ibadet boyutunu yansıtan bilgi ve bulguları inceleyebiliriz. Bu bağlamda dindarlıklarının ibadet boyutundaki unsurlar arasında oruç, namaz ve dua gibi dini ibadetler söz konusudur.

Bu hususlarla ilgili bilgi toplamak için deneklere ibadetlerini yerine getirip getirmediikleri, isteklerinin yerine gelmesi için ne yaptıkları ile ilgili sorular sorulmuş ve bu sorulara verdikleri cevaplar veri olarak kullanılmıştır.

Deneklerin kendileri ve eşlerinin ibadet, dua, anne baba dindarlığı gibi konulardaki sorulara verdikleri cevaplar incelenirken, çocukluklarında bir takım dini yaşayış modelleri ile karşılaşmış olmalarını ya da hiç ailelerinde din motifinin hayata yansıtılmadığını göz önünde bulundurmakta da fayda olacaktır. Bu konu ayrı bir

araştırma konusunu teşkil edeceğinden araştırmamızda bu konu üzerinde durulmamış, araştırmamız zaman ve mekan açısından sınırlı tutulduğu için elde edilen veriler analiz edilerek bir takım sonuçlara varılmaya çalışılmıştır. İnsanların dindarlıklarının ölçülmesi ve mensubu oldukları dini yaşamlarına yansıtabilme güçleri ölçülmesi zor değerlerdir.

3.7.2. Dindarlık Ve Şiddet İle İlgili Veriler

Aslında bu veriler, şiddet uygulayan eşlerin dindarlık düzeylerinin düşük olduğunu gösterdiği kadar, aile içi şiddet ile dindarlık arasındaki ilişkiyi ortaya koyması açısından da önemlidir. Bu verilere göre; dindarlıkla aile içinde kadına yönelik şiddet uygulama eğilimi arasında negatif bir ilişki olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Araştırmanın temel problemi şiddet ve dindarlık ve din arasında nasıl bir ilişki yapı olduğu yahut bir ilişki yapı var olup olmadığı sorusudur. Ancak öncelikle deneklerin dindarlıkları hakkında bazı tespitlerde bulunmakta yarar vardır.

Deneklerin büyük çoğunluğu Allah, Peygamber ve Ahiret inancı konusunda şüphe taşımamaktadır. Sadece şiddet gören kadınların içerisinde buldukları ruhsal sıkıntılar nedeniyle Allah ve Ahiret inancını sorgular hale geldiklerine dair veriler elde edilmiştir (Bkz. Tablo 3.24). Ancak görüşme formunda yer alan inanç konulu diğer sorulara daha sağlıklı cevap verildiği ve inanç konusunda şüphe kalmadığı görülmektedir (Bkz. Tablo 3.29). Deneklerin büyük çoğunluğu eşlerinin Allah'a, peygambere ve ahirete inandığı kanaatini taşımaktadır. Ancak bu oran şiddet uygulayanların dindar olduğunu yahut dindar erkeklerin şiddet uyguladığını göstermemektedir. Çünkü unutulmamalıdır ki bu oran sadece kadınların eşlerine dair gözlemlerini yansıtmaktadır. Yoksa bu oran bizatihi deneklerin eşlerine ulaşıp, onların Allah'a ve peygambere olan inançları bizatihi kendi ağızlarından çıkan beyanlarla elde edilmiş bir veri değildir.

Kadınlarla yapılan görüşmelerde onların dini yaşamlarına ilişkin edindiğimiz izlenime göre; görüşme yaptığımız kadınların büyük çoğunluğu yaşadıkları şiddet hadisesinin ardından ağır travmalar geçirmektedirler. Kadınlar dini içine girdikleri travmadan kurtulabilmek için yardımcı bir unsur olarak kullanılmaktadırlar. Yani zor anlarında Allah (c.c.)'a sığınmakta ondan yardım dilemekte ve dua etmektedirler, böylece yaşadıkları zor anları çok daha hafif atlatabilmektedirler (Bkz. Tablo 3.29).

Aile içi şiddet olaylarında dinin kadınların yaşadıkları en zor günlerde onlar için adeta bir kurtarıcı durumunda olduğunu yani rahatlatıcı etkisi olduğunu söyleyebiliriz.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İslam dini, kadına büyük bir değer vermiş, ona gerçekten hürriyet ve özgürlük getirmiştir. İslam kadınlara inanma, ibadet etme, akit yapma, topluma hizmet etme hak ve özgürlüğünü getirmiştir. İnsanlığın kadın lehine kazanımlar elde etmesinin önünü tıkamamış, insanlığın hayrına çalışanları en hayırlı insanlar diye tanıtmıştır. İslam, kadına sadece belli bir çağa ait haklar vermemiş, tam aksine kadını tüm çağlar boyunca üstün ve kâmil kılacak eskimeyen ve hiç sona ermeyen haklar vermiş, onu özgürlüklerle donatmış, aynı zamanda sorumlu tutmuştur. Hak söz konusu olan her noktada İslam, kadını erkek ile eşit kılmış, bu konuda herhangi bir ayırım ya da haksızlık yapmamıştır. Tarihte ve günümüzde eğer ayırım ya da haksızlıklar olmuşsa bu İslam'dan değil, toplumun geleneklerinden, insanların kendi anlayışlarından kaynaklanmıştır. Çünkü İslam'ı kabul eden birçok toplum, dini yaşayışlarına kendi geleneklerini de taşımıştır. Hatta erkekleri ilgilendiren bazı konularda örfler dinden daha baskın çıkmıştır.

Kur'an, kadınlar için onları erkeklerin bir örtüsü kabul edip onlarla aynı haklara sahip olan, bazı yönlerden farklılıkları olmasına rağmen fiziksel üstünlüğü hukuksal üstünlüğe dönüştürmeden, hayatı beraberce kavrayıp yaşayabileceği diğer yarısı olarak, yani eş olarak kabul edilmesini emretmekte, şiddeti çağrıştıracak davranışlardan uzak durup yapılan hatalar varsa hukukun kapısını çalmanın dışında herhangi bir mekanizmayı harekete geçirmemeyi, töreye kurban vermeye varacak kadar işi çığıırından çıkartmamayı bir insanlık ve bir Müslümanlık gereği görülmesini istemektedir.

Bütün bu açıklamalar ışığında hoşgörü dini olan İslam'ın kadına şiddeti emredeceği ya da erkeklerin kadınlardan üstün olduklarını belirterek kadına şiddeti haklı kılacağı gibi görüşleri savunmak yersizdir. İslam dini üzerine yaşayan ve İslam dinini hayat tarzı haline getirmiş bir müslümanın kadına şiddet uygulayabileceği düşünülemez. İslam dini, kadına yönelik şiddete her açıdan olumsuz bakmaktadır. Günümüzde kendi şiddet eğilimlerini haklı göstermek, kendi rüşlerini ispat etmek için şiddete yönelmek, başkaları üzerinde baskı aracı olarak şiddet kullanmayı alışkanlık haline getirmiş ve şiddeti hayatının bir parçası kılmış olanların yaptıklarını meşrulaştırmak adına, kendi çıkarlarına ya da kendi anlayışlarına uygun şekilde İslam dininin özünde olmayan bazı davranışları sanki dinin parçasıymış gibi

göstererek haklılıklarını ispata çalışanların dinde şiddetin bulunduğu yönündeki telkinleri beyhude bir çırpınıştır. Araştırma içerisinde açıklanmaya çalışılan bazı ayet ve hadisleri kendilerince yorumlayarak İslam dininde kadına yönelik şiddet kullanılabileceğini söyleyerek bu doğrultuda yaşayanlar büyük yanılgı içindedir.

Aile içi şiddete uğrayan kadınların yaşadıkları en zor günlerde dinin onlar için bir kurtarıcı durumunda olması yani rahatlatıcı etkisi olduğu söylenebilir. Araştırmamızdan elde edilen sonuçlar da bu yöndedir. Şanlıurfa'da yaşayan ve eşlerinden şiddet gördüklerini beyan ederek Polis Merkezlerine müracaat eden kadınların sığınak olarak din olgusuna sarıldıkları söylenebilir. Her ne kadar elde edilen veriler örnekleme oluşturan kadınların dini ibadetler konusunda zayıf olduklarını ortaya koysa da kadınlar en sıkıntılı dönemlerinde Allah (c.c.)'a dua ederek rahatladıklarını belirtmektedirler.

Allah (c.c.), kainatın en şerefli varlığı olarak yarattığı insanı, bir tek özden yaratmıştır. İnsan olma onur ve sorumluluğunu hem erkeğe hem de kadına yüklemiştir. Sahip oldukları bu sorumluluk ve değer açısından kadın ve erkek, Allah (c.c.) nezdinde aynı öneme sahiptir. Kadın-erkek bütün insanlar Allah (c.c.)'ın kuludur. İslam Peygamberi Hz. Muhammed (S.A.V.) birçok hadiste kadın veya erkeğin biri olmadan diğerinin eksik kalacağını ve kadınlara karşı nazik olunması gerektiğini belirtmişlerdir.

Günümüzde ne acıdır ki hemen hemen tüm coğrafyalarda kadın, baskı, cebir ve zorbalıklara maruz kalmaktadır. Kadın onurunu ve saygınlığını hiçe sayan bu davranışlar, cehalet, merhametsizlik, vicdan yoksunluğu, insanlıktan uzaklaşma gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bu davranışların İslam diniyle bağdaştırılması ve inanç gereği yapıldığının savunulması ise daha da vahim bir durumu ortaya çıkarmaktadır. Çünkü zulmü ve şiddeti hoş gören bir yaklaşımın, düşüncenin, inanın, kültürün ve davranışın kendisine İslam dininde, Kur'an-ı Kerim'de veya Peygamber Hz. Muhammed (S.A.V.)'in sünnetinde yer bulması imkansızdır. İslam dini ve onun Yüce Peygamberi (a.s.), anneye, eşe ve evlada ayırım yapmadan güzel davranmayı, iman gereği olarak görmüş ve emretmiştir.

Araştırmamızda elde edilen veriler değerlendirildiğinde Şanlıurfa'da kendilerini Müslüman olarak tanımlayan ve eşlerine şiddet uygulayan erkek bireylerin dini ibadetleri yerine getirme konusunda eksik oldukları, aslında İslam dinine mensup oldukları bilincinde olmamalarına rağmen, İslam'ın emir ve

yasaklarından, İslam Peygamberi Hz. Muhammed (S.A.V.)'in sünnetinden bihaber bir yaşam sürdürdükleri, bu nedenle kadına nasıl davranılması gerektiği konusunda İslam'ın neler emrettiğini bilmedikleri ve eşlerine şiddet uygulamayı normal karşıladıkları anlaşılmaktadır.

Çocuğun doğumundan sonra ilk sosyal çevresinin aile olduğu ve çocuğun davranış modellerini ailede bulduğu, yaşadığı ve öğrendiği yapılan araştırmalardan anlaşılmaktadır. İyi-kötü, doğru-yanlış, günah-sevap ve diğer toplumsal kavram ve değerler ailede kazanılmaktadır. Araştırmamızda elde edilen verilerden Şanlıurfa'da eşlerine şiddet uygulayan erkek bireylerin anne-babalarının eşleri tarafından dindar kimseler olarak tanımlanmadıkları, ayrıca çocukluk dönemlerinde şiddet gördükleri anlaşılmaktadır. Dindar olmayan bireylerin dindar ya da inançlı çocuklar yetiştirmeleri beklenemez. Kadına yönelik aile içi şiddet uygulayan erkeklerin dindar olmayan ailelerde yetiştikleri ve çocukluklarında şiddet gördükleri ortaya çıkmaktadır.

Eşlerin dini inançları onların kuracağı aileyi ve bu ailede yetişecek bireyleri etkilemektedir. Dini inançları güçlü, din kurallarına uygun yaşayan insanların kurdukları evliliklerin daha uzun süreli olduğu görülmektedir. İslam dininde eşlerin birbirine karşı sorumlulukları belirtilerek eğer bunlar yerine getirilip çocuklar en iyi şekilde yetiştirilirse cennet vaad edilmektedir. Bunun bilincinde olan bireylerin eşlerine şiddet uygulamak bir tarafa kötü söz söylemekten bile çekinecekleri aşıkardır.

İnsana ve tüm canlılara değer veren ve şiddetin karşısında olan bir dinin kadına şiddet uygulanabileceğini emrettiğini düşünmek yersizdir. Dinin yani araştırmamızda İslam'ın kadına yönelik şiddete pozitif bir etkisinin olamayacağı elde edilen verilerden ortaya çıkmaktadır. İslam dininin kadına yönelik şiddeti engelleyen nitelikte ayet ve hadisleri göz önüne alındığında, İslam'ın kadına yönelik şiddeti durduracak yani negatif etkileri olduğu anlaşılacaktır. Araştırmamızda elde edilen verilerden de anlaşılacağı üzere Şanlıurfa'da İslam'ı anlayamamış ve hayat tarzı haline getirememiş erkek bireylerin kadına yönelik aile içi şiddet uyguladıkları görülmektedir. Bu şiddete maruz kalan kadın bireylerinde sığınma yeri olarak yine İslam'ı gördükleri, ancak inanç ve ibadet yönünden eksikleri olan bazı kadınların yaşadıkları şiddet karşısında inkar seviyesine gelebildikleri de görülmektedir.

Araştırmanın konuyla ilgili cevap veremediği farklı sorular kuşkusuz vardır ve olacaktır. Ancak bu araştırmanın bulguları ve bu bulguların değerlendirilmesi kısaca yukarıda belirtildiği şekilde yapılmaya çalışılmıştır. Bu araştırmanın birtakım eksiklikleri muhtemelen ileride yapılacak daha farklı araştırmalarla giderileceğini ümit ediyor, bu konuda çalışma yapacak olanlara küçük de olsa bir katkısı bulunmasını temenni ediyoruz.

5. KAYNAKÇA

Abadan-Unat, Nermin, *Türk Toplumunda Kadın*, İstanbul: Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, 1982.

Adivar, Adnan, *Tarih Boyunca İlim ve Din*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1987.

Akalın, Şükrü Haluk vd. ed., *Büyük Türkçe Sözlük*, 11. Baskı, 2 Cilt, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2012.

Akdemir, Salih, “Tarih Boyunca ve Kur'an-ı Kerim'de Kadın”, *İslami Araştırmalar Dergisi*, C.5, S.4, (1991), Ankara.

Akseki, Ahmet Hamdi, *İslam*, İstanbul: Sebil Yayınevi, 2004.

Aktan, Hamza, *İslam'a Göre Kadının Sosyal Aktivitesi*, İstanbul: Ensar Neşriyat, 1996.

Aktaş, Cihan, “Kadının Toplumsallaşması ve Fitne”, *İslami Araştırmalar Dergisi*, C.5, S.4,(1991), Ankara.

Akyüz, Niyazi ve İhsan Çapcıoğlu, *Ana Başlıklarıyla Din Sosyolojisi*, Ankara: Gündüz Yayınları, 2011.

Altınay, Ayşe Gül ve Yeşim Arat, *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*, İstanbul: Punto Baskı Çözümleri, 2007.

AMARGİ (Kadın Bilimsel ve Kültürel Araştırmalar Yayıncılık ve Dayanışma Kooperatifi), *Kadınlara Yönelik Şiddet Raporu*, İstanbul, 2005.

Arın, Canan, “Kadına Yönelik Şiddet”, *Cogito Şiddet Dergisi*, S.6, (1996), 307-312.

Aron, Raymond, *Sosyolojik Düşüncenin Evreleri*, çev. Korkmaz Alemdar, Ankara: Bilgi Yayınları, 2000.

Ateş, Süleyman, *Yüce Kuran'ın Çağdaş Tefsiri*, 12 Cilt, İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, 2000.

Ayaz, Ruşen, Figen Çıra ve İlkay Kara, *Kadına Yönelik Şiddet Veri Tabanı Raporu*, Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı, 2007.

Aydın, Mustafa, *Kurumlar Sosyolojisi*, Ankara: Vadi Yayınları, 2000.

BAAK (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu), *Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları Raporu*, Ankara: Zet Nielson Şirketi-Bizim Büro Basımevi, 1995.

BAAK (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu), *Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet (AİTAŞ) Raporu*, Ankara, 1998.

BASAGM (T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü), *Aileye İlişkin Genel İstatistik Verileri*, Ankara, 2011.

Bayındır, Abdulaziz, *Kur'an'ın Işığında Doğru Bildiğimiz Yanlışlar*, İstanbul: Süleymaniye Vakfı Yayınları, 2011.

Bayındır, Nida, “Aile İçinde Yaşanan Şiddete Karşı Çocuğun Gösterdiği Tepkiler”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.2, (2010), 1-9.

Berktaş, Fatmagül, *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın, Hıristiyanlıkta ve İslamiyet'te Kadının Statüsüne Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*, İstanbul: Metis Yayınları, 1995.

Berktaş, Fatmagül, *Tarihin Cinsiyeti*, İstanbul: Metis Yayınları, 2006.

Birleşmiş Milletler (BM), *Kadınlara Yönelik Her Türü Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi*, 1992.

Çelik, Celaleddin, *Kur'an'da Toplumsal Değişim*, Konya: İnsan Yayınları, 1995.

DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı Resmi Web Sitesi, <http://www.diyaret.gov.tr/turkish/dy/Default.aspx>, 12 Eylül 2012.

Dölek, Nevin, Neylan Özdemir, *Yanlış İnanışlar*, İstanbul: Ofset Yapımevi, 2008.

Ergil, Doğu, *Türkiye'de Terör ve Şiddet*, Ankara: Turhan Kitabevi, 1998.

Ergil, Doğu, “Şiddetin Kültürel Kökenleri”, *Bilim ve Teknik Dergisi*, S. 399, (2001), 40–41.

Freyer, Hans, *Din Sosyolojisi*, çev. Turgut Kalpsüz, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1964.

Fromm, Erich, *Sevginin ve Şiddetin Kaynağı*, çev. Nalan İçten, Yurdanur Salman, İstanbul: Payel Yayınları, 1994.

Gökalp, Ziya, *Türk Medeniyeti Tarihi*, C.II, İstanbul: Türk Kültür Yayınları, 1974.

Güler, Nuran, Hatice Tel, Fatma Tuncay Özkan, “Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı”, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, S.27 (2005), 51 – 56.

Günay, Ünver, *Din Sosyolojisi*, İstanbul: İnsan Yayınları, 2004.

Güner, Osman, “İslam Düşüncesinde Kadına Yönelik Şiddet Söylemine Bir Bakış”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.23, (2007), 51-64.

Güneri, Feride Yıldırım, *Aile İçinde Kadına Yönelen Şiddet Evdeki Terör*, İstanbul: Mor Çatı Yayınları, 1996.

Güngör, Erol, *Tarihte Türkler*, İstanbul: Ötüken Yayınları, 1999.

Gürhan, Nazife, “Toplumsal Cinsiyet ve Din”, *e-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, S.4, (2010), 58-80.

Helvacıoğlu-Gümüšoğlu, Firdevs, *Sayılarla Kadına Yönelik Şiddet-Geleceğim Elimde*, İstanbul: Mor Çatı Yayınları, 1998.

İçli, Tülin, *Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Suçluluğu*, Ankara: T.C. Devlet Bakanlığı KSS Genel Md. Yayınları, 1995.

İçli, Tülin, *Kriminoloji*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2007.

İçli, Tülin ve Aslıhan Öğün, *Türkiye’de Kadın Suçluluğunun Bazı Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Belirleyicileri*, Ankara: T.C. Adalet Bakanlığı Yarıaçık Cezaevi Matbaası, 2000.

İHİK (T.B.M.M. İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu), *Kadına Ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu*, http://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/29_05_2012.pdf, 2012.

İlkkaracan, Pınar, Leyla Gülçür ve Canan Arın, *Sıcak Yuva Masalı: Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz*, İstanbul: Metis Yayınları, 1996.

Kafesoğlu, İbrahim, *Türk Milli Kültürü*, İstanbul: Ötüken Yayınları, 1997.

Kalaycıoğlu, Sibel, Helga Rittesberger-Tılıç, *Evlerimizdeki Gündelikçi Kadınlar Cömert Ablaların Sadık Hanımları*, İstanbul: Su Yayınları, 2001.

Karaşahin, Hakkı, “Din Sosyolojisinde Dindarlığın Ölçülmesi Problemi Üzerine Bir Araştırma”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.1 (2008), 191-200.

Kırkıncıoğlu, Meliha, *Çocuk Ruh Sağlığı*, İstanbul: Ya-Pa Yayınları, 2003.

Kirman, Mehmet Ali, *Din Sosyolojisi Terimler Sözlüğü*, İstanbul: Rağbet Yayınları, 2004.

Kitabı Mukaddes Şirketi, *Kitabı Mukaddes*, İstanbul: Ohan Matbaacılık, 2010.

Kocacık, Faruk, *Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet*, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, 2004.

KSGM, Fidan Korkut-Owen ve Dean W. Owen, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Raporu*, Ankara: Dumat Ofset Baskı, 2008.

KSGM, Ana Mizan Raporu 1, *Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, 2009.

KSGM, *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2012-2015*, http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/kadininstatusu.gov.tr/mce/2012/kadina_yonelik_sid_2012_2015.pdf, 2012.

Kutsal, Necdet, “*Kadının Değeri, Ölçüsü, Örtüsü*”, İstanbul: Selamet Yayınları, 1984.

Longman Metro, Büyük İngilizce-Türkçe Sözlük, İstanbul: Serhat Yayınları, 1993.

Mensching, Gustav, *Dini Sosyoloji*, çev. Mehmet Aydın, Konya: Din Bilimleri Yayınları, 2004.

Mardin, Şerif, *Din ve İdeoloji*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2011.

Mesnevi, çev. Veled İzbudak, İstanbul: M.E.B. Yayınları, 1990, Cilt: I.

Mutlu, Kayhan, Bir Dindarlık Ölçeği, *İslami Araştırmalar Dergisi*, Cilt:3 Sayı:4 Ekim 1989, s: 194- 199.

Navaro Leyla, *Bir Cadı Masalı, Kızgınlık, Güç Ve Cinsel Roller Üzerine*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 1999.

Okumuş, Ejder, “*Toplumsal Değişme ve Din*”, İstanbul: İnsan Yayınları, 2003.

Okuyan, Mehmet, “Kadına Yönelik Şiddete Kur’an’ın Bakışı”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 23, (2007), 93-134.

Özgenç, İzzet, *Türk Ceza Kanunu*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2006.

Özsoy, Ömer, İlhami Güler, *Konularına Göre Kur’an (Sitematik Kur’an Fihristi)*, İstanbul: Fecr Yayınları, 2009.

Püsküllüoğlu, Ali, Büyük Türkçe Sözlük, İstanbul: Can Yayınları, 2007.

Sarıkcıoğlu, Ekrem, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, İstanbul: Fakülte Kitapevi, 2002.

Savaş, Rıza, *Hz. Muhammed Devrinde Kadın*, İstanbul: Gelenek Yayınları, 2004.

Sofuoğlu, Mehmed, *Sahih-i Buhari ve Tercemesi*, 17 Cilt, İstanbul: Ötüken Yayınları, 2004.

Subaşı, Necdet, *Gündelik Hayat ve Dinsellik*, İstanbul, 2004.

Şahin, Figen, Ufuk Beyazova, “Çocuğun Şiddetten Korunma Hakkı”, *Milli Eğitim Dergisi*, S. 151, (2001), s.110-117.

Tekin, Ahmet, *Kuran'ın Anlaşılmasına Doğru*, İstanbul: Kelam Yayınları, 2003.

Tılıç-Rittesberger, Helga, *Aile İçi Şiddet: Bir Sosyolojik Yaklaşım*, Ankara: TODAİE Yayınları, 1997.

TNSA (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması) 2003, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı ve Avrupa Birliği, Erişim:12 Kasım 2012 <http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2003>, 2003.

Toksarı, Ali, *Hz. Peygamberin Devrinde Kadın*, İstanbul: Ensar Neşriyat 1996.

Topaloğlu, Bekir, *İslam'da Kadın*, İstanbul: Ensar Neşriyat, 1988.

TUIK, *İstatistiklerle Kadın 2012*, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, 2013.

Tümer, Günay, “Çeşitli Yönleriyle Din”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 28, (1987), s. 213-219.

Tümer, Günay, Abdurrahman Küçük ve Mehmet Alparslan Küçük, *Dinler Tarihi*, İstanbul: Berikan Yayınevi, 2010.

Türkdoğan, Orhan, *Türk Tarihinin Sosyolojisi*, İstanbul: Kültür Sanat Yayınları, 2003.

Uçar, Mehmet Ali, *Aile İçi Şiddet ve Aile Koruma Yasası*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2003.

Vatandaş, Celaleddin, *Aile İçi Şiddet: Türkiye'de Eşlerarası Şiddet*, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, 2003.

Yaman, Ahmet, *İslam Aile Hukuku*, Konya: Yediveren Yayınları, 2002.

Yavuz, Hilmi, *İslam'ın Zihin Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2009.

Yıldırım, Aysel, *Sıradan Şiddet: Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları*, İstanbul: Boyat Kitapları, 1998.

Yılmaz, Ejder, *Hukuk Sözlüğü*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2005.

Wach, Joachim, *Din Sosyolojisi*, çev. Ünver Günay, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 1995.

Weber, Max, *Sosyoloji Yazıları*, çev. Taha Parla, İstanbul: İletişim Yayınları, 2002.

6. EKLER

AİLE İÇİ ŞİDDET YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

1- Eğitim durumunuz nedir?

a.Okur yazar b.İlkokul c.Ortaokul d.Lise e.Üniversite

2- Çalışıyor musunuz?

a.Evet b.Hayır

3- Kaç yaşında evlendiniz?

4- Nasıl evlendiniz?

a. Severek b. Görücü usulü c. Kaçarak

5- Eşinizle akraba mısınız?

a. Evet b. Hayır

6- Evliliğinizden çocuğunuz var mı?

a.Evet b.Hayır

7- Eşinizin sizin dışınızda başka evlilik ilişkisi (imam nikahlı) var mı?

a. Evet b. Hayır

8- Eşinizle boşanma/ayrılma döneminde misiniz?

a. Evet b. Hayır

9- Eşinizin sizi başka bir kadınla aldattığını düşünüyor musunuz?

a. Evet b. Hayır

10- Hamilelik, zihinsel ya da fiziksel özür lülük, akıl hastalığı, v.b. özür durumunuz var mı?

a. Evet b. Hayır

11- Eşinizin alkol-madde bağımlılığı v.b. kötü alışkanlıkları var mı?

a. Evet b. Hayır

12- Daha önce eşinize ilişkin aile içi şiddet müracaatınız var mı?

a. Evet b. Hayır

13- Eşiniz hakkında hiç aile içi şiddet suçundan tedbir kararı alındı mı?

a. Evet b. Hayır

14- Eşinizin maddi problemleri var mı? (Mesela işsiz mi, kumar oynuyor v.b. ise, "evet" olarak işaretleyiniz.)

a. Evet b. Hayır

15- Eşiniz namus cinayetini onaylar mı?

a. Evet b. Hayır

16- Hiç intihar girişiminde bulundunuz mu?

a. Evet b. Hayır

17- Eşiniz şimdiye kadar sizi öldürmekle tehdit etti mi?

a. Evet b. Hayır

18- Eşiniz arkadaşlarınızla görüşmenizi engeller mi?

a. Evet b. Hayır

19- Eşiniz kıskançlık nedeniyle size kötü davranır mı?

a. Evet b. Hayır

20- Eşiniz çocuklarınıza zarar verecek eylemlerde bulur mu?

a. Evet b. Hayır

21- Çocukluğunuzda şiddet gördünüz mü? (Babanızdan, annenizden ya da diğer aile bireylerinden)

a. Evet b. Hayır

22- Eşiniz çocukluğunda şiddet görmüş mü?

a. Evet b. Hayır

23- Dini ibadetlerinizi düzenli olarak yerine getirir misiniz? (Namaz kılar, oruç tutar, vs.)

a. Evet b. Hayır

24- Eşiniz dini ibadetlerini düzenli olarak yerine getirir mi? (Namazlarını kılar, oruç tutar, vs.)

a. Evet b. Hayır

25- Eşinizin anne ve babasını dindar kimseler olarak tanımlar mısınız?

a. Evet b. Hayır

26- Çocukluğunuzda dini eğitim aldınız mı? (Kuran kursuna vs. gittiniz mi?)

a. Evet b. Hayır

27- Eşiniz çocukluğunda dini eğitim almış mı?

a. Evet b. Hayır

28- Öldükten sonra dirileceğinize inanır mısınız?

a. Evet b. Hayır

29- Bir isteğinizin yerine gelmesi için ne yaparsınız?

a. Dua ederim b. Türbeye giderim c. Büyü yaptırırım

30- Seçimlerde oy kullanırken adayların hangi özelliğini dikkate alırsınız?
a. Aşiret b. Dindarlık c. Aday Olduğu Parti d. Önceki Çalışmaları

31- Kur'an okumayı biliyor musunuz?
a. Evet b. Hayır

32- Eşiniz Kur'an okumayı biliyor mu?
a. Evet b. Hayır

33- Eşiniz aile içi şiddet olaylarında silah kullanır, eşya fırlatır mı? (Şimdiye kadar bir kez bile kullanmış ise, "evet" olarak işaretleyin)

a. Evet b. Hayır

34- Eşiniz hiç sizi öldürmeye kalkıştı mı?

a. Evet b. Hayır

35- Eşiniz çocuklarınızı döver ya da onlara zarar verir mi?

a. Evet b. Hayır

36- Eşiniz size sözlü ya da fiziksel olarak cinsel şiddet gösterir mi? (İstemediği cinsel ilişkilere zorlananları "evet" olarak işaretleyiniz.)

a. Evet b. Hayır

Eklemek istediğiniz başka husus varsa yazınız ...